

Videregående uddannelsers arbejde med specialpædagogisk støtte

Erfaringer og perspektiver fra undervisere, studerende og SPS-
medarbejdere

INDHOLD

Videregående uddannelsers arbejde med specialpædagogisk støtte

1	Resumé	5
----------	---------------	----------

2	Indledning	14
2.1	Baggrund	14
2.2	Støttetyper og modtagere	15
2.3	Undersøgelsens formål	17
2.4	Metode	17
2.5	Centrale begreber i rapporten	18
2.6	Rapportens opbygning	18
2.7	Projektets organisering	19

3	Kritiske tidspunkter i SPS-forløbet	20
3.1	Vejen til opstart af SPS	20
3.1.1	Fire barrierer for studerendes opstart af SPS	20
3.1.2	Uddannelsernes arbejde med opstarten af SPS	24
3.2	SPS i eksamensperioder	30
3.2.1	Brug af SPS under eksamensforberedelse	30
3.2.2	Klare rammer for eksamenen gavner både SPS-modtagere og andre studerende	31
3.3	SPS op til, under og efter praktikforløbet	32

3.3.1	SPS-modtagers udfordringer op til praktikforløbet	33
3.3.2	SPS-modtagers brug af støttetimer op til praktikforløbet	33
3.3.3	Uddannelsernes arbejde med SPS op til, under og efter praktik	35
4	Kobling og grænseflader mellem SPS og studiemiljø	38
4.1	Betydningen af forskellige forhold i undervisningen	38
4.2	Betydningen af særlige hensyn	41
4.3	Betydningen af underviseres kendskab til SPS, og hvem der modtager SPS	42
4.3.1	Synligheden af SPS i undervisningsrummet kan variere	43
4.3.2	Underviseres generelle kendskab til SPS kan afhænge af, hvordan støtten er forankret på uddannelsesinstitutionen	43
4.3.3	Underviseres kendskab til SPS-modtagere kan afhænge af undervisningsform og -indhold samt studenterpopulation	44
4.3.4	Åbenhed om SPS kan være dilemmfyldt	46
4.4	Underviserens rolle i forhold til SPS-modtagere	48
4.4.1	Karakteren og mængden af forespørgsler om hensyntagen har betydning for underviseres tilgang til disse	49
4.4.2	Varierende tilgange til ansvar for SPS-modtagere	50
4.4.3	Institutionernes tilgang til grænsefladen mellem SPS og den almene undervisning	51
5	Erfaringer med varetagelsen af SPS	53
5.1	Erfaringer med støttetimer	53
5.1.1	Tilrettelæggelse af støttetimer	53
5.1.2	Studiestøtte og faglig støtte kan bidrage med flere typer af hjælp	57
5.1.3	Studiementorstøtte kan bidrage med tre former for hjælp	62
5.1.4	Kompetent, kontinuerlig, fleksibel og koordineret støtte øger udbyttet af støttetimer	63
5.1.5	Forskellige rammer og fokus på opkvalificering af støttegiver	68
5.2	Erfaringer med hjælpemidler	71
5.2.1	Gode erfaringer med samarbejdet med leverandører af hjælpemidler	71
5.2.2	Forudsætninger og udfordringer forbundet med hjælpemidler	72
	Appendiks A – Litteraturliste	74
	Appendiks B – Metode	75

1 Resumé

Denne rapport formidler resultaterne af en kvalitativ caseundersøgelse af videregående uddannelsers arbejde med specialpædagogisk støtte (SPS). Undersøgelsen belyser underviseres, SPS-medarbejderes og studerendes erfaringer med SPS samt samspillet mellem SPS og det almene studiemiljø.

Den politiske aftale om en reform af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne fra marts 2025 omfatter forslag om investeringer i undervisning og studiemiljøer, som blandt andet skal være med til at skabe mere inkluderende rammer for alle studerende, ligesom der lægges op til et særligt fokus på studerende med funktionsnedsættelser.¹ Med aftalen om en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne fra maj 2025 foreslås det at forenkle administrationen af SPS på alle uddannelser under SPS-ordningen. Fx foreslås det at fjerne kravet om, at man skal genansøge hver sjette måned ved permanente funktionsnedsættelser, og overgangen fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse samt ved studieskift gøres lettere for SPS-modtagere.²

I forbindelse med implementering af disse ændringer og i det videre arbejde med SPS-ordningen er det væsentligt at trække på viden om styrker og udfordringer ved ordningen, som den er indrettet i dag. Denne undersøgelse bidrager med viden til det forestående arbejde med at udvikle organiseringen og administrationen af SPS på de videregående uddannelser.

SPS – modtagere og støtteformer

Studerende med funktionsnedsættelser har ret til SPS, så de i lighed med andre unge kan gennemføre en videregående uddannelse. SPS-modtagere er studerende med en eller flere typer af funktionsnedsættelser såsom bevægelseshandicap, høre- eller synshandicap, neurologiske eller psykiske funktionsnedsættelser, ordblindhed samt kronisk eller alvorlig sygdom.

Studerende kan modtage SPS-støtte i form af en eller flere støtteformer. I denne undersøgelse fokuserer vi på støttetimer og hjælpemidler og ser ikke på de resterende typer af SPS-støtte såsom

1 <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark>.

2 <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf25/maj/aftale-om-en-markant-styrkelse-af-erhvervsuddannelserne.pdf>.

sekretærhjælp eller praktisk hjælp. Hjælpemidler kan være ergonomiske, digitale og høretekniske hjælpemidler, mens støttetimer kan være studiestøtte, faglig støtte og studiementorstøtte. Studiestøtte varetages af Styrelsen for Undervisning og Kvalitets (STUK) leverandører. Faglig støtte varetages af undervisere på de enkelte uddannelser eller særlige medarbejdere med specialpædagogisk viden. Studiementorer er personer, der er lige så langt som eller længere i deres studie end SPS-modtageren.

Hovedresultater

Varetagelse og udbytte af SPS

Det er forskelligt, hvordan SPS varetages, og hvilket udbytte SPS-modtagere har af støtten. Men overordnet set oplever modtagerne et udbytte af støtten, og bestemte karakteristika ved støtten har betydning for dette udbytte.

Støttetimer kan bidrage til håndtering af SPS-modtagerens udfordringer på studiet

Støtteformerne studiestøtte, faglig støtte og studiementorstøtte tager form af samtaler mellem støttegiver og SPS-modtager, hvor omfang og indhold aftales mellem SPS-modtageren og støttegiveren.

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge både støttegivere og SPS-modtagere bidrage med forskellige typer af hjælp til håndtering af SPS-modtagerens udfordringer. Det kan være:

- Hjælp til studieteknikker, der kan skabe og opretholde struktur og overblik.
- Hjælp til forståelse og håndtering af egne udfordringer i en studiemæssig sammenhæng såsom hensigtsmæssige strategier og kommunikation med undervisere og medstuderende.
- Hjælp til at fastholde studieaktivitet ved et ekstra fokus på den studerendes trivsel og fremmøde.
- Hjælp til håndtering af udfordringer ved samarbejde med medstuderende eller praktisk støtte med øvrige ansøgninger om støtte og dispensation.

Studiementorer kan ifølge SPS-medarbejdere og SPS-modtagere bidrage til håndtering af SPS-modtageres udfordringer ved at eksplicite og oversætte studiekulturen, vise rundt på campus og give relaterbar opbakning fx i forhold til oplevelsen af, at det er ikke usædvanligt, hvis noget opleves som svært på studiet.

Udbyttet af støttetimer afhænger af fleksibilitet, kontinuitet, koordinering og fagligheden hos støttegiver

Flere SPS-modtagere understreger, at kontinuitet og fleksibilitet er afgørende for deres udbytte af støtten, da kontinuitet opleves som vigtig, for at studerende og støttegiver lærer hinanden at kende og opbygger tryghed og forståelse. Fleksibilitet i tilrettelæggelsen beskrives som afgørende for, at støtten tager udgangspunkt i og tilpasses den studerendes støttebehov både i omfang og indhold.

Derudover viser undersøgelsen, at der ved bevilling af flere typer af støttetimer er behov for, at støtten koordineres både indholdsmæssigt, fx ved at afklare, hvem der kan hjælpe den studerende med hvilke problemer, og tidsmæssigt, fx ved at sikre, at støtten ikke placeres samtidigt eller samlet udgør et større omfang, end den studerende har tid til ved siden af studiet.

SPS-modtagerne har forskellige holdninger til, om støtten skal være en integreret del af deres studiemiljø eller adskilt fra det, og hvad der har været vigtigst for dem i forhold til, om støttegiverne har specialpædagogiske kompetencer eller fagfagligt kendskab. Dette er interessant, da der er forskellige kompetencer hos de personer, der yder støttetimer, afhængigt af hvilken type støttetimer der bevilges, og hvilken uddannelse SPS-modtageren studerer på.

Udbyttet af hjælpemidler afhænger af tilgængelighed og samarbejde

Det er et gennemgående perspektiv fra studerende, der gør brug af fysiske hjælpemidler som en del af deres SPS-støtte, at udbyttet af hjælpemidlet afhænger af tilgængeligheden. Det handler om, at hjælpemidlet er bevilget og udleveret, når undervisningen starter, og at undervisningen finder sted, hvor hjælpemidlet er placeret, så fx ergonomiske hjælpemidler kan tages i brug. Udbyttet afhænger også af, at hjælpemidlet fungerer sammen med uddannelsesspecifikke redskaber, som fx at tunge oplæsningsprogrammer til ordblinde kan køre på computeren samtidigt med et tungt tegneprogram. Dertil kan det afhænge af, at undervisningsmateriale er tilgængeligt før undervisningen, og at hjælpemidler som fx mikrofoner tages i brug i undervisningen.

Udfordringer og potentialer ved studiestart, eksamen og praktik

SPS-modtagere, undervisere og SPS-medarbejdere vurderer særligt tre tidspunkter som kritiske for at opnå det fulde potentiale af SPS. Det er ved studiestart, i eksamensperioder og i praktik.

Udbredelse af kendskab kan afhjælpe barrierer ved opstart af SPS

Studiestart er et kritisk tidspunkt, da SPS typisk bliver søgt og skal påbegyndes her. Fire barrierer kan stå i vejen for en god opstart:

- Manglende kendskab eller misforståede forestillinger om SPS blandt studerende.
- Usikkerhed om eget støttebehov på den videregående uddannelse blandt studerende.
- Frygt for sociale konsekvenser af at modtage SPS.
- Komplekse ansøgningsprocesser.

Uddannelsernes arbejde med udbredelse af kendskab til SPS både før og under studieforløbet er vigtigt, da det kan have betydning for, om studerende med støttebehov får søgt SPS og får den til-delt rettidigt. Nogle uddannelser har fx gode erfaringer med at fortælle om SPS på uddannelsens hjemmeside, plakater på campus, oplæg i undervisningen og ved studiestartsarrangementer samt opsøgende tiltag inden studiestart.

Klare rammer og forventninger kan lette eksamensperioder for SPS-modtagere

Det andet kritiske tidspunkt er eksamensperioder. Ifølge både SPS-modtagere, SPS-medarbejdere og undervisere oplever SPS-modtagere forskellige udfordringer i eksamensperioder fx med at prioritere og strukturere eksamenslæsningen eller med eksamensangst eller afklaring af behov for et hjælpemiddel under eksamen.

Klarhed om rammer og forventninger i forbindelse med eksamen er med til at skabe tryghed for SPS-modtagere omkring eksamensperioden. Derudover kan støttetimer bruges til at afhjælpe disse udfordringer, herunder hjælp med at komme i gang med at søge dispensation til at tage eksamen på særlige vilkår eller afklare aftaler om brug af hjælpemiddel.

En særlig indsats bidrager til en god praktikoplevelse

Det tredje kritiske tidspunkt er praktikperioderne, som er en obligatorisk del af erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne, da behovet for særlig støtte fortsat kan gøre sig gældende under praktikken, og praktikken derudover kan stille nye krav til den studerende i kraft af nye relationer, organisering og opgavetyper på praktikstedet, som den studerende skal have hjælp til at honorere.

Støttetimer kan bruges til at hjælpe SPS-modtageren med at identificere og skrive ansøgning til relevante praktikpladser, drøfte overvejelser om forventningsafstemning og åbenhed om funktionsnedsættelsen samt vurdere, hvilke krav praktikstedet og SPS-modtageren kan stille. Der er desuden gode erfaringer blandt SPS-medarbejdere med at have en praktikkoordinator, der vejleder om rammerne for praktik, styrker koblingen mellem SPS og praktik i samarbejde med SPS-administrationen, og som klæder praktiksteder på til at modtage studerende med funktionsnedsættelser. Derudover har nogle SPS-modtagere gode erfaringer med at tage praktikken på deltid.

Samspelet mellem SPS og undervisningen

Behovet for og udbyttet af SPS er påvirket af forhold knyttet til den generelle undervisning.

Gensidig påvirkning mellem SPS og undervisning

De fysiske rammer for undervisningen, undervisningsformer, faglige grupper og forventet studieintensitet er eksempler på forhold, der kan udfordre SPS-modtagere på forskellig vis og derved øge støttebehovet.

Nogle støtteformer nødvendiggør, at undervisere og medstuderende tager særlige hensyn til SPS-modtageren i undervisningen. Det kan fx handle om at anvende mikrofoner, at optage undervisningen eller at give rum til at gøre brug af personlige strategier såsom ekstra pauser. Det varierer, i hvor høj grad SPS-modtagere oplever, at deres behov for særlige hensyn bliver mødt. Det hænger blandt andet sammen med undervisernes kendskab til SPS.

Undervisere har varierende kendskab til SPS

Det varierer meget, hvor stort et kendskab underviserne har til dels SPS-ordningen generelt, dels til hvem specifikt blandt deres studerende der modtager SPS. Flere forhold spiller ind på underviserens kendskab såsom synligheden af den studerendes funktionsnedsættelse og SPS i

undervisningsrummet, graden af interaktion med de studerende i undervisningen, antallet af SPS-modtagere i studenterpopulationen og SPS-modtagernes åbenhed om deres funktionsnedsættelse og brug af SPS. Fra en tidligere undersøgelse ved vi, at det kun er lidt over halvdelen af studerende med en funktionsnedsættelse, der fortæller deres undervisere om den (EVA, 2023b). I de tilfælde, hvor SPS-modtagere er åbne omkring deres funktionsnedsættelser og støttebehov, øger det undervisernes kendskab. Dog kan der være dilemmaer knyttet til åbenhed om SPS, og det kan være svært for SPS-modtagere at navigere i, hvor meget de skal dele med deres undervisere og medstuderende.

Undervisere har forskellige syn på og erfaringer med at spille en rolle i forhold til SPS-modtagere

I SPS-bekendtgørelsen er der ikke formuleret retningslinjer for underviserens rolle.³ Det er op til underviserne og uddannelsesinstitutionen selv at definere undervisernes rolle, og i undersøgelsen ser vi, at de har forskellige opfattelser af, hvad deres rolle er. Karakteren og mængden af forespørgsler om hensyntagen kan have betydning for undervisernes tilgang til disse. Hvis de oplever få efterspørgsler om særlige hensyn og hensyn, som ikke lægger op til yderligere afklaring eller individuel forhandling, vil underviserne ofte opleve det som lettere at imødekomme, end hvis de oplever at skulle navigere mellem mange forskellige forespørgsler, som de er usikre på, om de skal imødekomme. Dertil har undervisere varierende tilgange til, hvilket ansvar de oplever at have for SPS-modtagere. Nogle undervisere udtrykker gode erfaringer med tydelig arbejdsdeling mellem dem og støttegivere, da det opleves som mest hensigtsmæssigt, mens andre undervisere har gode erfaringer med at have et ansvar i forbindelse med SPS. Det kan eksempelvis være undervisere, der varetager faglige støttetimer og her får indsigt i, hvordan de kan tilrettelægge deres undervisning, så den bliver mere inkluderende.

Mere inkluderende læringsmiljøer kan komme alle studerende til gode

Nogle uddannelser arbejder strategisk med at skabe mere inkluderende læringsmiljøer, som er til gavn for alle studerende, men særligt vigtige for studerende med funktionsnedsættelser. Dette arbejde kan foregå på mange forskellige niveauer. Nogle uddannelser arbejder med tiltag i undervisningen som fx tidligt på uddannelsen at introducere alle studerende til værktøjer, der kan understøtte kommunikationen i projektgrupper såvel som mellem undervisere og studerende. Andre uddannelser arbejder med tiltag i studiemiljøet som fx en studiementorordning, hvor alle studerende har tilknyttet frivillige studiementorer fra ældre årgange. Andre tiltag kan handle om kompetenceudvikling af undervisere og fælles retningslinjer for fx tidlig upload af pensum eller for optagelse af undervisningen, eller om organisatoriske greb som fx faste hjemstavnslokaler og bevidst brug af skemalægningen. På tværs af eksemplerne fremgår det, at det kan kræve et tæt samarbejde mellem undervisere, vejledere og administration, men også, at der er et potentiale i at udvikle tiltag, som er gavnlige for alle studerende og ikke kun for studerende med SPS-behov.

³ <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/1005file:///C:/Users/b247503/Downloads/B20220100505.pdf>.

Perspektivering

Fælles retningslinjer og dialog kan lette underviseres indsats med inklusion

Undersøgelsen peger på, at det er centralt, at uddannelserne arbejder systematisk med at udvikle generelt inkluderende læringsmiljøer og tiltag, som kan komme både SPS-modtagere og medstuderende til gode. Et mere inkluderende undervisningsmiljø kan aflaste såvel studerende som undervisere, idet SPS-modtagerne kan opleve et mindre individuelt kompensationsbehov, og underviserne kan opleve i mindre grad at skulle navigere mellem forskelligartede hensyn. I det omfang dette kan lykkes, vil det også komme de studerende i gråzonen til gode, fx studerende, som er i gang med udredning og derfor endnu ikke har dokumentation for deres funktionsnedsættelse. Dertil kommer, at nogle af disse tiltag kan være til glæde for alle studerende.

Som led i et systematisk arbejde med inkluderende læringsmiljøer kan det give god mening for uddannelsesinstitutionerne hver især at udarbejde retningslinjer for de mest gængse problematikker hos dem. Det kan handle om principper for rollefordeling mellem støttegiver og undervisere (fx at en underviser ikke bør eksaminere en SPS-modtager, som vedkommende også er faglig støttegiver for), regler om og praksis vedr. GDPR, tavshedspligt og samtykker, forventninger til rettidig tilgængelighed af undervisningsplaner og øvrige materialer eller principper for brug af mikrofoner, optagelse af undervisningen mv.

Dog er der selvfølgelig også situationer og problemstillinger, hvor det vil være svært at lave eksplícite fælles retningslinjer. Dels er der situationer, som er helt specifikke for den enkelte uddannelse eller det enkelte fag, herunder afvejninger mellem det umiddelbare hensyn til den enkelte SPS-modtager og hensyn til det generelle læringsmiljø og/eller de læringsmål, den studerende skal opfylde. Det kan fx gælde SPS-modtagere, der oplever, at mundtlige fremlæggelser udløser angstproblematikker, eller at det er svært at indgå i gruppearbejde. Denne type problematikker kalder på, at uddannelserne løbende faciliterer og understøtter den fælles dialog mellem undervisere og SPS-medarbejdere for at nå frem til konkrete løsninger på, hvordan SPS-modtagerne kan understøttes, uden at man giver køb på de faglige krav. Det kan blandt andet handle om at fremme et generelt trygt undervisningsmiljø, hvor fejl ses som en del af læringen, og/eller om at gennemtænke stilladseringen af fx gruppeaktiviteter, som udfordrer studerende, så de får mulighed for at øve sig på det, der er svært.

Uddannelserne kan lære af hinanden

Undersøgelsen viser, at den forskellige organisering af SPS-arbejdet på uddannelsesinstitutionerne har betydning for SPS-modtageres, underviseres og SPS-medarbejders oplevelse af varetagelsen og brugen af SPS. Uddannelserne kan med fordel interessere sig for andre uddannelsers erfaringer med, hvordan SPS kan tilrettelægges, og udvikle mulighederne for videndeling mellem centrale aktører, evt. via netværk med andre uddannelser og institutioner. Undersøgelsen peger på følgende temaer som eksempler på områder, hvor nogle uddannelser har gjort erfaringer, som andre med fordel kan lære af:

- Opsøgende arbejde fra SPS-vejledningen. Her viser undersøgelsen, at det varierer, hvilke muligheder de studerende har for at få kendskab til SPS, og peger på, at der på flere uddannelser er brug for mere information, dialog og aftabuisering i forhold til, hvad det vil sige at have brug for SPS, og hvad SPS kan bidrage med.
- Samarbejde mellem aktører på den enkelte uddannelse. Mulighederne for samarbejde mellem SPS-vejledere og henholdsvis den generelle studievejledning og underviserne på de enkelte uddannelser varierer meget. Et tættere og mere systematisk samarbejde kan bidrage til udviklingen af fælles tilgange. Her skal særligt nævnes uklarheder omkring betydningen af tavshedspligt og GDPR, hvor det vil være en fordel at arbejde med at skabe klarhed og retvisende tolkning på tværs af institutioner og uddannelser.
- Vægtningen af fagfagligt kendskab og specialpædagogiske kompetencer i varetagelsen af støttetimer, så det modsvarer støttebehovet hos den enkelte SPS-modtager.
- Afklaring af ansvar og roller på forskellige tidspunkter i den studerendes forløb. Fx en afklaring af, hvem der efter tildeling af SPS skal tage initiativ til udmøntning af støtten samt koordinere forskellige typer af støtte, så det ikke bliver en yderligere belastning for SPS-modtageren.

Opmærksomhedspunkter i arbejdet med specialpædagogisk støtte

Et stigende antal studerende har behov for specialpædagogisk støtte (SPS), og det er derfor en opgave, der fylder mere og mere på de videregående uddannelser. EVA har beskæftiget sig med SPS i en række undersøgelser, og har her samlet fem temaer, som studieledelserne med fordel kan være opmærksomme på i arbejdet med SPS.

1. Oplys og vejled om SPS i god tid

Studerende på videregående uddannelser skal kende til deres muligheder for at søge om SPS og ikke holde sig tilbage fra at søge SPS, hvis de har behov for støtten. En vigtig forudsætning for det er, at uddannelserne informerer, indgår i dialog om og medvirker til at afstigmatisere SPS - både før, under og efter studiestart.

Her kan I overveje følgende spørgsmål:

- Kan vi gøre mere for at informere og vejlede kommende og nuværende studerende om SPS – før, under og efter studiestart?
- Er vi tilstrækkeligt opsøgende i vores SPS-vejledning?
- Har vi konkrete indsatser, der bidrager til at nedbryde tabuer om SPS?

2. Hjælp med at finde den rette støtte

SPS skal rette sig mod den enkeltes støttebehov. For støttetimer handler det om både typen af støtte og støttegivers relevante kompetencer – herunder kendskab til det specifikke studie og SPS-modtagerens behov. Det er desuden relevant at være opmærksom på eventuelle interessekonflikter, hvis støttegiver også har andre roller såsom underviser og eksaminator.

I kan overveje følgende spørgsmål:

- Hvordan og i hvilket omfang vejleder vi om, hvilke støttemuligheder der findes, og hvordan den studerende kan blive afklaret om sit eget støttebehov?
- Hvordan arbejder vi med at fremme et godt match mellem støttegivers kompetencer og støttebehovet?
- Hvordan understøtter vi eller leverandøren kompetenceudvikling og faglig sparring blandt støttegivere?
- Har vi klare retningslinjer for, om man både kan være støttegiver, underviser og eksaminator, samt hvordan evt. interessekonflikter håndteres?

3. Sørg for klare rammer for støtte, herunder hvem der sætter den i gang

Når støtten er bevilget, er det vigtigt at sikre, at støtten rammesættes og sættes i gang. Uddannelsesinstitutionen kan med fordel fastsætte, hvordan støtten sættes i gang, hvem der tager initiativ til møder mellem støttegiver og støttemodtager, samt hvordan der koordineres med anden støtte. Der kan med fordel rettes særlig opmærksomhed mod kritiske perioder som studiestart, opgave- og eksamensperioder, praktikforløb og overgang til arbejdsmarkedet.

I kan overveje følgende spørgsmål:

- Har vi fastlagt, hvordan støtten sættes i gang, og hvem der tager initiativ til møder mellem støttegiver og støttemodtager samt koordinerer med anden støtte?
- Er støtten tilrettelagt, så den i videst muligt omfang også understøtter en god studiestart, gode eksamens- og praktikforløb?

4. Sæt rammer for underviseres hensyn i det almene studiemiljø og udveksl erfaringer

Nogle støtteformer kræver, at undervisere og medstuderende tager særlige hensyn, for at støtten bliver virkningsfuld. Det forudsætter, at underviseren er informeret om støttebehovet og ved, hvilke hensyn de kan tage.

I kan overveje følgende spørgsmål:

- Understøtter vi systematisk erfaringsudvikling mellem SPS-medarbejdere og undervisere?
- Har vi en fælles viden om og praksis for videndeling og indhentelse af samtykke hertil?
- Har vi fastlagt, hvilke hensyn undviserne forventes at tage - og hvilke de ikke forventes at tage?

5. Sæt spot på udvikling af inkluderende læringsmiljøer

Det, der er nødvendigt for nogle, kan være gavnligt for alle. Ved at arbejde systematisk med at udvikle inkluderende læringsmiljøer kan behovet for individuelle hensyn mindskes. Det gavner studerende med og uden SPS – og kan aflaste undervisere ved at reducere antallet af særlige hensyn, der skal imødekommes.

I kan overveje følgende spørgsmål:

- Tilrettelægger vi undervisningen med blik for at skabe et læringsmiljø, der i videst muligt omfang er inkluderende for studerende med forskellige funktionsnedsættelser?
- Overvejer vi, om individuelle hensyn kan integreres som generelle tiltag?

Om datagrundlaget

Undersøgelsen er et kvalitativt casestudie på seks uddannelsesinstitutioner og bygger på interviews med studerende, undervisere, SPS-ansvarlige og støttegivere. Der er i alt interviewet 56 medarbejdere og studerende fordelt på tre-fem interviews per case-institution. Interviewene handler om oplevede udfordringer og potentialer generelt med SPS samt overvejelser om betydningen af organiseringen af SPS-arbejdet og sammenhængen til undervisningen. Der er en detaljeret oversigt over de valgte cases/uddannelsesinstitutioner og interviewpersoner i appendiks B. Derudover har vi holdt indledende møder med aktører på området, heriblandt sektor-, studenter- og underviserorganisationer og de relevante kontorer hos Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) samt Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet (STUK).

Målgruppen

Målgruppen for undersøgelsen er personer, der arbejder med SPS på videregående uddannelser, såsom studievejledere, SPS-koordinatorer, uddannelses- og studieledelser og studiestøttegivere. Undersøgelsen kan også være relevant for interessenter på policy-niveauet, fx sektor-, studenter- og underviserorganisationer, de relevante kontorer hos Uddannelses- og Forskningsstyrelsen og politikere.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Der er politisk lagt op til at genbesøge og arbejde videre med SPS-ordningen. Her er det væsentligt at trække på viden om styrker og udfordringer ved ordningen, som den er indrettet i dag. Denne undersøgelse bidrager med viden til det forestående arbejde med at udvikle organiseringen og administrationen af SPS på de videregående uddannelser.

Den politiske aftale om en reform af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne fra marts 2025 omfatter forslag om investeringer i undervisning og studiemiljøer, som blandt andet skal være med til at skabe mere inkluderende rammer for alle studerende, ligesom der lægges op til et særligt fokus på studerende med funktionsnedsættelser.⁴ Med aftalen om en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne fra maj 2025 foreslås det at forenkle administrationen af SPS på alle uddannelser under SPS-ordningen. Fx foreslås det at fjerne kravet om, at man skal genansøge hver sjette måned ved permanente funktionsnedsættelser, og overgangen fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse samt ved studieskift gøres lettere for SPS-modtagere.⁵

EVA har tidligere gennemført følgende undersøgelser om SPS på de videregående uddannelser:

- Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser (2023). Denne rapport kortlægger organiseringen af SPS til studerende med funktionsnedsættelser på videregående uddannelser.
- Førsteårsstuderendes oplevelse af specialpædagogisk støtte (2023). I denne undersøgelse ser EVA på omfanget af specialpædagogisk støtte på videregående uddannelser, og hvordan førsteårsstuderende oplever støtten.

Undersøgelserne har blandt andet belyst en stigende efterspørgsel på SPS, og at gruppen af studerende med funktionsnedsættelse findes i alle uddannelsessektorer. Fra 2017 til 2021 er andelen af studerende på de videregående uddannelser, som er registreret med en funktionsnedsættelse, og som modtager støtte i enten SPS- eller SU-systemet, steget fra ca. 20.000 til 30.000 (Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, 2022). Dertil kommer studerende, som ikke har søgt SPS eller handicaptillæg til SU'en, men som kan være i målgruppen for SPS. I en spørgeskemaundersøgelse blandt

4 <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark>.

5 <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf25/maj/aftale-om-en-markant-styrkelse-af-erhvervsuddannelserne.pdf>.

førsteårsstuderende på videregående uddannelser i 2023 tilkendegav 19 %, at de har en funktionsnedsættelse (EVA, 2023b). Og blandt interviewede SPS-medarbejdere i 2023 var der en generel oplevelse af en voksende gruppe af studerende med behov for støtte (EVA, 2023a). Gruppen af studerende med funktionsnedsættelse findes i alle uddannelsessektorer, men er sammensat forskelligt, idet især andelen af studerende med henholdsvis ordblindhed og psykiske funktionsnedsættelser varierer (EVA, 2023b).

Kortlægningen af organiseringen fra 2023 viste, at arbejdet med SPS på de videregående uddannelsesinstitutioner er organiseret meget forskelligt. Variationen mellem uddannelsesinstitutioner angår både administrationen af og vejledningen om SPS, samt hvem der varetager støtten. Nogle institutioner har en central SPS-enhed, som varetager såvel administrative som vejledningsmæssige opgaver, mens andre har fordelt opgaven på forskellige enheder. En fordeling af opgaverne på forskellige enheder betyder, at administration af SPS varetages sammen med andre administrative opgaver, mens vejledning vedrørende SPS varetages sammen med andre vejledningsopgaver. Hvem der leverer støtten, afhænger af de rammer, der er for støtteformen på den specifikke uddannelse. Støttetimer kan leveres af uddannelsesstedet selv eller af en af Styrelsen for Undervisning og Kvalitets (STUK) leverandører (EVA, 2023a).

Den stigende efterspørgsel på SPS og den forskellige organisering af SPS-arbejdet på uddannelsesinstitutionerne gør det relevant at belyse studerendes, underviseres og SPS-medarbejderes perspektiver på styrker og svagheder ved forskellige måder at organisere arbejdet med SPS på og samspillet mellem SPS og det almene studiemiljø.

2.2 Støttetyper og modtagere

SPS skal sikre, at studerende kan uddanne sig på lige fod med andre, selvom de har en funktionsnedsættelse. I SPS-ordningen arbejdes der med det relative handicapbegreb – i overensstemmelse med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (handicapkonventionen). Det betyder, at handicap forstås som en situation, der opstår, når en person med funktionsnedsættelse møder samfundsskabte barrierer, som forhindrer vedkommende i at deltage fuldt og effektivt i samfundslivet – herunder i at få ”den nødvendige støtte i det almene uddannelsessystem” (handicapkonventionens artikel 24). Formålet med SPS er at kompensere for de barrierer, den studerende oplever i mødet med den konkrete uddannelse på grund af funktionsnedsættelsen.

Hvem kan få specialpædagogisk støtte?

Studerende med en dokumenteret funktionsnedsættelse, der som følge heraf oplever barrierer på deres uddannelse, kan få SPS. Alt efter hvilken funktionsnedsættelse den studerende har, er der mulighed for forskellige former for støtte. Eksempler på funktionsnedsættelser, der kan medføre behov for SPS, er:

- Bevægelseshandicap, fx muskelsvind, sklerose eller mistet bevægelse i benene
- Hørehandicap

- Kronisk eller alvorlig sygdom
- Neurologiske funktionsnedsættelser, fx hjernerystelse, epilepsi eller kronisk hovedpine
- Ordblindhed
- Psykiske funktionsnedsættelser, fx angst, depression, skizofreni eller ADHD
- Synshandicap
- Talblindhed.

Kilde: <https://www.spsu.dk>.

Det er forskelligt, hvilken form for SPS den studerende har mulighed for at få, alt efter hvilken funktionsnedsættelse den studerende har, og hvilken uddannelse vedkommende er indskrevet på, samt hvilke udfordringer den studerende oplever i mødet med den konkrete uddannelse på grund af funktionsnedsættelsen. Paletten af støtteformer omfatter flere typer af hjælp, se nedenstående boks.

Mulige støtteformer under SPS

Studerende, der modtager specialpædagogisk støtte, kan modtage støtte i en eller flere af følgende former:

- Rådgivning og vejledning om funktionsnedsættelsens betydning for gennemførelse af uddannelsen
- Hjælpemidler og instruktion i brugen heraf
- Sekretærhjælp og praktisk hjælp
- Tegnsprogstolkning og skrivetolkning
- Særligt udformede undervisningsmaterialer, dvs. studiematerialer fra NOTA
- Støttetimer med henblik på kompensation for funktionsnedsættelsen.

Specialpædagogisk støtte kan ikke ydes til den studerende i form af:

- Specialundervisning eller andre pædagogiske initiativer med henblik på at afhjælpe utilstrækkelige generelle forudsætninger for gennemførelse af uddannelsen
- Bygningsmæssige ændringer med henblik på at forbedre tilgængeligheden for studerende med fysisk funktionsnedsættelse
- Befordring til og fra institutionen
- Sygeundervisning.

Kilde: SPS-bekendtgørelsen, BEK nr. 1005 af 23/06/2022, § 5. Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Støtten kan varetages af en af STUK's leverandører, men den kan også varetages af den uddannelsesinstitution, den studerende er indskrevet på. Hvem der står for støtten, afhænger af, hvilket uddannelsesniveau og -institution den studerende er indskrevet på, samt hvilken støtteform der er bevilget. STUK har indgået kontrakter og rammeaftaler med en række leverandører på forskellige områder. En komplet oversigt (pr. august 2023) over leverandører på alle støtteformer på de forskellige videregående uddannelser findes i EVA's kortlægning fra 2023 (2023a).

Ud over SPS har studerende med funktionsnedsættelse også mulighed for at søge handicaptillæg til deres SU og dispensation for studiets krav, fx særlige vilkår under eksamen. I denne undersøgelse fokuserer vi på erfaringer med SPS i form af henholdsvis støttetimer og hjælpemidler⁶. Læs mere i appendiks om undersøgelsens metode.

2.3 Undersøgelsens formål

Formålet med undersøgelsen er at skabe viden om erfaringer med SPS blandt undervisere, SPS-medarbejdere og studerende, som modtager SPS på de videregående uddannelser. Herunder erfaringer med:

- Hvordan SPS-modtagerne bruger støtten, og hvilken betydning støtten har for deres deltagelse i det faglige og sociale studiemiljø.
- Hvilket samspil der er mellem den individuelle SPS og den undervisning, som SPS-modtageren skal indgå i, samt hvilken rolle underviserne har i forhold til studerende, der modtager SPS.
- Betydningen af de organisatoriske rammer på institutionen for SPS-arbejdet og samarbejdet på området.

Denne viden supplerer den viden, EVA's tidligere udgivelser *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser*, *Kortlægning af rammer og organisering* (2023a) og *Førsteårsstuderendes oplevelse af specialpædagogisk støtte* (2023b) indeholder.

Det er forhåbningen, at denne viden kan bidrage til at understøtte især uddannelsesstedernes udvikling af de forskellige aspekter af arbejdet med SPS, men også beslutningstageres indsigt i arbejdet med SPS.

2.4 Metode

Rapporten bygger på kvalitative casestudier på seks uddannelsesinstitutioner. Casene er udvalgt på baggrund af den viden om organiseringen af SPS-arbejdet, som vi har fra *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser*, *Kortlægning af rammer og organisering* (EVA 2023) og input fra interessenter på området. For hver case har vi interviewet studerende, som modtager SPS, undervisere, SPS-ansvarlige og støttegivere. I alt har vi interviewet 13 studerende, 21 SPS-medarbejdere og 22 undervisere fordelt på tre-fem interviews på hver af de seks institutioner. Vi har desuden gennemført to supplerende interviews med studerende fra andre studier, som modtager SPS på grund af fysiske handicaps.

6 Undersøgelsens materiale dækker ikke modtagere af alle typer af hjælpemidler, hvilket SPS-administratorer i princippet gør.

For at kvalificere indholdet af rapporten har relevante afsnit været til faglig kommentering hos de uddannelsesinstitutioner, der er indgået som cases i undersøgelsen. Derudover har relevante interessenter på området bidraget med henblik på at kvalificere både undersøgelsens fokus og vores caseudvælgelse. Dette er blandt andet sket via indledende dialogmøder med sektor-, studenter- og underviserorganisationer og de relevante kontorer hos Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) samt Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet (STUK).

Den kvalitative dataindsamling bidrager med billeder af bredden af erfaringer med SPS-arbejdet på tværs af forskellige måder at organisere arbejdet på og kan derved belyse erfaringer med arbejdet med SPS samt den kontekst, som SPS indgår i. Undersøgelsen giver ikke viden om, hvor udbredte disse erfaringer er på de videregående uddannelsesinstitutioner. En samlet oversigt over de valgte cases/uddannelsesinstitutioner og interviewdeltagere ses i appendiks B.

2.5 Centrale begreber i rapporten

I denne rapport bruger vi begrebet ”funktionsnedsættelse” om tabte eller nedsatte kropslige eller mentale funktionsevner. Lignende begreber såsom ”funktionsvarians” fremhæver i højere grad, at kroppe og psyker er forskellige i udgangspunktet, og undgår den negative betoning ved ”nedsættelse”. Vi har dog valgt at bruge begrebet funktionsnedsættelse i denne undersøgelse og tidligere EVA-undersøgelser, da vi har fokus på SPS-ordningen, hvis lovmæssige rammer opererer med funktionsnedsættelse som begreb (jf. STUK).

I rapporten benævner vi vores informanter på forskellige måder:

- ”SPS-modtager” er de interviewede studerende, der alle modtager en eller flere former for SPS.
- ”SPS-medarbejdere” er en samlet betegnelse for de informanter, der varetager en rolle inden for SPS-systemet, og omfatter ”SPS-ansvarlig”, ”SPS-vejleder” og ”støttegiver”. Denne betegnelse bruges, når flere i denne gruppe har samme perspektiv, eller en interviewperson udtaler sig ud fra erfaringer med at bestride flere af disse roller.
- ”SPS-ansvarlig” refererer til de ansatte, der varetager administrative SPS-opgaver, mens ”SPS-vejleder” refererer til ansatte, der vejleder om SPS. ”Støttegivere” omfatter de medarbejdere, der giver studiestøtte, faglig støtte, og som er studiementorer. Der er tilfælde, hvor informanter både er faglig støttegiver og hhv. SPS-vejleder eller underviser afhængigt af, hvem der varetager de faglige støttetimer. Hvis en interviewperson har flere roller, benytter vi den betegnelse, som personen udtaler sig på baggrund af, eller alternativt bruger vi betegnelsen SPS-medarbejder.

2.6 Rapportens opbygning

Kapitel 3 gengiver erfaringer med, hvordan forskellige typer af SPS varetages og bruges. Herunder hvilken type hjælp støtten kan bidrage med, og hvad der kan være afgørende ved varetagelsen af støtten for udbyttet. Kapitel 4 beskriver udfordringer eller potentialer knyttet til kritiske tidspunkter i SPS-forløbet: opstart af SPS, SPS ved eksaminer og SPS under praktik. Kapitel 5 viser samspillet

mellem den individuelle SPS og det almene studiemiljø. Herunder betydningen af forskellige forhold i undervisningen, underviseres kendskab til SPS og underviseres syn på egen rolle i forhold til SPS.

2.7 Projektets organisering

Projektet er gennemført af chefkonsulent Bella Marckmann, konsulent Erika Skov, chefkonsulent Leif Bonderup, konsulent Luna Hurvig Møller, praktikant Ashna van Schayk og seniorkonsulent Lotte Thost (projektleder).

3 Kritiske tidspunkter i SPS-forløbet

I dette kapitel beskriver vi erfaringer med opstarten af SPS, SPS under eksamensperioder og SPS under praktik. Det er tre tidspunkter i de studerendes SPS-forløb, som fremstår som afgørende i forhold til at drage nytte af SPS i såvel datamaterialet i denne caseundersøgelse og fund i tidligere undersøgelser på området (EVA, 2023a, 2023b). I de følgende afsnit beskriver vi de tre tidspunkter i SPS-forløbet hver for sig og giver eksempler på SPS-modtagers, underviseres og SPS-medarbejders oplevelse og praksis omkring SPS på disse tidspunkter.

Resultater i kapitlet

- **Udbredelse af kendskab kan afhjælpe barrierer ved opstart af SPS.** Der er en række barrierer i forhold til at søge om SPS, der handler om manglende information og vejledning. Nogle uddannelser har gode erfaringer med at understøtte kendskabet før og under studieforløbet.
- **Klare rammer og forventninger kan lette eksamensperioder for SPS-modtagere.** SPS-modtagere oplever forskellige udfordringer i forbindelse med eksamensperioder. Støttetimer, dispensation under eksamen og undervisere kan afhjælpe disse udfordringer.
- **En særlig indsats bidrager til en god praktikoplevelse.** Flere aktører spiller en rolle i forhold til, hvordan SPS-modtagere oplever deres praktikperiode. Herunder faglige støttegivere, praktikkoordinator og SPS-administrationen.

3.1 Vejen til opstart af SPS

Dette afsnit handler om perioden, fra den studerende søger støtten, til den studerende får støtten tildelt. Tidligere undersøgelser fra EVA har vist, at timingen af opstarten på SPS har stor betydning for den studerende i forhold til at komme godt fra start på studiet (EVA, 2023b). Afsnittet er todelt, hvor første del handler om fire typiske barrierer, der kan være, for at den studerende søger støtten eller får den tildelt rettidigt i forhold til sit støttebehov. Anden del handler om, hvordan uddannelserne arbejder med nogle af disse barrierer for at lette opstartsfasen af SPS.

3.1.1 Fire barrierer for studerendes opstart af SPS

Der er især fire barrierer for studerendes tildeling og opstart af SPS. De første tre barrierer handler om studerendes manglende kendskab til eller usikkerheder om, hvad SPS er, hvad deres eget støttebehov er, eller hvad konsekvenserne kan være af at modtage SPS. Den fjerde og sidste barriere handler om rammerne omkring opstarten af SPS snarere end studerendes forestillinger om SPS. I

den fjerde barriere beskriver vi, hvordan ansøgningsprocesser i nogle tilfælde kan opleves som et benspænd for en rettidig tildeling af SPS.

Barriere 1: Manglende kendskab eller misforståede forestillinger om SPS-ordningen

En barriere for, at studerende med støttebehov grundet en funktionsnedsættelse søger SPS, kan være, at de studerende har manglende kendskab til SPS eller en misforstået forestilling om, hvad SPS er, hvad SPS kan tilbyde, og hvem der kan modtage støtten. Manglende kendskab og misforståede forestillinger om SPS kan medvirke til, at studerende, som ellers kunne få gavn af SPS, ikke søger støtten, da de ikke ser sig selv som del af målgruppen eller ikke ser SPS som relevant for deres behov.

I undersøgelsen indgår SPS-modtageres beskrivelser af, hvordan de har fået kendskab til SPS, hvilken opfattelse af SPS de har haft, og hvordan de oplever, at deres medstuderende forstår SPS. Her fremgår det, at der er nogle forestillinger, der giver et skævt eller mangelfuldt billede af, hvad SPS kan tilbyde, som kan have betydning for, om de studerende søger om SPS. Derudover fremgår, at der for nogle SPS-modtagerne er relativt tilfældigt, at de støder på information om, hvordan SPS kan målrettes deres behov. En studerende med nedsat hørelse fik for eksempel viden om muligheden for sekretærhjælp, da en SPS-vejleder ved et foredrag om ordblindhed kort nævner, at SPS også kan dreje sig om andre udfordringer, og den studerende i pausen opsøger SPS-vejlederen for mere information.

Der er tre overordnede forestillinger om SPS, som kan spænde ben for, at studerende med støttebehov søger SPS:

- **Misforståede forestillinger om formen:** Nogle SPS-modtagere fortæller, at de tøvede med at søge SPS, da de troede, at SPS tilbyder en standardiseret form for støtte. Herunder forestillinger om, at det er fastlagt, hvilken type støtte de kan modtage, og hvor og hvordan støtten forløber. Fx fortæller en SPS-modtager, at hun troede, at støtte giver skal være en person tilknyttet til uddannelsen, og at det som regel er en studiementor, som går på samme studie. Denne forestilling går imod SPS-modtagerens ønske om at holde SPS og studiet adskilt. Senere fandt SPS-modtageren ud af, at måden, hvorpå SPS er organiseret på hendes studie, giver hende mulighed for at modtage støtte fra en støtte giver, der er specialiseret inden for psykiske funktionsnedsættelser og tilknyttet SPS-administrationen, hvilket fik den studerende til at søge om SPS.
- **Misforståede forestillinger om indholdet:** Nogle SPS-modtagere har en forestilling om, at indholdet i samtalerne med støtte giverne gennem SPS kun dækker et bestemt område. Fx fortæller SPS-medarbejdere, at flere studerende tror, at SPS er en rent faglig hjælp, som de sammenligner med lektiehjælp. Disse studerende ved dermed ikke, at SPS ikke må være i form af lektiehjælp, og at SPS kan indebære relationel, kognitiv og emotionel støtte.
- **Misforståede forestillinger om SPS-målgruppen:** Andre SPS-modtagere har en oplevelse af, at SPS kun er for bestemte funktionsnedsættelser såsom ordblindhed eller fysiske handicap. Denne forestilling kan skyldes, at studerende med ordblindhed og fysiske funktionsnedsættelser typisk er mere synlige, blandt andet fordi de bruger synlige hjælpemidler i undervisningen såsom mikrofon til underviseren eller it-hjælpeprogrammer for ordblindhed. Ifølge SPS-medarbejdere på de uddannelser, som indgår i undersøgelsen, er det typisk studerende med mindre

synlige udfordringer såsom studerende med psykiske diagnoser, der er usikre på, om de kan få hjælp gennem SPS. Desuden beskriver SPS-modtagere med psykiske funktionsnedsættelser i denne undersøgelse, at de har oplevet, at medstuderende er uforstående over for, hvorfor de modtager SPS, fordi de tror, SPS kun er for fysiske funktionsnedsættelser.

Barriere 2: Usikkerhed om eget støttebehov

Nogle studerende søger først SPS senere i studiet, fordi de først bliver opmærksomme på deres SPS-behov undervejs på det videregående studie. Der er to grunde hertil:

1. Den studerendes funktionsnedsættelse er først opstået eller afdækket efter studiestart.
2. Den studerende har kunnet kompensere for sin funktionsnedsættelse på ungdomsuddannelsen og har derfor ikke tidligere haft behov for SPS. I løbet af sin studietid på videregående uddannelse oplever denne derimod i stigende grad udfordringer knyttet til sin funktionsnedsættelse.

Den studerendes skal have en dokumenteret diagnose for at modtage SPS. For SPS-ansøgere, der først skal udredes for en diagnose, kan der derfor gå noget tid ind i studieforløbet, hvor den studerende venter på at blive afklaret omkring sit støttebehov og mulighed for at modtage SPS.

SPS-modtagere gennemgår ofte en erkendelsesproces i forhold til at forstå deres funktionsnedsættelse og kende deres grænser for, hvor meget de kan på studiet uden SPS. Denne erkendelsesproces er ikke nødvendigvis en barriere for at modtage SPS, men kan være nødvendig for, at studerende bliver klogere på deres støttebehov og dermed kan tilrettelægge et meningsfuldt SPS-forløb. Der, hvor det bliver en barriere, er, når studerende bliver usikre på, om deres udfordringer på studiet er "alvorlige nok" til at søge SPS, og samtidig ikke søger eller modtager den rette hjælp til at blive mere afklaret omkring deres støttebehov.

Barriere 3: Bekymringer om sociale konsekvenser af at modtage SPS

SPS-modtageres bekymringer for andres negative syn på at have en funktionsnedsættelse og et støttebehov kan være en barriere i forhold til, at den studerende forliger sig med tanken om at modtage SPS. At det at søge om SPS kan være med til at definere, hvordan en selv og andre opfatter ens identitet, er også kendt fra andre studier (Wulf-Andersen et al., 2023).

Det var forskelligt blandt de interviewede SPS-modtagerne, hvor nemt de har haft ved at forlige sig med deres diagnose og med tanken om at modtage SPS. Fx havde en SPS-modtager, som fik diagnosticeret ADHD, inden hun startede på studiet, svært ved at anerkende sin diagnose i starten, fordi hverken hun selv eller hendes nærmeste omgangskreds så hende som "ADHD-typen". En faglig støttelærer fortalte også om SPS-modtagere, der har sværere ved at affinde sig med deres diagnose og derfor efterstræber en højere grad af diskretion omkring deres funktionsnedsættelse. Andre studerende har nemmere ved at affinde sig med deres funktionsnedsættelse, fordi diagnosen giver dem et nyt perspektiv og mening i forhold til deres oplevede udfordringer. Disse studerende oplever typisk, at det hjælper dem at være åbne omkring deres funktionsnedsættelse og SPS-behov over for andre på studiet.

Om studerende ønsker diskretion omkring deres funktionsnedsættelse, kan også have at gøre med typen af diagnose, og hvor stor en forståelse og åbenhed over for diagnosen de møder omkring sig, inklusivt på studiet. Fx udtrykker de studerende med psykiske diagnoser som borderline og PTSD, at de har brug for at holde disse diagnoser skjult for deres medstuderende og undervisere, hvorimod studerende med ordblindhed og fysiske funktionsnedsættelser ikke udtrykker en lignende bekymring over for os. Dette afspejler, at åbenheden om og forståelsen af forskellige funktionsnedsættelser hele tiden er i udvikling på samfundsplan, hvor der i de seneste år fx er kommet meget mere fokus på og normalisering af diagnoser som ordblindhed og ADHD, hvilket undervisere og SPS-medarbejdere også har lagt mærke til.

Studerende med funktionsnedsættelser kan kæmpe med en følelse af at være "anderledes" eller "forkert", som to af SPS-modtagerne udtrykker det. Fx fortæller en SPS-modtager med flere psykiske diagnoser, at hun kæmper med en fornemmelse af, at hendes medstuderende har et "særligt syn på hende", som blandt andet kommer til udtryk gennem nogle medstuderendes manglede forståelse for, at hun har brug for nogle dage væk fra studiet. SPS-medarbejdere har ligeledes erfaret, at SPS-modtagere føler, at de er dårligere studerende, hvis de bliver hjemme en dag, beder undviseren om hjælp eller stiller krav til, hvordan de har behov for, at gruppearbejdet forløber. En faglig støttelærer fortæller, at SPS-modtagere kan være bange for at blive fravalgt ved gruppedannelse, hvis de er åbne omkring deres funktionsnedsættelse, fordi "man bliver set som en, der ikke kan det samme som de andre". Til gengæld oplever studerende i mange tilfælde, at netop SPS kan hjælpe dem med redskaber til både, hvordan de strukturerer deres studietid, og til, hvordan de taler om deres funktionsnedsættelser og overkommer følelsen af at være "forkert".

Barriere 4: Ansøgningsprocesser kan spænde ben for en rettidig modtagelse af SPS

Nogle SPS-modtagere oplever ansøgningsprocessen som nem og tildelingen af SPS som rettidig. Heriblandt en studerende, som skiftede uddannelse under ansøgningsprocessen, og som beskriver, at det var nemt at få overført SPS-ansøgningen til den nye uddannelse. Til gengæld peger andre, herunder SPS-medarbejdere og en SPS-modtager, på udfordringer med ansøgningsprocessen, som i nogle tilfælde kan være et båndspænd for at modtage støtten rettidigt. SPS-medarbejderne peger på to udfordringer i forhold til ansøgningsprocessen:

- At antallet af SPS-ansøgninger og -henvendelser er særligt koncentreret omkring studiestartsperioden, hvilket udfordrer sagsbehandlingstiden.
- At en generel stigning i antallet af SPS-ansøgninger, og navnlig stigningen inden for særligt psykiske funktionsnedsættelser og multiple diagnoser, der skal udredes, betyder flere forlængede ansøgnings- og opstartsprocesser.

Ifølge reglerne for SPS kan den studerende først søge om SPS, når vedkommende er optaget og indskrevet på studiet. Reglen kan betyde, at studerende først får deres støtte længere inde i studieperioden. En SPS-modtager fortæller for eksempel, at hun ikke nåede at få tildelt støtten ved studiestart, hvor hun havde brug for den, da hun først kunne søge om SPS, da hun var indskrevet på uddannelsen og havde fået en studiemail. Denne SPS-modtageren oplever, at ansøgningsprocessen er besværlig:

”[Først] skal du finde op og ned i det. Så skal du sende mails til [SPS-administrationen]. Så får du mails tilbage med noget, du skal udfylde og underskrive. Så skal du sende det tilbage igen. Og så bliver ansøgningen sendt afsted. Jeg havde nemlig spurgt hende [den SPS-ansvarlige] om, hvornår det kom, fordi jeg begyndte virkelig at skulle bruge det, hvor jeg så fik at vide, at det var på vej.

STUDERENDE, SOM MODTAGER SPS

SPS-modtageren beskriver i dette citat, at ansøgningsprocessen fremstod som besværlig for hende på grund af, at den SPS-ansvarlige sad i en anden by end den studerendes studiested, og at korrespondancen med den SPS-ansvarlige virkede unødigt lang for den studerende.

SPS-modtagernes forskellige oplevelser af ansøgningsprocessen kan skyldes, at længden på ansøgningsprocessen varierer meget alt efter typen af funktionsnedsættelse, uddannelsessektor, hvordan ansøgningsprocessen er organiseret på uddannelsen, og om studerende har brug for et afklaringsforløb i forhold til deres støttebehov (EVA, 2023a). Desuden afhænger SPS-modtagerens oplevelse af ansøgningsprocessen højt sandsynligt af, om den studerende selv er tovholder på opstarten af SPS.

3.1.2 Uddannelsernes arbejde med opstarten af SPS

Der er fem aspekter i uddannelsers arbejde med SPS-opstarten, der kan afhjælpe en eller flere af ovenstående barrierer. Herunder drejer det sig om, hvordan uddannelserne kommunikerer til de studerende om SPS, betydningen af den fysiske placering af SPS-kontoret, samarbejdet mellem SPS-administrationen og studievejledningen samt muligheder for tidlig opstart af SPS.

Uddannelser arbejder med at styrke kendskab til SPS på flere måder

Varieret og løbende information om SPS er vigtigt for at nå ud til studerende med støttebehov.

For at kendskabet til SPS når ud til studerende med støttebehov, er det vigtigt, at information om SPS-ordningen er synlig og kommunikeret løbende via forskellige kanaler, så den når ud til, hvor de studerende er. Dette kan afhjælpe den første af de ovenstående barrierer om manglende kendskab eller misforståede forestillinger om SPS, men kan også tænkes at påvirke nogle af de resterende barrierer, såsom usikkerhed om eget støttebehov.

Uddannelser gør forskellige ting for at udbrede kendskabet om SPS blandt de studerende gennem både kollektive og målrettede indsatser. Der er følgende eksempler på, at uddannelser henvender sig til de studerende for at informere om SPS:

- At introducere studerende til SPS gennem fysisk skriftligt materiale såsom plakater og infotavler på campus eller uddeling af visitkort til SPS-kontoret.
- At oplyse om SPS gennem digitale medier såsom på uddannelsens hjemmeside eller via mail.
- At en SPS-medarbejder eller studievejleder holder oplæg om SPS omkring studiestart fx i forbindelse med introduktionen eller åbent hus.
- At underviser nævner SPS i undervisningen ved studiestart eller løbende gennem studiet.

- At praktikkoordinator fortæller om SPS i forbindelse med praktik (se også afsnit om praktik i kapitel 3).
- At en SPS-medarbejder kontakter alle studerende enkeltvis inden studiestart for at fortælle om SPS.
- At undervisere, SPS-medarbejdere eller studievejleder fortæller om SPS i enkeltsamtaler med studerende.

KEA arbejder proaktivt med at nå studerende med information om SPS via forskellige kanaler

På KEA tager de forskellige initiativer for at sprede information om SPS ud til de studerende på forskellige måder omkring studiestart. Blandt andet fortæller både studievejledningen og SPS-vejledningen om SPS ude på undervisningsholdene, hvorefter de også sender mails til de studerende med info om SPS, og undviserne deler visitkort ud til de studerende på deres hold, hvor der står, hvor de studerende kan henvende sig angående SPS.

At alle studerende får et visitkort om SPS, giver ifølge en underviser de studerende mulighed for at være mere diskrete omkring deres eventuelle SPS-behov.

”Eftersom alle får [et visitkort], så der ikke er nogen, der sidder og føler, at de skal gå op og bede om visitkortet. Så alle får det, og så kan de jo smide det væk.

UNDERVISER

SPS-vejledningen gør en proaktiv indsats med at tage kontakt til de studerende via forskellige kanaler. Som noget nyt brugte SPS-vejledningen en uge inden studiestart, i midten af august, på at ringe rundt til alle nyligt optagne studerende på multimediedesign-studiet for at fortælle om SPS og høre, om SPS kunne være relevant for den studerende. Derudover informerede de også om muligheden for, at studerende med særlige behov kunne komme ud og få et indtryk af campus inden studiestart. Den særlige indsats på multimediedesign-studiet blev valgt på baggrund af erfaring med, at dette studie typisk havde særligt mange studerende med SPS-behov.

Særligt ved studiestart bliver studerende ofte mødt af store mængder ny information, krav og forventninger, som studerende skal sætte sig ind i. Information om SPS ved studiestart kan derfor drukne i mængden. Uddannelser har derfor gode erfaringer med, at SPS bliver nævnt løbende gennem uddannelsesforløbet. Den løbende information om SPS er også væsentlig for de studerende, som først oplever et støttebehov senere på uddannelsen og derfor kan have glemt, at SPS blev nævnt ved studiestartsforløbet, da det ikke var relevant for dem. Fx fortæller en underviser på en mellemlang videregående uddannelse om vigtigheden af at fortælle om SPS løbende:

”Vi skal introducere det [SPS] i starten, og der skal komme oplæg omkring det, og vi henviser til det. Det, der ligger i det, er nogle gange ikke at gøre det [SPS] alt for alvorligt [...], men vi skal bare sige det ret mange gange, siger erfaringen, for ellers får folk ikke søgt. Så det fylder lidt meget en gang imellem med ”husk nu, at I kan få SPS, hvis I har det sådan og sådan.”

UNDERVISER PÅ EN MELLEMLANG VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Af citatet fremgår det desuden, at underviseren gør sig overvejelser om, hvordan SPS præsenteres. Underviseren forsøger at afdramatisere dét at søge SPS, hvilket for nogle studerende med støttebehov kan virke skræmmende, uoverskueligt eller stride mod deres selvbillede (se også beskrivelser heraf i kapitel 3). Citatet illustrerer, at måden, hvorpå SPS præsenteres, spiller en rolle i forhold til at normalisere SPS for de studerende og adressere studerendes eventuelle misforståelser og usikkerheder omkring SPS, såsom om ens støttebehov er ”alvorligt nok” til at modtage SPS. Dermed kan sådanne dialoger mellem underviser og studerende med støttebehov afhjælpe nogle af ovenstående barrierer om usikkerheder omkring støttebehov og sociale konsekvenser af at modtage SPS.

Personbåret information øger studerendes tryghed og opmærksomhed om SPS

Uddannelserne gode erfaringer med, at studerende får informationen om SPS leveret af en person, som kan ske gennem individuel kontakt, som når studerende bliver henvist til SPS af studievejledningen, eller kollektive indsatser, såsom når en SPS-medarbejder kommer og holder oplæg om SPS i undervisningen. Det hjælper de studerende at få et ansigt på, hvem de kan søge råd og vejledning om SPS hos, da de herved bliver mere trygge ved at søge støtten.

På grund af de fem barrierer for at søge SPS, som nævnt i kapitel 3, kan studerende med støttebehov opleve, at et lille skub fra en fagperson i retningen af SPS kan hjælpe dem med at indse, hvordan SPS kan være relevant for dem (se boksen nedenfor). Det kan være en person på studiet såsom en underviser, en SPS-medarbejder eller en studievejleder (se boksen nedenfor). Nogle studerende bliver også peget i retning af SPS af personer uden for studiesammenhænge, fx af lægen eller psykiateren i forbindelse med udredning.

Marie blev prikket på skulderen af en underviser og søgte SPS

Marie kendte til SPS, da hun startede på studiet, fordi hun havde fået støtten i gymnasiet. Hun søgte dog ikke SPS, da hun blev indskrevet på studiet, da hun først ville prøve af, om hun kunne klare studiet uden SPS. Efter et svært første semester valgte Marie at søge SPS, men det var særligt et møde med en underviser, der udløste Maries beslutning.

Underviseren havde set, at Marie havde det svært, og henvendte sig til hende. Undervisere spurgte Marie, om hun troede, at hun ville kunne klare uddannelsen, og tilføjede, at der ingen skam var i at droppe ud. Marie var dog stærkt besluttet på at fuldføre uddannelsen, men samtalen med underviseren gjorde indtryk på Marie. Selvom underviseren ikke direkte havde anbefalet Marie til SPS, så overbeviste samtalen hende om, at hvis det skulle lykkes hende at fuldføre studiet, måtte hun søge om hjælp gennem SPS.

Om underviserne fortæller deres studerende om SPS eller råder enkelte studerende til at kontakte SPS-administrationen, afhænger af, om underviseren har kendskab til SPS og ser det som sin rolle at udbrede kendskab til ordningen blandt de studerende. Det varierer fra uddannelse til uddannelse, hvor meget samtaler om SPS fylder blandt underviserne, og hvor meget uddannelsen gør ud af at bringe SPS på dagsordenen blandt undervisere og klæde dem på til at videreformidle viden om SPS til de studerende.

Underviseren skal ikke kun have SPS klar på lystavlen for at videreformidle det til de studerende, men også vide, hvordan eventuelle sensitive spørgsmål omkring formidlingen skal håndteres. Fx erfarede en underviser, at han ikke havde været diskret nok, da han henviste en studerende til SPS. Nogle medstuderende overhørte samtalen mellem underviseren og den studerende, hvilket havde været meget grænseoverskridende for den studerende, der havde følt sig udstillet.

Den fysiske placering af SPS-kontoret har betydning for synligheden

Den fysiske placering og markering af SPS-administrationen og -vejledningen har betydning for, hvor synlig SPS er på uddannelsen. På nogle uddannelsesinstitutioner er SPS-kontoret markeret med tydelig skiltning og centralt placeret, fx ved hovedindgangen, receptionen eller den generelle studievejledning. Når SPS-kontoret ligger tæt på, hvor studerende ellers henvender sig for støtte og vejledning, kan det være med til at udbrede bevidstheden om SPS hos studerende, der potentielt kan have et SPS-behov, men ikke målrettet søgte efter SPS. På andre institutioner ligger SPS-kontoret i en separat afdeling af campus, afskåret fra hovedbygningen, og hvor de fleste studerende færdes, hvilket kan mindske SPS-vejledningens synlighed og tilgængelighed for de studerende.

For uddannelsesinstitutioner, hvor campus er spredt ud over forskellige bygninger eller geografiske områder, kan det være nødvendigt at gøre noget særligt for at synliggøre og tilgængeliggøre SPS-kontorerne over for de studerende, der ikke omgås bygningen, hvor SPS-kontoret er placeret. Fx fortæller en SPS-medarbejder, at hun efter aftale flytter sig fra sit kontor for at møde studerende på andre dele af campus.

Samarbejde mellem SPS-administrationen og den generelle studievejledning styrker udbredelsen af SPS til relevante studerende

Et tæt samarbejde og dialog mellem SPS-administration og den generelle studievejledning hjælper uddannelsen med at opfange støttebehovene hos studerende. I nogle situationer, hvor studerende ikke har opdaget deres SPS-behov eller ikke kender til SPS-ordningen, kan studievejledningen spille en vigtig rolle i at henvise studerende til en SPS-vejleder. Det kræver, at studievejledningen har en særlig opmærksomhed på at opfange situationer, hvor SPS kunne være relevant, og er klædt på til at stille de rigtige spørgsmål til de studerende for at afklare, om de kunne få gavn af SPS. Dette arbejde kan blandt andet afhjælpe barrieren forbundet med manglende kendskab til SPS og usikkerheder omkring støttebehov.

Nogle SPS-modtagere har oplevet, at der har manglet et fokus på SPS i deres samtaler med studievejledningen (se eksemplet i boksen nedenfor). På nogle uddannelsesinstitutioner har SPS-medarbejderne løst dette gennem en opdelt stilling, så de noget af tiden arbejder med at vejlede om SPS og resten af tiden arbejder med at give generel studievejledning. Det kan have den fordel, at studerende, der egentlig henvender sig med en mere generel studieproblematik, kan få SPS-vejledning med det samme, hvis deres problematik er relevant i forhold til SPS.

Stine manglede fokus på SPS i sine samtaler med studievejledningen

Stine henvendte sig til studievejledningen, da personlige forhold gjorde, at hun havde det svært på studiet, hvilket resulterede i, at hun gik ned med angst og stress. Hendes samtaler med studievejledningen kom til at dreje sig primært om muligheden for sygeorlov, og desuden oplevede Stine ikke, at hun blev mødt af forståelse og hjælpsomhed. Stine vidste ikke på dette tidspunkt, at SPS også var en mulighed for hende, da hun led af en psykisk funktionsnedsættelse. Først da Stine kom tilbage fra sygemeldingen, hørte hun gennem en praktikvejleder om SPS som en mulighed for hende. Stine ville have ønsket, at hun havde hørt om muligheden for SPS, inden hun gik på sygeorlov.

Udgangspunktet for samarbejdet styrkes, når studievejledningen og SPS-kontoret ligger fysisk tæt på hinanden. Fx beskriver en SPS-medarbejder, at det har haft indflydelse på hendes samarbejde med studievejledningen, efter at SPS-kontoret blev flyttet til en anden bygning end dér, hvor studievejledningen ligger. Den uformelle sparring, der foregik tidligere ved at møde hinanden spontant på gangene og kontorerne, blev erstattet af formaliserede, faste møder, men ifølge SPS-medarbejderen kan formelle møder ikke erstatte graden af erfaringsudveksling, der kan komme af at deles om et fysisk område i dagligdagen.

Initiativer inden eller ved studiestart, der kan understøtte en tidlig SPS-opstart

Uddannelserne prøver at igangsætte initiativer allerede ved eller før studiestart, for at studerende med støttebehov kan nå at få SPS rettidigt. At studerende får SPS rettidigt, vil i mange tilfælde sige, at de får støtten så tidligt som muligt i studieforløbet. Som illustreret i eksemplet om Stine i forrige afsnit, kan den studerendes situation forværres, hvis vedkommende ikke møder den rette hjælp, som SPS kan være i nogle tilfælde.

Uddannelserne gør forskellige ting for at sikre en hurtigere opstart af SPS på trods af udfordringer med ansøgningsprocesser og arbejdspress omkring studiestart, som beskrevet i barriere 4. Generelt er der blandt uddannelserne i denne undersøgelse tre strategier i forhold til at understøtte en tidlig SPS-opstart ved studiestart eller endda inden studiestart:

- **Tidlig kontakt og dialog om SPS:** Nogle uddannelser gør en særlig indsats forud for studiestart for at få dialog med målgruppen for SPS. Det sker fx, ved at SPS-administrationen kontakter alle kommende studerende telefonisk for at fortælle om SPS og høre, om det kunne være relevant for vedkommende. Eller ved at studiet inviterer enten alle kommende studerende eller kommende studerende, der ifølge dem selv har en funktionsnedsættelse, på besøg på uddannelsen inden studiestart med mulighed for rådgivning om SPS.
- **Tidligt optag på uddannelsen:** Nogle lange videregående uddannelser tilbyder muligheden for tidligt optag på uddannelsen for studerende med en dokumenteret funktionsnedsættelse, og som i øvrigt har uddannelsen som førsteprioritet og opfylder uddannelsens adgangskrav (EVA, 2023a). Tidligt optag giver institutionerne mulighed for at fremskynde ansøgningsprocessen for SPS, da STUK kun behandler bevillingsansøgninger for studerende, der er indskrevet.

- **Tidlig støtte ved uafklarede forløb:** På nogle korte og mellemlange uddannelser har man taget beslutningen om at igangsætte støtten til studerende, inden STUK har bevilget støtten. Denne beslutning gælder særligt studerende, der skal gennem et afklaringsforløb, hvilket ofte trækker ansøgningsprocessen ud. I disse tilfælde vælger uddannelsen at tage risikoen selv ved at yde støtten tidligt, inden SPS-bevillingen er sikret.

Ud over ovenstående fortæller en SPS-medarbejder om gode erfaringer med at have en indledende samtale inden studievalg med kommende studerende, som er i målgruppen for SPS, for sammen at blive klogere på, hvilke krav de konkrete studier stiller til dem, og hvad SPS generelt kan hjælpe med. Dette kan støtte kommende studerende i at træffe et oplyst uddannelsesvalg og være proaktive i forhold til at få SPS, men forudsætter, at de selv tager tidlig kontakt til uddannelsesinstitutionen.

UCL arbejder på at omlægge studiestarten til at være mere inkluderende

På UCL har de nedsat en udviklingsgruppe til at arbejde med at sikre en mere inkluderende ramme på det første studieår, inspireret af tilgangen Universal Design for Learning (UDL). Udviklingsgruppen er i gang med at gentænke første studieår med fokus på to perioder, som den kalder pre-boarding og on-boarding:

- **Pre-boarding** handler om perioden inden studiestart. Her arbejder udviklingsgruppen blandt andet med at forberede de kommende studerende til deres nye hverdag og overgangen fra at være elev på en ungdomsuddannelse til at være studerende på en videregående uddannelse. Som en del af dette projekt arbejdes der med, hvordan man, allerede inden de studerende starter på studiet, kan forberede dem på, hvad der venter. Fx ved at gøre studiestartsprogrammet tilgængeligt og mere beskrivende. At gøre tilbuddet om SPS mere synligt er en del af dette, da målet er at få den studerende med støttebehov til individuel samtale så tidligt som muligt, for at uddannelsen har en fornemmelse af den studerendes behov og kan undersøge, om SPS kunne være relevant.
- **On-boarding** handler om selve studiestartsperioden og herunder introforløbet. I denne periode har udviklingsgruppen igen særlig fokus på at nå ud til studerende med støttebehov, og hvordan de kan inkluderes i studiemiljøet.

En underviser i gruppen for on-boarding fortæller, at de er opmærksomme på at samarbejde med tutorerne om at lave introugerne mere inkluderende:

”Det er noget med at få alle med og ikke bare de mest udadvendte, for ofte [...] er det de robuste og de udadvendte, som melder sig ind i de her fællesskaber omkring intro-ugerne.

UNDERVISER

Gruppen for on-boarding er opmærksom på at skabe nogle rammer om introugerne, som også kan appellere til mere introverte studerende. En af de ting, underviseren fra citatet taler med tutorerne om, er fx, hvordan rusturens hyttetur kan gentænkes på en måde, så der også er plads til studerende, der ikke er klar på to overnatninger og flere dage med alkohol i centrum for det sociale.

3.2 SPS i eksamensperioder

Eksamensperioden er en tid, der fylder meget for SPS-modtagerne, og at støttebehovet kan stige i denne periode. Dette afsnit starter med at handle om, hvordan SPS-modtager, SPS-medarbejdere og undervisere oplever, at SPS kan gavne i eksamensperioden. Derefter beskriver vi uddannelsers arbejde med at sikre klare rammer omkring eksamen, hvilket er tiltag uden for SPS-ordningen, men som vedrører den kontekst, som SPS spiller ind i, og som har afgørende betydning for SPS-modtageres samlede oplevelse af eksamensperioden.

3.2.1 Brug af SPS under eksamensforberedelse

SPS-modtagere bruger støttetimer i eksamensperioder til at hjælpe dem med bedre at prioritere og strukturere eksamenslæsningen. For nogle SPS-modtagere kan støtten også være en hjælp i forhold til at drøfte mulighederne for at tilgå eksamen under særlige vilkår og få sendt en ansøgning om dispensation afsted (se nedenstående boks). En SPS-modtager, som modtager studie-støtte grundet en psykisk funktionsnedsættelse, beskriver fx støttetimerne som et rum, hvor de studerende forpligter sig til at få ordnet og løst nogle ting, som de ellers ville have svært ved at finde tid og overskud til, hvis der ikke var en støttegiver til stede.

”Støtten har betydet [...], at jeg får gjort mange af de ting, som jeg måske har gået og tænkt, at det her skal jeg huske at gøre, og så har jeg ikke fået gjort det, fordi så har jeg ingen steder at gøre det. Fx at søge om ekstra tid [til eksamen] eller fx at få lavet et skema over min eksamensperiode. [...] nu lykkedes det, fordi jeg har en, der sidder og gør det med mig, og jeg går ikke ud ad døren, før det er gjort.

STUDERENDE, SOM MODTAGER FAGLIGE STØTTETIMER GRUNDET PSYKISK FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

Dispensation om særlige vilkår til eksamen

Studerende kan søge om dispensation til eksamen hos den enkelte uddannelse, hvorefter uddannelsesinstitutionen vurderer, om det er nødvendigt for at ligestille den studerende med de øvrige studerende (EVA, 2023a, s. 7-8). Eksamensdispensation er en ordning uafhængig af SPS, så både SPS-modtagere og andre studerende kan søge og modtage dispensation. Denne og tidligere EVA-undersøgelser viser, at i praksis er der et samspil mellem SPS og dispensationsordningen, hvor studerende ofte vil gøre brug af begge ordninger eller drøfte mulighederne for dispensation med SPS-vejleder eller deres støttegiver (EVA, 2023a og 2023b).

Nogle af de SPS-studerende havde søgt om dispensation for at gå til eksamen på særlige vilkår. De særlige vilkår til eksamen kan fx være at få ekstra tid til eksamen, tilladelse til at bruge særlige hjælpemidler eller få en afskærmet plads. En SPS-modtager, der havde en psykisk funktionsnedsættelse, havde fx fået lov til på forhånd at udpege en plads i eksamenslokalet, hvor han skulle sidde. SPS-modtageren valgte en plads i hjørnet af eksamenslokalet, hvor han bedre kunne koncentrere sig. Det gav ham mere ro, i en ellers presset situation, at vide på forhånd, at han kunne sidde på den ønskede plads.

Nogle SPS-modtagere bruger støttetimer til at tale om deres eksamensangst. Her har nogle SPS-modtagere og støttegivere gode erfaringer med, at drøftelser af forskellige strategier til eksamensforberedelsen og eksamenssituationen kan være med til at berolige den studerende op til eksamen. Andre SPS-modtagere har erfaret, at det mindsker deres eksamensangst at øve eksamensoplæg over for en støttegiver, også selvom denne blot lytter og ikke kommer med faglige kommentarer. Desuden fortæller en støttegiver om gode erfaringer med at vise, hvordan SPS-modtageren kan bruge AI til at generere mulige eksamensspørgsmål, som SPS-modtageren kan bruge i eksamensforberedelsen.

Åbenhed om eksamensangst kan skabe tryghed for studerende og eksaminator

Undervisere på AU fortæller, at de har haft gode erfaringer med studerende, der fortæller dem om deres eksamensangst og særlige behov, inden de skal til mundtlig eksamen. En studerende havde fx brug for at fortælle underviseren, at han stammede, når han blev nervøs. En sådan dialog inden eksamen hjalp underviseren til at være bedre klædt på til at tage de særlige hensyn, der gavnedes den studerende bedst i eksamenssituationen, og underviseren havde samtidig en fornemmelse af, at det gav den studerende mere ro.

På nogle uddannelser undgår underviserne, der er støttegiver til en SPS-modtager, at være bedømmere til denne studerendes eksamen for at undgå potentiel kritik af, at støttegiverens relation til SPS-modtageren vil påvirke bedømmelsen (se også kapitel 3). Til gengæld har flere uddannelser gode erfaringer med, at støttegiveren er med i lokalet til eksamen, ikke som eksaminator eller censor, men for at give den studerende tryghed. Det gælder især, hvis SPS-modtageren har eksamensangst. Undervisere, der enkelte gange har oplevet at være eksaminator, hvor studerende har medbragt en støttegiver til eksamen, bakker op om denne mulighed. Fx oplevede en underviser at være eksaminator til mundtlig eksamen for en studerende, der ikke havde fortalt ham om sin psykiske funktionsnedsættelse, og hvor underviseren derfor var uforberedt på, hvad han kunne gøre for den studerende, da den studerende gik i baglås. I dette tilfælde ville underviseren have ønsket, at der var en anden person til stede, der kendte til den studerendes støttebehov.

For nogle studerende er udfordringer ved eksamensperioden udløsende for, at de bliver klar over, at de har brug for særlig støtte for at gennemføre uddannelsen, og tager derfor kontakt til en SPS-vejleder i den forbindelse. En underviser fortæller, at det dog kan være svært, når studerende først får støtte op til eksamen, for så er de allerede kommet for langt bagud med det faglige.

3.2.2 Klare rammer for eksamen gavner både SPS-modtagere og andre studerende

SPS-medarbejdere i undersøgelsen efterspørger, at undervisere gør mere ud af at tydeliggøre over for de studerende, hvilke forventninger, rammer og gode eksamensstrategier der gælder for den enkelte eksamen, da det afhænger meget af eksamensformen. Fx siger en SPS-medarbejder:

” Hvis de får en 24-timers eksamen [...] søger vi typisk forlænget tid, og det hjælper med at nedbringe presset. Men [det ville hjælpe], hvis underviserne kunne tale med dem [de studerende] om, hvilken strategi man kunne anlægge, hvis man har en 24-timers eksamen, og [...] nedbryde opgaven. Det med at gøre det mere forudsigeligt og forståeligt, hvad det er, man skal, og hvad der forventes af en. Det, tænker jeg, gør en stor forskel, særligt hvis man har overbliksvanskeligheder og er ængstelig og sådan nogle ting.

SPS-MEDARBEJDER PÅ EN MELLEMLANG VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Dispensation for at gå til eksamen med særlige vilkår såsom forlænget tid kan afhjælpe nogle af de udfordringer omkring eksamenen, som SPS-modtagere kan stå med. Som det fremgår af ovenstående citat, er tydelighed omkring rammer, forventninger og drøftelse af hensigtsmæssige eksamensstrategier samtidig vigtige elementer for at forbedre eksamensoplevelsen for den enkelte studerende, herunder SPS-modtagere. Nogle undervisere fortæller, at de tager denne samtale med studerende, der dumper og skal til reeksamen, mens andre undervisere prøver at afdramatisere og tydeliggøre rammerne for den enkelte eksamen for hele undervisningsholdet inden eksamenen. Samtidig savner nogle SPS-modtagere mere klarhed omkring eksamenen.

En SPS-modtager, som grundet sin psykiske funktionsnedsættelse modtager studiestøtte, fortæller, at både hun og hendes medstuderende var frustrerede over, at der ikke ”var rigtigt styr på” eksamenerne. Der var forvirring omkring, hvem der skulle være i hvilket eksamenslokale, og hvad man måtte og ikke måtte til eksamenen. Desuden havde SPS-modtageren på grund af sin psykiske funktionsnedsættelse fået lov til at have høretelefoner på til eksamenen for bedre at kunne koncentrere sig, men fik derefter at vide af eksaminatorer, at det var imod reglerne. Andre uddannelser har udarbejdet klare og ensrettede retningslinjer for, hvad man som studerende kan opnå af særlige hensyn og dispensationer under eksamen.

3.3 SPS op til, under og efter praktikforløbet

Studerende har som udgangspunkt mulighed for at søge om og modtage de samme støtteformer og hjælpemidler i praktikperioden, som de blev tildelt gennem SPS på uddannelsesstedet (EVA, 2023a). Støttetimer kan gives af en ansat på praktikstedet, en ansat på studiet, eller det kan være støttetimer hos en leverandør, som også står for støtten på studiet. På nogle uddannelser i denne undersøgelse er støttetimer på praktikstedet sjældent brugt, mens de på andre uddannelser har god erfaring med at have en støttegiver tilknyttet praktikstedet. På en kort videregående uddannelse fra undersøgelsen har SPS-medarbejdere også gode erfaringer med en kombination, hvor halvdelen af støttetimerne bliver brugt med en faglig støttelærer på studiet, mens den anden halvdel bliver brugt med støttegiveren på praktikstedet.

Praktik er valgfrit på de fleste lange videregående uddannelser, mens det er obligatorisk på korte og mellemlange videregående uddannelser. Derfor er spørgsmålet om SPS under praktikken særlig relevant på korte og mellemlange videregående uddannelser.

For nogle studerende på korte og mellemlange videregående uddannelser kan praktikken være med til at give dem fornyet energi i forhold til deres motivation på studiet, særligt de studerende, der kan have mistet motivationen og engagementet i undervisningen, herunder også SPS-modtagere. Andre studerende oplever praktikforløbet som særligt stressende og uoverskueligt. Ligesom med eksamen (se afsnit om eksamen i kapitel 3) kan perioden op til et praktikforløb skabe anledning til, at studerende, der ellers ikke modtager SPS, begynder at opsøge SPS.

Resten af afsnittet er delt op i tre dele, hvor første del er en kort præsentation af de udfordringer, som SPS-modtagere kan møde op til praktikforløbet. Da ingen af SPS-modtagerne i denne undersøgelse er startet eller har afsluttet praktikforløbet, drejer materialet sig særligt om opstarten af praktikken. Derefter handler afsnittet om, hvordan SPS-modtagere i undersøgelsen brugte SPS til at afhjælpe nogle af udfordringerne op til praktikforløbet. Til sidst i afsnittet beskriver vi en række indsatser, som korte og mellemlange videregående uddannelser fra denne undersøgelse udfører for at afhjælpe nogle af SPS-modtagernes udfordringer op til, under samt efter praktikforløbet, når SPS-modtageren skal overgå til arbejdsmarkedet.

3.3.1 SPS-modtagers udfordringer op til praktikforløbet

På de uddannelser, hvor den studerende selv skal sikre en praktikplads, kan udfordringer med at finde en plads fylde meget for både studerende med eller uden funktionsnedsættelse. Det kan skyldes mangel på praktikpladser i nogle brancher, og fordi det at finde en praktikplads kan indebære mange praktiske såvel som eksistentielle spørgsmål om, hvilke karriereveje man gerne vil bane vejen for gennem praktikken.

SPS-modtagere kan være yderligere udfordret i at finde og tage kontakt til en praktikplads sammenlignet med andre studerende af følgende grunde:

- SPS-modtageren har mindre overskud til at tage kontakt til mulige praktiksteder og håndtere afslag.
- SPS-modtageren oplever udfordringer i forbindelse med afklaring af, hvilke rammer og opgaver som kan matche SPS-modtagerens kompetencer og støttebehov og samtidig kan appellere til den studerendes faglige interesser og karrieredrømme.
- SPS-modtageren er nervøs for, om han eller hun kan leve op til praktikstedets forventninger.
- SPS-modtageren er bekymret for, hvordan han eller hun kan italesætte sin funktionsnedsættelse og støttebehov over for praktikstedet.

3.3.2 SPS-modtagers brug af støttetimer op til praktikforløbet

Nogle SPS-modtagere, der går på korte erhvervsakademiuddannelser, har haft glæde af at sparre med deres støttegiver omkring praktikforløbet, inden de kommer ud i praktikken. SPS-modtagere fortæller, at samtaler med deres støttegiver kan hjælpe dem med at overkomme udfordringen med at indkredse praktiksøgningen til steder, der både er relevante for studerendes faglig interesse og eventuelle karriereønsker, og som samtidig matcher mellem praktikstedets efterspurgte kompetencer og den studerendes, herunder med hensyn til den studerendes funktionsnedsættelser (se nedenstående boks).

I samtaler med den faglige støtte giver kan den studerende have brug for at vende usikkerheder i forhold til, om han eller hun kan leve op til forventningerne på praktikstedet. Den faglige støtte giver kan hjælpe den studerende med at blive bevidst om sine styrker og svagheder samt hjælpe den studerende med at italesætte særlige behov og grænser over for praktikstedet. Desuden kan den faglige støttelærer give sparring på SPS-modtagerens ansøgning og CV til praktikstedet.

Kristian har haft gavn af sin faglige støttelærer under en svær praktikopstart

Kristian er i slutningen af tredje semester på en kort videregående uddannelse, hvor han skal i praktik til næste semester. Han er lige kommet tilbage fra en sygemelding på grund af stress, som blev udløst af udfordringer med at finde en praktikplads. Kristian lider af forskellige psykiske funktionsnedsættelser og modtog også SPS inden sygemeldingen. Han fortæller, at hans faglig støttelærer, som han har kendt i omkring to år, har været en stor hjælp i praktikopstartsforløbet.

Med hjælp fra støttelæreren har Kristian nu fundet en praktikplads, så han er klar til at starte praktikforløbet op til næste semester. Men det har været en udfordrende proces. Kristian lavede lister over relevante kontakter til praktiksteder, som hans faglige støttelærer og andre ansatte på uddannelsen hjalp med at udforme. Han kontaktede slavisk praktikstederne på listen, men fik afslag gang på gang.

En af Kristians drømme var at blive bankrådgiver, men samtidig ser Kristian sig som introvert og har svært ved "på dårlige dage" at omgås nye mennesker. Hans faglige støttelærer fik ham derfor overtalt til at kigge andre steder hen efter praktikpladser, da jobbet som bankrådgiver indebærer meget kundedkontakt.

Praktikstedet, som Kristian endte med at finde, var ikke hans drømmescenarie, både fordi beliggenheden er langt fra, hvor Kristian bor, og fordi det ikke er inden for en branche, som Kristian ser som prestigefyldt. Kristians støttelærer har dog været med til at vende Kristians synspunkt på praktikopholdet. Ifølge Kristian har støttelæreren givet ham et "selvtillids-boost" over at have fundet en praktikplads og hjulpet ham med at "hype" sig op til at skulle starte praktikken.

Nogle SPS-modtagere ser ifølge SPS-medarbejdere en tryghed i at fortsætte forløbet med deres støttetimer fra uddannelsen, mens de er i praktik. SPS-modtagerne kan fx have brug for at vende dagligdagen på praktikstedet og de eventuelle udfordringer med at indgå i nye omgivelser med en tillidsperson fra studiet, der kender dem og deres støttebehov godt. Andre SPS-modtagere vælger at afbryde deres forløb med faglig støtte under praktikforløbet. Fx havde en SPS-modtager med fysiske funktionsnedsættelser besluttet at stoppe forløbet med faglig støtte, inden hun skulle i praktik, fordi hun mest brugte samtaler med sin faglig støttelærer til at gennemgå pensum og opgaver. Nu hvor hun kun havde praktikforløbet og udarbejdelsen af den endelige opgave tilbage på studiet, var behovet for pensumgennemgang ikke længere relevant for hende. SPS-medarbejdere fortæller også om SPS-modtagere, der oplever, at de får nok hjælp gennem den almene praktikvejleder eller -koordinator.

3.3.3 Uddannelsernes arbejde med SPS op til, under og efter praktik

SPS-medarbejderne på de korte og mellemlange videregående uddannelser, som indgår i denne undersøgelse, opfordrer de studerende til at fortælle praktikstedet om deres funktionsnedsættelse, fordi de har erfaret, at studerende, der ikke fortæller det, bliver misforstået af deres arbejdsgiver. Fx fortalte en SPS-medarbejder, at hun i sine dialoger med SPS-modtagere ofte bringer tidligere erfaringer med andre SPS-modtageres valg om at fortælle om deres funktionsnedsættelse ind i drøftelsen for at tilføje nye vinkler til den studerendes perspektiv.

”Hvis der er en [SPS-modtager], der siger, ”det synes jeg ikke, at jeg vil fortælle”, så kan jeg jo sige, at jeg tidligere har kendt en studerende, som valgte det samme. Vedkommende var nødt til at bruge sygdommelding, hyppig sygdommelding, som en måde at komme i gang med et praktikforløb på. Og det bliver jo så stressende for den studerende.

SPS-MEDARBEJDER MED EN MELLEMLANG VIDEREgåENDE UDDANNELSE

Dialog og sparring med faglig støttelærer eller andre SPS-vejledere kan være en god støtte for den studerende i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt den studerende skal fortælle praktikstedet om sin funktionsnedsættelse, og hvordan og hvornår det er relevant at gøre det.

Nogle SPS-modtagere vælger at fortælle praktikstedet om deres funktionsnedsættelse, mens andre slet ikke har overvejet det. SPS-modtagere, der vælger at fortælle deres praktiksted om deres funktionsnedsættelse, oplever en god dialog om det. Fx fortæller en SPS-modtager, at hun har været i dialog med sin kommende praktikplads omkring sin funktionsnedsættelse, og hvordan det blandt andet indebærer, at hun er lydfølsom. Praktikstedet forsikrede SPS-modtageren om, at det ville tage hensyn, og informerede om, at organisationen allerede har etableret særlige lokaler egnet til, hvis man har brug for ro.

Praktikkoordinatorer kan styrke koblingen mellem SPS og praktik

Nogle af de uddannelser, som indgår i denne undersøgelse, har en person ansat til at være praktikkoordinator. Praktikkoordinatorens rolle kan bestå i at informere de studerende om rammerne for praktikken og gå i dialog med praktikstederne. På to uddannelser i undersøgelsen hjælper praktikkoordinatoren desuden med at styrke koblingen mellem praktik og SPS. Det sker blandt andet ved, at praktikkoordinatoren forud for praktikforløb fortæller de studerende om mulighederne for at få SPS med i praktikken og for at gå på deltid under praktikforløbet (se nedenstående boks). Praktikkoordinatoren kan også gå i dialog med praktikstederne for at drøfte overvejelser omkring at modtage studerende, der får SPS. Praktikkoordinatoren kan desuden stå for at finde og koordinere med støttegiver på praktikstedet, hvis det er relevant for SPS-modtageren.

For nogle SPS-modtagere kan deltid på praktikstedet hjælpe dem igennem praktikforløbet

I nogle tilfælde kan SPS-modtageren søge om dispensation om at strække sit praktikforløb ud sådan, at han eller hun er færre timer om ugen på praktikstedet. SPS-modtagerne, som har taget praktikken på deltid, har gode erfaringer hermed, men fortæller samtidig, at dette alene har kunnet lade sig gøre, fordi de kunne inddrage noget af deres ferie. Dette afspejler et krav om, at praktikken skal rumme et bestemt antal timer, og løsningen med inddragelse af ferie er ikke altid muligt grundet studiestruktur og forhold på praktiksteder. Derfor kræver den studerendes valg om at gå på deltid nøje planlægning, hvor det er en fordel, hvis den studerende kan få sparring med studievejledningen eller faglig støttelærer ift. at planlægge det ind i resten af studieforløbet. Muligheden for at gå på deltid under praktikken er for nogle SPS-modtagere afgørende, da det ellers kan virke for overvældende at skulle være i praktik og indgå i helt nye omgivelser på fuldtid.

Uddannelser arbejder med at klæde praktiksteder på til at modtage de studerende. Nogle uddannelsesinstitutioner har sat særligt fokus på at klæde praktikstederne på til at tage imod studerende, der er på forskellige faglige niveauer og har forskellige støttebehov, herunder SPS-modtagere (se nedenstående boks). En underviser fortæller, hvordan hun laver en forventningsafstemning med praktikstederne om, hvordan de kan skabe nogle rammer for, at de studerende kan udvikle sig under praktikforløbet, også selvom den studerende ikke lever op til praktikstedets forventninger.

UCN er i dialog med aftagere om, hvad det vil sige at arbejde med studerende med funktionsnedsættelser

På UCN holder de uddannelsesudvalgsmøder med virksomheder og organisationer for at klæde dem på til at modtage studerende med støttebehov, både ift. praktik og job efterfølgende. Under uddannelsesudvalgsmøderne gøre UCN aftagerne opmærksomme på SPS-ordningen, hvad det vil sige at være studerende med funktionsnedsættelser, og deler erfaringer om, hvordan uddannelsen arbejder med SPS-modtagere. Målet er derigennem at få flere brancher til at være mere åbne og forstående over for studerende med funktionsnedsættelser.

SPS-modtagere kan have brug for ekstra støtte og vejledning i den sidste tid på studiet

SPS-medarbejdere fortæller, at i den sidste periode af uddannelsen kan studerede opleve et særligt krydspres i forhold til både at skulle forholde sig til at afslutte den endelige opgave og samtidig gøre sig tanker om, hvilke jobs de kan forestille sig i og prøver at køre sig i stilling til. Nogle SPS-modtagere føler sig derfor særligt sårbare og usikre i denne periode og har særlig brug for støtte og vejledning.

Nogle uddannelsesinstitutioner tilbyder generel karriererådgivning til alle studerende, men har ikke lignende ordninger målrettet til SPS-modtagerne. Andre institutioner har indsatser omkring overgangen til arbejdsmarkedet, der er målrettet SPS-modtagere og andre studerende med

støttebehov. På en uddannelse fortæller SPS-medarbejdere, at de gør de studerende opmærksomme på forskellige kompenserende ordninger for personer med funktionsnedsættelse, der findes ude på arbejdsmarkedet fx gennem webinarer ved endt studie.

En underviser udtrykker et dilemma omkring, hvorvidt uddannelsen også har et ansvar for at gøre SPS-modtagere i stand til at stå på egne ben efter endt uddannelse. Underviserens dilemma består af en usikkerhed om, hvorvidt SPS og inkluderende læringsfællesskaber er med til at mindske den studerendes udvikling af selvstændighed, der er nødvendig senere på arbejdsmarkedet, og derfor kan være med til at gøre overgangen til arbejdsmarkedet endnu sværere – især hvis den studerende møder en arbejdsplads, hvor der er en lav grad af rummelighed i forhold til funktionsnedsættelser. På en anden uddannelse udtaler en støttegiver sig om samme overvejelser, men lægger vægt på vigtigheden i at hjælpe SPS-modtagerne med at udvikle strategier, som de kan tage med sig på arbejdsmarkedet efter endt studie.

”Grunden til, at jeg er så opmærksom på, at den måde, jeg støtter på, er så ansvarshavende og mestringsorienterede som overhovedet muligt, [...] det er, at det samfund, som de kommer ud i, har rykket sig. Vi har fået en snak om dem, der er anderledes, men det er jo stadigvæk dem, der er anderledes, der skal tilpasse sig majoriteten. Så derfor [...] er jeg nysgerrig på, hvor meget de kan selv, hele tiden, fordi jeg ved, at det, de træder ud i, vil kræve, at de selv kan sætte ord på det, de har brug for, for at kunne fungere.

FAGLIG STØTTEGIVER PÅ EN MELLEMLANG VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Ifølge SPS-medarbejderen fra citatet er det altså nødvendigt at klæde SPS-modtagere på til både at agere ansvarsfuldt i professionelle sammenhænge og samtidig kunne italesætte, hvilke rammer der er nødvendige for dem for at kunne udfylde denne rolle som professionel.

Hvordan det reelt går SPS-modtagerne efter endt studie, kan uddannelserne ikke vide. Institutionerne har ikke data på, hvordan det går SPS-modtagere med at finde job efter endt studie, da de kun har data på, hvordan ledigheden generelt står til blandt deres studerende. Der mangler således viden om, hvordan SPS-modtagere klarer sig på arbejdsmarkedet i forhold til andre studerende, og derfor er der heller ikke et vidensgrundlag, som uddannelser kan basere en målsætning på.

4 Kobling og grænseflader mellem SPS og studiemiljø

I dette kapitel beskriver vi koblingen mellem den individuelle SPS og det faglige og sociale studiemiljø på de videregående uddannelser. Herunder koblingen mellem støtte og undervisning samt undervisernes opfattelse af deres rolle i forhold til SPS, og hvordan det afspejles i deres undervisning med studerende, der modtager SPS.

Resultater i kapitlet

- **Den støtte, SPS-modtagere får, aktualiseres og bringes i spil i selve undervisningssituationen.** SPS er i forskellig grad synlig, afhængigt af undervisere og medstuderende, og grænsefladen mellem SPS og undervisningen kan se forskellig ud alt efter støtteform, funktionsnedsættelse og undervisningskontekst.
- **Forhold i undervisningen har betydning for SPS.** Forskellige undervisningsformer og -indhold kan påvirke graden af kompensationsbehov for studerende med funktionsnedsættelser.
- **Undervisere har varierende kendskab til SPS.** Flere forhold spiller ind på undervisernes kendskab til SPS. SPS-modtagere kan have svært ved at navigere i, hvor meget de skal dele med deres undervisere og medstuderende.
- **Undervisere er centrale, men har forskellige syn på og erfaringer med at spille en rolle i forhold til SPS.** Det er i høj grad op til undervisere selv at definere deres rolle, og hvorvidt de skal imødekomme efterspørgsler på særlig hensyntagen til SPS-modtagere.
- **Strategisk arbejde med inkluderende læringsmiljøer kan komme SPS-modtagere og medstuderende til gode.** Det kræver en særlig ledelsesmæssig indsats, ressourcer og retningslinjer at klæde undervisere på til at foretage inkluderende tiltag i tilrettelæggelsen og faciliteringen af deres undervisning.

4.1 Betydningen af forskellige forhold i undervisningen

Studerende med funktionsnedsættelse kan have varierende behov for kompensation i form af SPS. Kompensationsbehovet afhænger dels af deres funktionsnedsættelse, dels af den kontekst, de indgår i, eksempelvis hvilken type undervisning de skal kunne deltage i, og hvilke forventninger og krav der ellers er gældende som studerende på en given uddannelse. Den samme studerende med funktionsnedsættelse kan således have mere eller mindre brug for SPS, alt efter hvilken undervisningssituation vedkommende skal kunne indgå i. De fysiske rammer, undervisningsformer, gruppearbejde og forventet studieintensitet kan øge behovet for kompensation. Disse forhold er udfoldet herunder:

Fysiske rammer: SPS-modtagerne fortæller, at forhold som lydniveau, støj, fysisk tilgængelighed, lysforhold og temperaturregulering kan påvirke deres deltagelsesmuligheder i undervisningen. Hvis de fysiske rammer udfordrer, kan det gå særligt ud over SPS-modtagernes koncentrations- evne eller vanskeliggøre det for dem at følge med i undervisningen i samme tempo som deres medstuderende. Støj kan eksempelvis være særligt udfordrende for SPS-modtagere med ADHD, der har svært ved at bevare fokus, hvis der er meget larm fra tilstødende lokaler, eller udfordre SPS-modtagere med hørenedsættelse, der kan have svært ved at opfange, hvad medstuderende siger i plenum. Nogle SPS-modtagere fortæller, at de gør brug af deres støttegiver til at hjælpe dem med at udvikle strategier til at kompensere for de forstyrrende omgivelser. Andre SPS-modtagere fortæller, at de grundet de fysiske rammer har ekstra brug for hjælpemidler i form af eksempelvis mikrofoner og høreapparater.

Undervisningsformer: SPS-modtagerne fortæller om erfaringer med forskellige typer af undervisning: forelæsninger, holdtimer, laboratorieundervisning, øvelsetimer, fjernstudie, programmering via storskærm og forskellige typer af gruppearbejde. Det varierer blandt modtagerne, hvilke undervisningsformer de trives bedst i, og hvilke der kan skabe et øget kompensationsbehov. Eksempelvis kan det for nogle studerende være svært at deltage i holdtimer, hvor de forventes at interagere mere med deres undervisere og medstuderende, mens det for andre kan være svært at følge med i undervisningen, når den foregår via storskærm. For andre igen kan det være svært at navigere i øvelsesarbejde, der indebærer meget bevægelse og snak i undervisningslokalet, eller være svært at leve op til det øgede krav om selvstændighed på et fjernstudie. Fælles for disse SPS-modtagere er, at deres kompensationsbehov stiger ved bestemte undervisningsformer, og de bruger deres støtte til at finde løsninger, så de bedre kan deltage i undervisningen på lige fod med deres medstuderende.

Faglige grupper: SPS-modtagere kan i løbet af et studie opleve at skulle indgå i mange forskellige former for faglige grupper. Gruppearbejde kan udfordre SPS-modtagere i varierende grad. Nogle SPS-modtagere har svært ved at indgå i gruppedannelsesprocesser, særligt hvis disse ikke faciliteres af en underviser, for eksempel på grund af angst eller autisme, der gør det utrygt at opsøge medstuderende og svært at navigere i gruppedannelsesprocesser. Andre har svært ved at indgå i de forventninger og rammer, der sættes op omkring gruppearbejdet, fx fordi de oplever ikke at kunne bevare koncentrationen i lige så lang tid som de øvrige gruppemedlemmer grundet ADHD, fordi de ikke kan bidrage med samme mængde af noter grundet hørenedsættelse, eller fordi de bliver bekymrede for, om de øvrige gruppemedlemmer kan acceptere deres personlige strategier, der ellers har til hensigt at hjælpe dem med at kompensere for deres funktionsnedsættelse. En SPS-modtager fortæller her om sine første erfaringer med gruppearbejde på sit studie:

”Da der var en måned tilbage på første semester [...], gik jeg i panik- og angst-mode, og det var på grund af mit gruppearbejde [...]. Der var to [i gruppen], der gjorde det hele, [...] og vi andre spurgte: ”Hvad skal vi lave?” De holdt os hele tiden udenfor. Deres lys skulle bare *shine*. [...] Man blev helt *”what?”*, fordi man blev nødt til at læse kropssprog og tone og alt det der.

STUDERENDE, SOM MODTAGER FAGLIGE STØTTETIMER GRUNDET PSYKISK FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

Denne studerende havde svært ved at afkode og navigere i en for hende ubehagelig gruppedynamik og oplevede, at det triggede hendes angstdiagnose. Andre igen kan have svært ved at vurdere, i hvor høj grad de skal delagtiggøre deres gruppemedlemmer i deres funktionsnedsættelse og støttebehov. Nogle SPS-modtagere fortæller, at de i nogle tilfælde ender med ikke at tage del i gruppearbejdet eller oplever dette som konfliktfyldt og utrygt. I det omfang, at gruppearbejde er en central del af undervisningen, kan SPS-modtagere derfor opleve et øget kompensationsbehov for bedre at kunne indgå i forskellige faglige grupper, og der er flere SPS-modtagere, som har gode erfaringer med, at faglige støttegivere og studiestøtter hjælper dem med at udvikle hensigtsmæssige strategier for deltagelse i grupper.

Forventet studieintensitet: Nogle SPS-modtagere bliver udfordret af den forventede studieintensitet. Det kan eksempelvis dreje sig om uddannelser, hvor undervisningen er samlet på lange dage fremfor at være spredt ud over alle ugens hverdage. Det kan være uddannelser med mindre fleksibilitet i semesterstrukturen, hvilket vanskeliggør muligheden for at studere på deltid, hvilket er særligt gældende på korte og mellemlange videregående uddannelser. Det kan også være forskellige tidspunkter på uddannelsen, hvor SPS-modtagerne oplever, at det er svært at leve op til mere studieintense perioder, såsom eksamen.

Mads' historie: Skamfuldhed og varierende kompensationsbehov

Mads er bachelorstuderende og har kikkertsyn, hvilket betyder, at han har et synsfelt på omkring 10 grader. Dertil har han nedsat hørelse og bruger fast høreapparater. Mads modtager SPS, og den vigtigste del af hans støtte er mikrofoner, som det er nødvendigt, at underviserne bærer i undervisningen, for at han kan følge med. Dog oplever Mads, at de glemmer at tage dem på eller ikke får placeret dem korrekt. Mads øver sig i at gøre opmærksom på sine behov, men han bærer en lang historie med sig ind i undervisningslokalet, som ikke altid er nem at ryste af sig.

Skamfuldt at gøre undervisere opmærksom på sine mikrofoner

I folkeskolen oplevede Mads, at han ofte selv skulle minde lærerne om at bruge mikrofonerne. En af hans lærere udtrykte tydelig frustration over det foran resten af klassen, idet hun sukkede dybt og signalerede over for Mads, at han var til besvær. Det var meget ubehageligt for Mads. "Det gjorde, at jeg følte mig pinlig, at jeg var dum, og at jeg var en kæmpe byrde," som han udtrykker det. Lærerens vedvarende måde at reagere på, gjorde, at Mads lige så stille holdt op med at gøre opmærksom på sig selv. "I gymnasiet begyndte jeg at lade være med at sige, hvis de havde glemt [at bruge mikrofon], fordi jeg ikke ønskede den samme reaktion, eller at alle øjne kiggede på mig." I takt med at Mads er blevet ældre, har han arbejdet meget med sig selv og er nu nået til et punkt, hvor han gør meget ud af at være tydelig i sin kommunikation omkring, hvilke behov han har i forbindelse med SPS. På sin uddannelse oplever han, at det ikke er på grund af dårlige intentioner, når underviserne glemmer at bruge mikrofonerne. Alligevel kan han sidde tilbage med følelsen af at være en byrde og savner, at underviserne er bedre til selv at huske på at bruge mikrofonerne.

Undervisning i tegneprogrammer fører til øget kompensationsniveau

Nogle undervisningssituationer er sværere end andre for Mads. Det er særligt svært for ham, når der undervises i tegneprogrammer, hvor underviseren gennemgår et program på en stor skærm via sin computer, og de studerende samtidigt skal følge med i programmet på deres egen computer. Mads' kikkertsyn og nedsatte hørelse gør tilsammen, at han har svært ved at flytte blikket hurtigt nok fra storskærmen til sin egen computer, mens han samtidigt skal koncentrere sig om at høre, hvad underviseren siger. Det bliver ekstra svært, fordi han ikke kan mundaflæse, mens han forsøger skiftevis at fokusere på storskærmen og sin egen computer. Som del af sin SPS har Mads også en støttegiver.

Han har nogle gange haft mulighed for, at støttegiveren kunne deltage i denne undervisning sammen med ham og hjælpe med at opfange og videreformidle, hvad der bliver sagt og vist på skærmen. Denne støtte har fungeret rigtig godt for Mads, for selvom hans studiekammerater gerne vil hjælpe, hvis han spørger dem, så får han ”skyldfølelse [over], at jeg forsinker dem, eller at jeg trækker dem med ned”, fordi han ikke er lige så hurtig som dem.

For Mads er SPS afgørende for at skabe lige vilkår for deltagelse i undervisningen, og behovet for støtte kan variere alt efter undervisningssituation. For at hans støtte har den ønskede virkning, er det nødvendigt, at hans behov bliver mødt og anerkendt af underviserne, særligt fordi hans tidligere erfaringer med SPS i folkeskolen stadig gør det svært for ham at gøre opmærksom på sine behov uden at føle sig til besvær.

UCL: Personlig og professionsrettet træning (POP) med fokus på gruppedynamikker

På socialrådgiveruddannelsen på UCL har de indført et tiltag kaldet ”Personlig og professionsrettet træning (POP)”. POP er blandt andet indført, for at undervisere bedre kan understøtte det konstruktive samarbejde og kommunikation i studiegrupper, da deres erfaring er, at en stor gruppe af sårbare studerende ”slår sig på det her gruppearbejde”. Foruden et fokus på gruppearbejde har POP også til hensigt at understøtte gode og trygge klasserum. Underviserne beskriver POP som en ”facilitering af en kontaktlærerordning” og fortæller, at de som POP-vejledere ofte følger deres studerende over flere semestre og derved lærer dem godt at kende.

Understøttelse af konflikthåndtering

Som POP-vejledere støtter underviserne de studerende i at løse interne konflikter. Det kan være i forbindelse med gruppearbejde, hvis et gruppemedlem har brug for at deltage på andre vilkår end de øvrige medlemmer. Det kan eksempelvis være studerende med hjernerystelse eller ADHD, som ikke kan arbejde på en computer i mere end tre timer ad gangen. Alle grupper bliver løbende indkaldt til POP-samtaler, hvor de støttes af POP-vejlederen til at snakke om gruppens dynamik og proces og derved træner deres kommunikative evner.

SPS-modtagere på socialrådgiveruddannelsen beskriver POP i positive vendinger. De har forskellige erfaringer med at bruge det, hvor nogle har fået hjælp til konkret konflikthåndtering i en gruppe. En SPS-modtager fortæller, at han oplevede udfordringer i en gruppe, men fik god støtte fra deres POP-vejleder. De havde både individuelle samtaler og gruppesamtaler med POP-vejlederen. SPS-modtageren erfarede, at det var ”meget konfliktnedtrappende og problemløsende at se indad”.

Andre SPS-modtagere på socialrådgiveruddannelsen har været i grupper med mindre behov for støtte, men har oplevet det som en tryghed at vide, at der er en at henvende sig til.

4.2 Betydningen af særlige hensyn

Nogle støtteformer stiller krav til underviseren og medstuderende om at tage særlige hensyn, for at støtten er virkningsfuld for SPS-modtageren. Dette er særligt, men ikke udelukkende gældende i de tilfælde, hvor SPS har form af fysiske hjælpemidler. Der er typer af hensyn, det kan være nødvendigt, at undervisere eller medstuderende tager, for at en støtteform bliver virkningsfuld:

Anvendelse af mikrofoner: For at mikrofoner bidrager med den ønskede støtte, er det nødvendigt, at underviserne er villige til at bruge dem, husker det og håndterer dem korrekt. Nogle SPS-modtagere oplever, at undervisere ofte glemmer mikrofonerne eller placerer dem forkert. En af modtagerne er også tildelt bordmikrofoner, hvilket nødvendiggør de medstuderendes accept og korrekt brug af disse.

Mulighed for at optage undervisningen: For nogle studerende er optagelser af undervisningen en del af den støtte, de modtager. Det gælder fx SPS-modtagere med nedsat hørelse. Dog forudsætter dette, at det faktisk er en mulighed. Nogle undervisere tillader ikke, at undervisningen optages, grundet personlige præferencer eller pædagogiske overvejelser. Der er også eksempler på lokaler, hvor mulighederne for at optage er meget ringe. Omvendt er der eksempler på uddannelser med kutyme for, at undervisningen bliver optaget, og hvor der i nogle lokaler er installeret særligt udstyr med henblik på at højne kvaliteten af optagelserne.

Plads til personlige strategier: Flere SPS-modtagere udvikler i samarbejde med deres støttegiver personlige strategier, der kan hjælpe dem til at modtage og indgå i undervisning. Dette er særligt gældende for studerende med psykiske funktionsnedsættelser, og der er flere eksempler på denne type af personlige strategier blandt denne gruppe af SPS-modtagere. Det kan eksempelvis være strategier, der hjælper på koncentrationen, hjælper i gruppedannelsesprocesser eller i det faktiske gruppearbejde. Det kan også være strategier, der mindsker risikoen for at få trigget sin angst- eller PTSD-diagnose. Personlige strategier kan eksempelvis være at medbringe strikkesøj til forelæsningen, placere sig strategisk i lokalet eller løbende tage pauser fra undervisningen eller gruppearbejdet. For at disse strategier virker efter hensigten, er det vigtigt, at undervisere og medstuderende giver plads til dem ved at acceptere dem eller ved selv aktivt at understøtte dem. Det kan for eksempel ses ved en gruppe, hvor de øvrige medlemmer forsøger at skabe de bedste betingelser for en SPS-modtager, som modtager faglige støttetimer grundet en psykisk funktionsnedsættelse, ved at finde afskærmede grupperum eller opfordre modtageren til at tage flere pauser. SPS-modtagere vælger i varierende grad at fortælle om deres personlige strategier ud fra en vurdering af, hvor meget hensyntagen disse strategier forudsætter.

Nogle støttemodtagere oplever det som sårbart at bede om ovenstående typer af hensyn, og at underviseres reaktioner har stor betydning for deres trivsel og oplevelse af at kunne deltage på lige fod med deres medstuderende. Et eksempel herpå er ovenstående historie om Mads.

4.3 Betydningen af underviseres kendskab til SPS, og hvem der modtager SPS

Underviseres kendskab til SPS kan have betydning for, hvordan de forholder sig til SPS-modtagere på deres hold og disses eventuelle behov for særlige hensyn. For at kunne imødekomme særlige hensyn skal underviserne for det første kende til behovet, men det kan desuden lette forståelsen af behovet, at underviserne har et grundlæggende kendskab til SPS-ordningen. Herunder at de kender til, at SPS-ordningen findes, hvem der kan være i målgruppen for SPS, samt hvilke typer af SPS-støtte der findes. Der er flere forskellige forhold, der kan have betydning for, hvor stort kendskab undervisere har til SPS generelt og til eventuelle SPS-modtagere blandt deres studerende. I det

følgende vil vi udfolde fire forhold: synlighed af SPS i undervisningen, undervisernes generelle kendskab til SPS, undervisernes kendskab til de studerende og eventuelle SPS-modtagere samt graden af åbenhed om SPS.

4.3.1 Synligheden af SPS i undervisningsrummet kan variere

Den SPS, som studerende modtager, kan være mere eller mindre synlig i den undervisning, som de deltager i, hvor SPS, der skal kompensere for udfordringer knyttet til fysiske funktionsnedsættelser, ofte er mere synlig end SPS til studerende med psykiske funktionsnedsættelser:

SPS til fysiske funktionsnedsættelser er ofte synlig i undervisningen: Da studerende med fysiske funktionsnedsættelser typisk modtager SPS i form af hjælpemidler, vil deres støttebehov ofte være tydeligt. Tilstedeværelsen af eksempelvis mikrofoner, tolke og hæve-sænke-borde er synlig for alle. Som beskrevet ovenfor vil nogle af disse hjælpemidler, som eksempelvis mikrofoner, aktivt involvere undervisere og i varierende grad også medstuderende i støtten. Dog er der også eksempler på studerende med fysiske funktionsnedsættelser, hvor deres støttebehov er mindre synligt. Dette er for eksempel gældende for en modtager med nedsat syn, der ikke modtager hjælpemidler som kompensation for dette. Han placerer sig i stedet strategisk i undervisningslokalet og er i øvrigt mere begrænset i sin færden på campus.

SPS til psykiske funktionsnedsættelser kommer ofte til udtryk på subtile måder: For studerende, der grundet psykiske funktionsnedsættelser modtager SPS i form af støttetimer, vil deres støttebehov ofte være af mindre synlig karakter. Som beskrevet i afsnittet ovenfor er der flere eksempler på studerende, der som følge af en eller flere diagnoser har brug for at anlægge personlige strategier for at kunne deltage i undervisningen. Sådanne strategier kan i nogle tilfælde være udarbejdet i samarbejde med en støttegiver og vil kun komme til udtryk, ved at SPS-modtageren eksempelvis placerer sig strategisk i undervisningslokalet eller tager flere pauser end sine medstuderende. I sådanne tilfælde vil støttebehovet materialisere sig på mere subtile måder i undervisningsrummet. For at de personlige strategier ikke bliver misforstået af underviserne eller medstuderende, kan det i nogle tilfælde være en fordel, hvis SPS-modtagere er åbne om disse og forklarer årsagen til en given adfærd.

4.3.2 Underviseres generelle kendskab til SPS kan afhænge af, hvordan støtten er forankret på uddannelsesinstitutionen

Der er stor variation i, hvordan SPS er forankret på de forskellige uddannelsesinstitutioner, herunder både, hvor SPS-medarbejderne er placeret i forhold til undervisningsmiljøet, hvem der varetager rollen som faglig støtte, og i hvor høj grad SPS-medarbejdere er i dialog med undervisere og ledere på de forskellige institutter.

Der er tre eksempler på, hvordan organisering og forankring af SPS kan understøtte underviseres generelle kendskab til SPS, og at der kan være forskellige fordele og udfordringer knyttet til de tre organiseringsformer. Disse eksempler er udfoldet andetsteds i denne undersøgelse, og herunder viser vi, hvor der kan læses mere:

- Underviseres kendskab kan understøttes organisatorisk, ved at de selv varetager rollen som faglige støtter.
- Underviseres kendskab kan understøttes organisatorisk ved tæt samarbejde med støttegivere.
- Underviseres kendskab kan understøttes organisatorisk ved en synlig SPS-vejledning. De steder, hvor SPS-vejledningen er synlig for de studerende, vil den ofte være tilsvarende synlig for undervisere.

Der er stor variation i undervisernes generelle kendskab til SPS, fra undervisere uden kendskab, til undervisere med bredt kendskab og undervisere med indgående kendskab til specifikke SPS-målgrupper. Nogle undervisere giver udtryk for et teoretisk kendskab, mens andre har praktisk erfaring med SPS.

4.3.3 Underviseres kendskab til SPS-modtagere kan afhænge af undervisningsform og -indhold samt studenterpopulation

Undervisningen på de videregående uddannelser tager form på mange forskellige måder, hvor der følgelig lægges op til varierende grader af interaktion mellem henholdsvis studerende og undervisere og indbyrdes mellem de studerende. Derudover kan det faglige indhold på uddannelserne samt karakteren af studenterpopulationen på et hold influere på det personlige kendskab til de studerende. Graden og karakteren af interaktion i undervisningen samt antallet af SPS-modtagere har betydning for, i hvilken grad underviserne kender deres studerende, og hvorvidt de kender til SPS-modtagere på deres hold. I det følgende tegner vi et billede af undervisningen og studenterpopulationens betydning for undervisernes kendskab til SPS:

Forelæsninger med begrænset interaktion: Forelæsninger eller rent tavlebaseret undervisning kan medføre en begrænset interaktion, hvilket kan give underviserne begrænsede muligheder for at få kendskab til studerende med funktionsnedsættelser, og hvilke hensyn disse eventuelt kan have brug for i undervisningen. Forelæsninger er nogle gange suppleret af holdundervisning faciliteret af instruktører, der typisk er ældre studerende eller ph.d.-studerende. I disse tilfælde kan instruktørerne være et vigtigt bindeled mellem underviser og studerende, idet de ofte har mere dialog og derfor har et nærmere kendskab til de studerende på deres hold og kan videreformidle relevante oplysninger til forelæser, som fx hvis nogle studerende har brug for at få optaget forelæsninger for at kunne følge med hjemmefra.

Holdundervisning med meget interaktion: Til holdundervisning vil det ofte forventes, at de studerende deltager aktivt. I denne undersøgelse indgår observationer af en variation af holdtimer, hvor der veksles mellem tavleundervisning, øvelsesbaseret undervisning og gruppearbejde. Dette medfører generelt et højere niveau af interaktion mellem undervisere og studerende, og deraf får underviserne et større kendskab til deres studerende og indblik i, hvilke dynamikker der er på et hold. Dette er særligt gældende på mindre hold. En underviser beskriver her betydningen af små hold for hendes kendskab til de studerende, idet hun er glad for, at de ikke "forsvinder" i mængden:

"Man kan grundlæggende sige, at vi kender vores studerende. [...] vi har den fordel, at vi har klasseundervisning og små hold. De [studerende] kender både

os, og vi kender også dem. Og vi lægger også mærke til det, hvis der er nogen, der ikke er her.

UNDERVISER PÅ KORT VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Denne underviser fremhæver desuden fordelene ved at arbejde i underviserteams, hvor de holder hinanden opdateret på vigtige informationer om deres studerende, hvis for eksempel en studerende er fraværende grundet sygdom, eller hvis de finder ud af, at nogle har ordblindhed eller talblindhed UCN.

Undervisers tilknytning til hold eller årgang: På uddannelser, hvor undervisere er tilknyttet et hold eller en årgang over flere semestre, kan denne kontinuitet medføre øget kendskab til de studerende og styrke den indbyrdes relation. I undersøgelsen indgår uddannelser, hvor undervisere er tilknyttet via særlige roller som eksempelvis klassekoordinatorer som del af et årgangsteam eller som procesvejleder i forbindelse med gruppearbejde. Disse måder at være tilknyttet som underviser på kan medvirke til en styrket og mere personlig relation til de studerende.

Undervisningens faglige indhold: Det faglige indhold i undervisningen har meget forskellig karakter alt efter uddannelsen. Noget indhold vil være fjernet fra de studerendes egne erfaringer, mens andet indhold vil være mere relaterbart og indbyde til refleksioner over egne erfaringer. I sidstnævnte tilfælde kan undervisere få indblik i de studerendes liv, herunder evt. SPS-behov, idet de studerende inddrager eksempler herfra i deres bearbejdning af det faglige indhold. I tilfælde, hvor dette er gældende, kan der opstå dilemmaer omkring graden af åbenhed om egne erfaringer.

Studerterpopulationen: Det varierer, hvor mange SPS-modtagere der er på de enkelte uddannelser. Der tegner sig et billede af, at mængden af SPS-modtagere har betydning for, hvor godt underviserne kender til SPS, idet de generelt har et større kendskab, jo flere støttemodtagere de underviser. Der er fagligt stærke og mindre stærke studenterpopulationer på de uddannelser, som er udvalgt til denne caseundersøgelse. Dog er det en oplevelse blandt undervisere på tværs af de inkluderede uddannelser, at der er flere studerende med behov for støtte i dag end tidligere, og at flere studerende end tidligere kæmper med mistrivsel i et omfang, der får betydning for deres deltagelse i undervisningen. På studier, hvor populationen beskrives af underviserne som "uddannelsesfremmede", fortæller underviserne, at de oplever, at en mere personlig relation i mødet med deres studerende generelt kan være givtig eller ligefrem nødvendig for fastholdelsen af de studerende på studiet.

Der er således flere forhold, der spiller ind på undervisernes kendskab til deres studerende og SPS-modtagere på deres hold. Nedenstående eksempelboks om socialrådgiveruddannelsen på UCL er et eksempel på, hvordan undervisningsform, fagligt indhold og studenterpopulation kan spille sammen og medvirke til et undervisningsrum, hvor undervisere får indblik i de studerendes egne sårbare og personlige historier og dermed et indgående kendskab til de studerende på deres hold, og hvem der er i målgruppen for SPS. I eksemplet fremgår, hvilke dilemmaer denne type undervisningsrum kan medføre.

Socialrådgiveruddannelsen på UCL: Grænser for åbenhed

På socialrådgiveruddannelsen på UCL gør et sammenfald af fagligt indhold, studenterpopulation og undervisningsform undervisningen til et særligt sårbart rum, hvor spørgsmål om grænser for åbenhed aktualiseres.

Undervisere på uddannelsen oplever, at en stor andel af deres studerende kommer fra "uddannelsesfremmede hjem" og selv kan have oplevelser fra en barsk opvækst med i bagagen. Da det faglige indhold i uddannelsen blandt andet kredser om borgere i udsatte positioner og temaer som diagnoser, vold og misbrug, kan nogle studerende opleve det som relevant at inddrage egne erfaringer inden for disse emner. De oplever eksempelvis, at SPS-modtagere kan blive motiveret af det faglige indhold til at fortælle åbent om deres funktionsnedsættelser, og hvilke oplevelser de har haft med disse.

Åbenhed kan blive grænseoverskridende

I nogle tilfælde kan undervisningsformen lægge mere op til inddragelse af egne erfaringer end andre. Et eksempel herpå er, når jura bliver formidlet gennem forumteater, hvor de studerende skal arbejde kropsligt med det faglige indhold. En underviser fortæller, at flere af de studerende selv har personlige erfaringer med at være i kontakt med den offentlige forvaltning og derfor godt kan blive kede af det til sådan en undervisningsgang, da det kan frembringe traumer.

Underviserne fortæller, at de arbejder meget bevidst med at skabe et trygt og fortroligt undervisningsrum, men at de også har fokus på, at det er vigtigt at sætte grænser for åbenhed. Dette både af hensyn til de medstuderende og til den pågældende studerende, der vælger at fortælle om egne erfaringer, da underviserne har oplevet, at det for begge parter kan være overvældende eller grænseoverskridende. Underviserne arbejder derfor aktivt med grænsesætning og måder at beskytte de studerende fra at udlevere sig selv.

Faglige støttelærere kan hjælpe med at afgrænse åbenhed

Både undervisere, SPS-modtagere og SPS-medarbejdere fortæller om gode erfaringer med, at en faglig støttelærer hjælper SPS-modtageren med at vurdere, hvor åbent han eller hun skal fortælle om sine funktionsnedsættelser og støttebehov, alt efter hvilken studiekontekst SPS-modtageren befinder sig i. Et eksempel herpå er Martin fra socialrådgiveruddannelsen, der har PTSD grundet forhold i familien og tidligere har været syg med stress. Hans faglige støttegiver har vejledt ham i, hvordan han balancerer sin åbenhed. I nogle tilfælde kan det være vigtigt, at hans undervisere og medstuderende kender til hans funktionsnedsættelser, da han kan have brug for særlige hensyn for at undgå at få trigget sin angst eller gå ned med stress. Samtidig kan der være dele af hans baggrund, de ikke behøver at vide, som for eksempel hvilke forhold der har ført til hans PTSD-diagnose. Martin er på denne måde reflekteret over, hvilken grad af åbenhed der er nødvendig, for at han kan deltage i undervisningen, mens han samtidigt værner om sine egne grænser. Forskellige forhold kan således spille sammen og medføre dilemmaer omkring graden af åbenhed.

4.3.4 Åbenhed om SPS kan være dilemmafyldt

Det er meget forskelligt, hvor åbent støttemodtagere fortæller om deres funktionsnedsættelse, og at de modtager SPS. Der knytter sig forskellige dilemmaer og overvejelser til graden af åbenhed, og tolkninger af tavshedspligten kan yderligere komplicere disse. Herunder udfoldes forskellige perspektiver af SPS-ansvarlige og støttegivere samt af undervisere og støttemodtagere:

SPS-ansvarlige og støttegivere: Det varierer, i hvor høj grad SPS-medarbejdere på de forskellige institutioner oplyser undervisere om tilstedeværelsen af SPS-modtagere på deres hold. Der er større

tilbøjelighed til at oplyse undervisere om tilstedeværelsen af studerende med fysiske funktionsnedsættelser end om studerende med psykiske funktionsnedsættelser. Dette afspejler en opmærksomhed på, at fysiske hjælpemidler vil påvirke undervisningsrummet. Der er mindre opmærksomhed på, hvorledes psykiske funktionsnedsættelser og deraf følgende adfærd og strategier påvirker undervisningsrummet. Blandt SPS-medarbejdere, og særligt faglige støtter, er der tvivl om, hvordan tavshedspligten skal tolkes. Dette resulterer i flere tilfælde i, at de undlader at orientere undervisere om SPS-modtagere og eventuelle behov for hensyn, da de ikke vil risikere at bryde tavshedspligten.

Undervisere: Undervisere fortæller, at der kan være situationer, hvor de vurderer, at en studerende er i målgruppen for SPS grundet vedkommendes måde at deltage i undervisningen og øvrige studieaktiviteter på. I nogle tilfælde kan det være svært at vurdere, om en studerendes adfærd eller lave faglige niveau skyldes svage studiekompetencer, eller om det skyldes et ikkeindfriet behov for SPS. Dette italesættes af en underviser på følgende måde:

”[SPS] fylder rigtig meget. [...] der er selvfølgelig en masse bøvl i forhold til, at vi ikke kan få lov til at vide, hvem der har [hvilke diagnoser], og det vil sige, at det er svært at have fornemmelsen af, hvilke udfordringer folk har. [...] Men det er også et symptom på, at der er rigtig mange andre [studerende], som ikke nødvendigvis har en diagnose, men som også har udfordringer med at fremlægge og alt muligt andet.

UNDERVISER PÅ EN MELLEMLANG VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Flere undervisere anser det som en fordel at vide, om en studerende modtager SPS, da de i så fald kan slappe af i visheden om, at den studerende modtager støtte andetstedsfra til at overkomme vanskeligheder ved eksempelvis deltagelse i undervisningen. Dog oplever nogle undervisere, at tavshedspligten vanskeliggør denne type af videndeling. Nogle undervisere vælger at kontakte uddannelsesstedets SPS-ansvarlige for at gøre opmærksom på en potentiel støttemodtager, mens andre henvender sig direkte til den pågældende studerende og fortæller om muligheden for at modtage SPS. Dette kræver dog, at de er diskrete og hensynsfulde i deres henvendelse.

Støttemodtagere: Der er overordnet to årsager til, at støttemodtagere vælger at være åbne om at modtage SPS. For det første kan åbenhed være en måde at normalisere sin funktionsnedsættelse og støtteform på ved at aftabuisere det gennem eksempelvis humor. (Se nedenstående eksempel om Signe). For det andet kan undervisningsformer og gruppearbejde, der er særligt udfordrende, eller som synliggør deres funktionsnedsættelse (se afsnit om forhold i undervisningen i dette kapitel), nødvendiggøre åbenhed. I disse tilfælde kan de ved at være åbne forsøge at undgå at blive misforstået af både medstuderende og undervisere samt undgå at blive forhindret i at gøre brug af personlige strategier.

For støttemodtagerne kan det i nogle tilfælde være svært at vurdere, hvornår de skal være åbne om SPS, hvem de skal være åbne over for, og hvor meget de skal fortælle om deres funktionsnedsættelse og støttebehov, da de kan komme til at overskride egne eller andres grænser ved at dele for meget (se ovenstående eksempelboks om UCL). Flere støttemodtagere har gode erfaringer med, at deres studiestøttegiver hjælper dem med at vurdere, hvad de skal være åbne omkring, og hvad de skal holde for sig selv.

Historien om Signe: Åbenhed og humor

Signe har hørenedsættelse og modtager SPS i form af en hørekonsulent, bordmikrofoner samt en mikrofon, som undervisere bærer på kroppen. I Signes tilfælde er hendes hjælpemidler fuldt synlige, og det er således ikke et spørgsmål om, hvorvidt hun skal være åben om sin funktionsnedsættelse, men i højere grad hvordan og i hvilken grad hun vælger at være det, og det bliver særligt vigtigt, da hun er afhængig af, at både undervisere og medstuderende accepterer og anvender mikrofonerne korrekt, for at de har den ønskede virkning.

Nødvendigt at inddrage både undervisere og medstuderende

For Signe er det vigtigt, at undviserne placerer hendes mikrofon korrekt, for at lyden går klart igennem. Signe fortæller, at hendes undervisere en gang imellem får placeret mikrofonerne forkert, men hun har intet imod at minde dem om det, da de altid imødekommer hendes efterspørgsel positivt. Det er hendes klare opfattelse, at de gør sig umage for at imødekomme hendes behov. Om end lidt forsinket føler hun sig set og godt behandlet af sine undervisere og har derfor let ved at gøre opmærksom på sine behov.

Signes bordmikrofoner er placeret blandt de medstuderende for at opfange deres mundtlige bidrag til undervisningen, som når de for eksempel stiller eller besvarer spørgsmål i plenum. Signe kan selv styre bordmikrofonerne, så de kun er tændt, hvis en medstuderende siger noget i plenum. Det er vigtigt for hende, at hendes medstuderende forstår, hvorfor hun bruger bordmikrofoner, og at de interagerer med dem på en hensigtsmæssig måde. Hun fortæller, at hendes holdkammerater skulle se bordmikrofonerne lidt an i starten, og at hun gjorde sig umage med at forklare, at det ikke handlede om, at hun skulle smuglytte til deres samtaler. Hendes holdkammerater kunne finde på at teste det lidt af ved at tale ind i mikrofonerne for at se, om hun hørte det, eller om hun havde slukket dem som aftalt. Hun oplever, at de studerende i dag har accepteret bordmikrofonerne.

Humor som måde at normalisere funktionsnedsættelse og hjælpemidler på

For Signe er humor et vigtigt redskab, som hun har gjort brug af siden gymnasiet for at aftabuisere sine høreapparater og nu også bordmikrofonerne. Hun har fx omtalt sig selv som en meget gammel dame med høreapparater, og den humoristiske strategi har fungeret godt for hende. I dag kan hun tale om sin funktionsnedsættelse og sine hjælpemidler, uden at det behøver at være i et jokende format, men hun synes alligevel, at humor gør det hele meget lettere. Hun synes derfor godt om det, når hendes holdkammerater også skaber en sjov og let stemning omkring bordmikrofonerne ved fx for sjov at hviske ind i dem og spørge: "Vil du med på toilettet?" Signe ser dette som et udtryk for, at mikrofonerne er normaliseret for hendes holdkammerater, og hun oplever, at de generelt har taget godt imod mikrofonerne. Dette betyder, at de kan fungere i undervisningen efter hensigten uden problemer.

4.4 Underviserens rolle i forhold til SPS-modtagere

Som vist ovenfor vil der i mange tilfælde være grænseflader mellem SPS og undervisningen, hvor støttens virkningsfuldhed afhænger af underviserens adfærd og forståelse. Da der i rammerne og retningslinjerne for SPS ikke er formuleret noget om underviserens ansvar, vil forståelsen af, hvad der ligger i underviserens rolle, være op til forhandling enten på den enkelte uddannelsesinstitution eller mellem den enkelte underviser og støttemodtager.

Nogle undervisere forholder sig til deres rolle og grænsefladen på forskellige måder. Der tegner sig et spektrum fra undervisere, der oplever det som problematisk, når de bliver bedt om at tage

særlige hensyn, til undervisere, der oplever det som uproblematisk eller ligefrem som et positivt bidrag til det generelle undervisningsmiljø.

Der er forskellige forhold, der synes at have betydning for, hvordan underviserne forholder sig til deres rolle i forhold til SPS. I det følgende udfoldes de forskellige positioner, underviserne tager, og de overvejelser, de gør sig i den forbindelse.

4.4.1 Karakteren og mængden af forespørgsler om hensyntagen har betydning for underviseres tilgang til disse

Karakteren af forespørgsler om hensyntagen kan have betydning for, hvordan undervisere forholder sig til at tage særlige hensyn til SPS-modtagere. Der findes mange forskellige typer af forespørgsler. Her er fire udvalgte eksempler, der viser, hvordan forespørgslerne kan medføre forskellige overvejelser om underviserens ansvar og rolle:

Forespørgsel om tidlig upload af pensum: En underviser fortæller, at han fik en forespørgsel fra en SPS-modtager om at uploade pensum i god tid. Dette satte ham i et dilemma, da han ser det som sit ansvar at præsentere de studerende for pensum på en skånsom måde, således at de ikke fra start mister modet over pensums store omfang. Han var derfor forbeholden over for denne forespørgsel. Han valgte dog at imødekomme den ved at finde en mellemvej. I stedet for at uploade det fulde pensum uploadede han en kursusplan med emneoverskrifter og stikord til hver uges undervisningstema. Dette fungerede så godt, ikke bare for SPS-modtageren, men også for de øvrige studerende og underviseren selv, at han er fortsat med denne praksis og uploader sådanne kursusplaner forud for hvert semester. Dette eksempel illustrerer, hvordan et italesat SPS-behov kan komme samtlige studerende til gode, når denne type behov imødekommes.

Forespørgsel om at optage undervisningen: En underviser fortæller, at han nogle gange modtager forespørgsler fra støttemodtagere om, at han optager sine forelæsninger. Underviseren oplever, at det er nemt at imødekomme denne forespørgsel, da der er teknisk udstyr i lokalet, der muliggør dette, uden at det bliver hverken tidskrævende eller forstyrrende. Samme forespørgsel blev på en anden uddannelse afvist, da underviseren dér vurderer, at det vil forstyrre et fortroligt undervisningsrum og medvirke til, at de medstuderende vil holde sig tilbage fra at deltage. Dette eksempel illustrerer, hvordan den enkelte forespørgsel er op til forhandling og kan håndteres på forskellig vis alt efter konteksten.

Forespørgsel om fritagelse fra fremlæggelse: En underviser fortæller, at nogle støttemodtagere gerne vil fritages fra at fremlægge foran holdet af medstuderende grundet fx angstdiagnoser. Underviseren vurderer dette som problematisk, da det strider imod uddannelsens læringsmål, idet de studerende som færdiguddannede forventes at kunne lave præsentationer foran et større publikum. I dette tilfælde ser underviseren det som sin rolle at finde måder, hvorpå de pågældende støttemodtagere gradvist kan øve sig i at præsentere foran andre og derved oparbejde denne kompetence på lige fod med de øvrige studerende. Han beskriver denne pædagogiske opgave som en udfordring på følgende måde:

” Hvis du synes, det er angstprovokerende at præsentere for nogen, du kender, så skal du tænke over, hvad du så er i gang med [her på uddannelsen] ... Hvordan får jeg fortalt det på en måde, så det ikke bliver at skubbe dem væk, men får dem trukket ind? Og sige, at ”det er den verden, du gerne vil ind i”?

UNDERVISER PÅ EN KORT VIDEREGEÅNDE UDDANNELSE

Dette eksempel illustrerer, hvordan forespørgsler om hensyn kan vurderes som værende i modstrid med opfyldelse af uddannelsens læringsmål. I dette tilfælde førte det til en afvisning af SPS-modtagerens forespørgsel, men også til en øget opmærksomhed på særlige pædagogiske og didaktiske greb som compensation herfor. (Se lignende eksempel i eksempelboks om UCN sidst i dette kapitel). Det skal dog her bemærkes, at det blandt de støttegivere, som indgår i denne undersøgelse, ikke er fremgået som en anbefaling, at den studerende helt skal fritages fra sådanne krav, men at der skal arbejdes med strategier til at kunne håndtere sådanne udfordringer i uddannelsen.

Forespørgsel om at stå stille: En underviser fortæller, at en støttemodtager med nedsat hørelse bad hende om at stå stille foran vedkommende og tale langsomt og tydeligt, når hun underviste. Underviseren ville nødtigt imødekomme denne forespørgsel, fordi hun har en undervisningsstil, hvor hun bevæger sig meget rundt i lokalet. Dette tilskriver hun både sin personlighed og ser som et aktiv for de øvrige studerende, der ikke ville have glæde af en mere stationær undervisningsstil. Situationen blev løst, ved at støttemodtageren i stedet blev tildelt en skrivetolk. Dette eksempel illustrerer, hvordan undervisere kan opleve forespørgsler om hensyn som udfordrende, hvis de vurderer, at det forstyrrer resten af holdet for meget, eller hvis de vurderer, at det er i konflikt med didaktiske hensyn eller på anden vis sænker kvaliteten af deres undervisning.

Forskellige forespørgsler kan således lede til forskellige overvejelser hos underviserne, og at forskellige forespørgsler kan opleves som mere eller mindre problematiske at imødekomme. Dertil kan nogle forespørgsler vise sig at være til gavn for ikke bare SPS-modtagerne, men for holdet af studerende som helhed. Underviserne oplever således at balancere hensyn til SPS-modtagere over for hensyn til deres hold som helhed, og at dette er en balancegang, der kan være mere eller mindre svær, alt efter om de vurderer, at de to hensyn er i modstrid med hinanden eller ej.

Foruden karakteren af forespørgslerne ser vi, at mængden heraf kan være afgørende for, hvordan underviserne oplever det og deraf, hvordan de forhandler deres rolle. Hvis undervisere oplever at møde mange forespørgsler, kan det være svært at navigere i. Eksempelvis fortæller en underviser, at hun kan møde så mange forespørgsler, at hun oplever, at det i praksis betyder, at hun ikke kan gøre ”noget som helst”, da det vil føre til en reaktion hos enten den ene eller den anden støttemodtager.

4.4.2 Varierende tilgange til ansvar for SPS-modtagere

Ligesom der er forskelle i, hvor udfordrende forhandling af deres rolle i forhold til SPS opleves af underviserne, har underviserne også forskellige præferencer for, hvor ansvaret for SPS placeres. Nogle undervisere har et mere eller mindre udtalt ønske om klar arbejdsdeling og tydeligt adskilte

roller, mens andre undervisere udtrykker en tilgang til SPS som værende del af deres ansvar. Der er to positioner:

Gode erfaringer om arbejdsdeling og tydeligt adskilte roller: Iblandt de interviewede undervisere har flere gode erfaringer med og sætter pris på en klar arbejdsdeling, idet de oplever, at det letter deres rolle og ansvar, hvis SPS primært håndteres af SPS-medarbejdere. Nogle undervisere oplever, at den eksisterende praksis er bygget op omkring klar arbejdsdeling, og eksempelvis fortæller en underviser, at han ikke behøver at bekymre sig om SPS, fordi andre tager sig af det: "Det er ikke sådan, at de sejler deres egen sø. Der bliver taget hånd om det [af en SPS-medarbejder]." Underviseren udtrykker således tydelig afgrænsning af sin rolle og en tilkendegivelse af tryk at kunne fralægge sig ansvaret for SPS-modtagere, da deres behov håndteres af andre. Andre undervisere oplever i mindre grad en klar arbejdsdeling i den eksisterende praksis. De fortæller, at det kan være udfordrende, da forskellige roller som følge heraf blandes uhensigtsmæssigt sammen. Et eksempel herpå er en underviser, der oplever, at hun kan komme til at indtage en rolle som behandler frem for underviser, hvis ikke hun er meget tydelig omkring sin rolle, og derfor har brug for at afgrænse sit ansvar over for støttemodtagere i undervisningen. Andre undervisere har dobbelte roller, idet de også er faglige støttelærere for nogle af deres studerende. Nogle af disse undervisere fremhæver vigtigheden af at kunne skelne mellem de to roller, således at de ikke er faglige støttelærere, når de først træder ind i undervisningslokalet, både af hensyn til diskretion og af hensyn til ikke at forskelsbehandle til fordel for deres SPS-modtager.

Tilgang til SPS som del af underviserens ansvar: Blandt underviserne er der også eksempler på, at de anser sig selv som havende et ansvar og en rolle i forbindelse med SPS og SPS-modtagere på deres hold. Dette ses fx blandt undervisere, der også er faglige støttelærere, og som ser en fordel i at varetage begge roller. Eksempelvis er der undervisere, der fortæller, at de gennem deres arbejde som faglig støttelærer har fået indsigt i, hvordan de kan gøre deres undervisning mere inkluderende for SPS-modtagere og i nogle tilfælde også for de øvrige studerende. Der er også eksempler på undervisere, der arbejder bevidst med at skabe et generelt inkluderende undervisningsmiljø. Disse undervisere gør sig i høj grad refleksioner over, hvordan de med generelt inkluderende greb også kan understøtte den enkelte SPS-modtager og mindske dennes kompensationsbehov i undervisningen.

4.4.3 Institutionernes tilgang til grænsefladen mellem SPS og den almene undervisning

Det er forskelligt, hvor aktivt uddannelsesinstitutionerne forholder sig til grænsefladen mellem SPS og den almene undervisning og fx udarbejder fælles retningslinjer eller på andre måder understøtter en konstruktiv gensidig påvirkning mellem SPS og den almene undervisning. Uddannelsesinstitutionernes tilgang kan have indflydelse på underviserens rolle i forhold til SPS.

På nogle uddannelsesinstitutioner er SPS-området et tydeligt, strategisk fokus. Her arbejdes der eksempelvis målrettet på at skabe et mere generelt inkluderende undervisningsmiljø ved at understøtte videndeling og erfaringsudveksling om arbejdet med sårbare studerende, heriblandt SPS-modtagere, blandt undervisere. Eksempler på, hvordan dette udmøntes i praksis, er fx en fælles norm for, at undervisere uploader pensumplaner på samme tidspunkt forud for semesterstart,

eller fælles retningslinjer for, hvordan det skal foregå, hvis studerende ønsker at optage deres undervisning. Tiltag som disse kan potentielt mindske kompensationsbehovet for den enkelte SPS-modtager og dermed mindske efterspørgslen på særlige hensyn i undervisningen og kan således have betydning for, hvordan undervisere oplever deres rolle i forhold til SPS.

UCN: Almen didaktik og uddannelsens traditioner bruges aktivt i arbejdet hen imod et mere inkluderende læringsmiljø

På UCN arbejder ledelsen målrettet med at skabe et inkluderende læringsmiljø. Dette gøres ved at sende underviserne på kurser hos Studenterrådgivningen, ved at gøre flere undervisere til faglige støttelærere og ved at afholde jævnlige workshops for underviserne i inkluderende læring.

Øget opmærksomhed på underviserens rolle

Underviserne og medarbejderne fortæller, at det har taget noget tid af få underviserne til at vænne sig til denne tilgang, og at det kræver meget ekstra arbejde at sætte sig ind i hele SPS-området, i de forskellige funktionsnedsættelser, og hvad deres egen rolle er i den forbindelse. Dog oplever de, at stadig flere bliver mere positive over for det, særligt fordi de kan se, at flere og flere studerende har behov for SPS. Underviserne fortæller, at der ikke findes megen viden om, hvordan man "kan flytte noget af det, der ligger i SPS, ind i klasserummet", men at de er i gang med at udvikle et fælles sprog og opmærksomhed på både deres rolle og på gruppen af SPS-modtagere.

En underviser fortæller, at underviserens rolle har været undervurderet, og at hun gætter på, at man vil kunne gøre en større forskel for SPS-modtagere ved at lave indsatser relateret til underviserens rolle i klasserummet. Hun peger på, at hvis hun fx ikke faciliterer en gruppedannelsesproces godt nok, "så kan du sætte alt det SPS-støtte på, du vil", uden at det vil gøre en forskel, for "så er skaden [allerede] sket". Hun oplever, at SPS først kommer ind på bagkant, efter at hun er kommet til at plante en følelse i SPS-modtagere om, at de ikke er gode nok og ikke kan være med på lige fod med deres medstuderende.

Bygningskonstruktøruddannelsen kan således ses som et eksempel på en uddannelse, der arbejder mere målrettet med at skabe undervisningsmiljøer, der fungerer for SPS-modtagere og samtidig er til gavn for de øvrige studerende.

5 Erfaringer med varetagelsen af SPS

I dette kapitel beskriver vi erfaringer med, hvordan støttetimer og hjælpemidler varetages og bruges. Herunder erfaringer med, hvordan støtten tilrettelægges, hvilken type hjælp støtten bidrager med, og hvad der kan være afgørende for udbyttet af støtten. Dette baseret på erfaringer blandt både SPS-modtagere, støttegivere og de medarbejdere, der administrerer og vejleder om støtten.

Resultater i kapitlet

- **Støttetimer bidrager til håndtering af SPS-modtagerens udfordringer på studiet.** Undersøgelsen viser, at støtteformerne studiestøtte, faglig støtte og studiementorstøtte kan bidrage med forskellige typer af hjælp. Det underbygges af erfaringer fra både støttegivere, SPS-vejledere og SPS-modtagere.
- **Udbytte af støttetimer afhænger af fleksibilitet, kontinuitet, koordinering og kompetencer.** Flere SPS-modtagere understreger, at kontinuitet og fleksibilitet er afgørende for deres udbytte af støtten, og at det kræver koordinering, når der bevilges flere typer af støttetimer samtidigt. Der er derimod forskellige holdninger blandt SPS-modtagerne til, dels om støtten skal være en integreret del af deres studiemiljø, dels om værdien i støtten hænger sammen med støttegivers specialpædagogiske kompetencer eller fagfaglige kendskab.
- **Udbytte af hjælpemidler afhænger af tilgængelighed.** Det er et gennemgående perspektiv fra studerende, der gør brug af fysiske hjælpemidler som en del af deres SPS, at udbyttet af hjælpemidlet afhænger af tilgængeligheden, såsom at hjælpemidlet er udleveret, inden undervisningen går i gang, og at underviser og undervisermateriale understøtter brugen af hjælpemidlet.

5.1 Erfaringer med støttetimer

I det følgende beskriver vi erfaringer med støttetimer efter en kort introduktion til, hvad støttetimer er, og hvordan de tilrettelægges.

5.1.1 Tilrettelæggelse af støttetimer

Der er tre typer af støttetimer, som alle afholdes som samtaler. Det varierer, om samtalerne foregår med fysisk fremmøde, virtuelt eller over telefon, ligesom antallet af timer, og på hvis initiativ samtalerne afholdes, kan variere.

Tre typer af støttetimer

Støttetimer er en fællesbetegnelse, som omfatter studiestøttetimer, faglige støttetimer og studiementorstøtte. Relevansen af de forskellige typer støttetimer afhænger af den studerendes funktionsnedsættelse, støttebehov og uddannelsesinstitution.

Typer af støttetimer

- **Studiestøtte:** Individuelt tilrettelagt støtte til hhv. studerende med ordblindhed på alle videregående uddannelser og studerende med psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser på lange videregående uddannelser. Støtten varetages af STUK's leverandører, som er specialiseret inden for hhv. psykologi og ordblindhed.
- **Faglig støtte:** Individuelt tilrettelagt støtte til studerende med psykiske funktionsnedsættelser, neurologiske funktionsnedsættelser, hørehandicap, synshandicap og/eller talblindhed på alle videregående uddannelser. På lange videregående uddannelser er de faglige støttetimer et supplement til studiestøttetimerne og skal bidrage med faglig vejledning og sparring, mens det på de korte og mellemlange videregående uddannelser bevilges som en særskilt støtteform og kan spænde bredt ved at favne både kognitive, følelsesmæssige og sociale elementer afhængigt af den studerendes udfordringer i forbindelse med uddannelsen. Støtten varetages på de lange videregående uddannelser af undervisere, der rekrutteres af STUK's leverandør, mens det varierer på de korte og mellemlange videregående uddannelser mellem at være undervisere og andre medarbejdere, der er ansat af uddannelsen til specifikt at varetage støtten.
- **Studiementorstøtte:** Mentorstøtte til studerende med psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser på videregående uddannelser varetages af en person, der er lige så langt eller længere i sit studie end SPS-modtageren. Denne støtte leveres af STUK's leverandører.

Kilde: <https://www.spsu.dk/for-sps-ansvarlige>.

Støttetimer afholdes individuelt

Studiestøtte, faglig støtte og studiementorstøtte tilrettelægges som individuelle samtaler mellem støttegiver og en SPS-modtager. Mens studiementorstøtte altid skal gives som én til én-støtte, er der i rammerne for SPS mulighed for, at studiestøtte og faglig støtte kan foregå i grupper af studerende, som oplever at have de samme vanskeligheder på studiet. Disse muligheder afhænger dog af, hvem der skal levere støttetimerne. Vi har ikke i undersøgelsen set eksempler på, at støtten gives i grupper. At støtten gives som individuelle samtaler, begrundes af de studiestøtter og faglige støttegivere, vi har interviewet, med, at der er et behov for at kunne konkretisere og tilpasse støtten til den enkelte studerendes situation samt at være fleksibel i forhold til, hvornår den enkelte har tid til og brug for hjælp.

Det varierer, om støttetimerne afholdes med fremmøde, virtuelt eller over telefon

Samtalerne kan foregå både med fysisk fremmøde, virtuelt og over telefon for alle tre typer af støttetimer, men det varierer, hvilken form der typisk forekommer.

Ifølge studiestøttegiverne foregår studiestøttetimerne ofte virtuelt, men de kan også afholdes med fysisk fremmøde alt efter aftale mellem støttegiver og -modtager. De beskriver gode erfaringer med at afholde samtalerne virtuelt, da det giver mulighed for stor fleksibilitet over for SPS-modtageren

og fungerer godt i forhold til samtalerens indhold. Fysiske møder er dog nogle gange nødvendige for SPS-modtagerens udbytte, men her kan rejsetiden hen til støttegiver være en udfordring for SPS-modtageren, og det kan være en udfordring for støttegiver at finde parkering og lokale på uddannelsesinstitutionen.

Faglige støttetimer afholdes enten med fysisk fremmøde på studiet, over telefon eller virtuelt afhængigt af aftaler mellem den faglige støttegiver og SPS-modtageren. Det varierer, hvilken form den faglige støttegiver foretrækker. Nogle mødes som udgangspunkt fysisk med SPS-modtageren, mens andre lader beslutningen være op til SPS-modtageren. På nogle uddannelser beskriver faglige støttegivere udfordringer med at finde egnede lokaler til at have fortrolige samtaler med SPS-modtageren, fx at der ikke er nok små lokaler, eller at disse ikke er tilstrækkeligt skærmet både i forhold lyd og indblik. Blandt SPS-modtagerne foretrækker nogle at mødes fysisk, mens andre er glade for, at formen er fleksibel i forhold til, hvad de har overskud og tid til. En SPS-modtager, som modtager faglige støttetimer på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse, beskriver, hvordan det for hende er afgørende at mødes fysisk, da det øger hendes motivation og fx giver mulighed for, at hun sammen med sin faglige støttegiver kan lave et skema på et fysisk stykke papir, som strukturerer hendes tid.

Omfanget af SPS-modtageres behov for støtte varierer

Generelt for alle typer af støttetimer varierer det, hvor mange af de bevilgede timer SPS-modtagerne anvender. I de fleste tilfælde bevilges der som udgangspunkt 20-30 støttetimer per halvår. Antallet af støttetimer afhænger af funktionsnedsættelse og uddannelsesområde. Efter behov og ud fra konkret faglig vurdering kan der bevilges ekstra timer. Det varierer, hvor mange timer SPS-modtagerne bruger.

En studiestøttegiver for studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelser beskriver støtten som et forløb, hvor der kan arbejdes med SPS-modtagerens udfordringer over længere tid, og hvor timerne er placeret efter SPS-modtagerens behov, som kan variere meget. Blandt studerende med ordblindhed er det studiestøttegiverens erfaring, at nogle SPS-modtagere primært har brug for instruktion i hjælpemidlerne og i meget begrænset omfang studiestøtte, mens andre studerende har glæde af studiestøtte gennem hele uddannelsen. Også blandt faglige støttegivere beskrives der variation i brugen af støttetimer. Nogle SPS-modtagere mødes fast med deres faglige støttegiver hver eller hver anden uge, mens andre mødes færre gange og på udvalgte tidspunkter alt efter SPS-modtagerens behov. Det vil typisk være i forbindelse med eksamensopgave og praktikansøgning. Studiementortimer bliver som udgangspunkt bevilget i rammer af 20 timer pr. semester med henblik på, at studiementoren kan have regelmæssig kontakt med SPS-modtager og fungere som mentor. Blandt de SPS-modtagere, som vi har talt med, fremgår der ikke noget bestemt antal timer, eller på hvis initiativ de mødes.

Mange SPS-modtagere tager selv initiativ til støtte, men nogle støttegivere er opsøgende

Nogle støttegivere mener, at det er helt op til de studerende, hvornår og hvor ofte de skal mødes, da de som voksne mennesker selv er ansvarlige for at række ud efter hjælp, mens der for andre støttegivere er eksempler på, at det foregår på deres initiativ. En faglig støttegiver udtrykker, at det

som støttegiver kan være vigtigt at række ud til SPS-modtagere i forbindelse med kritiske overgange på studiet, hvis SPS-modtagerne ikke selv opsøger deres støtte i disse perioder:

”Vi arbejder rigtig meget med de kritiske overgange, hvor de står over for noget nyt, som kan virke uoverskueligt eller ufremkommeligt. Man har måske ikke hørt fra en studerende næsten hele semestret, men så kommer eksamen, og så har de brug for støtte. Eller en studerende, som har haft støtte og fået en rutine som studerende, men nu kommer praktikken, og så har de brug for støtte ift. at komme i praktik; få forståelse for, hvad er praktik; og hvad kan praktikstedet forlange af dem. Og så kan det komme igen ift. bachelorprojektet med 10-12 uger, hvor man selv er ansvarlig for sin egen studietid og har brug for støtte til, hvordan man får tilrettelagt en hverdag. Så vi arbejder med sådan nogle kritiske punkter eller overgange, hvor vi er opsøgende ift. de studerende og få givet dem hjælp, hvis de har behov for det.

FAGLIG STØTTEGIVER FOR BL.A. STUDERENDE MED PSYKISKE FUNKTIONSNEDSÆTTELSE PÅ EN MELLEMLANG VIDERE-
REGÅENDE UDDANNELSE

En SPS-modtager med en psykisk funktionsnedsættelse beskriver, at hun foretrækker selv at tage initiativ og styre, hvornår hun vil bruge sine støttetimer. Hun mener, at det ville stresse hende, hvis hun skulle bruge støtten et bestemt antal gange og ikke selv kunne planlægge hvornår. Det er en stor hjælp for hende, at hjælpen er fleksibel, og hun ved, at den er der, når hun har brug for den. Samtidigt beskriver denne SPS-modtager tilfredshed med, at den faglige støttegiver nogle gange tjekker ind og hører, hvordan hun har det. En anden SPS-modtager med ordblindhed beskriver, at han ikke mødes så tit med sin studiestøttegiver, da SPS-modtageren har valgt et studie med få større skriftlige opgaver og ved mindre opgaver får denne sparring fra medstuderende.

Opstarten af støtten kan afhænge af SPS-modtageren, når der ikke er studiestøtte, eller uddannelsesinstitutionen rammesætter opstarten

Hvornår de studerende kan påbegynde støtten, afhænger i første omgang af, hvornår de får søgt om SPS og derefter af, hvem der tager initiativ til at påbegynde støtten, efter at den er bevilget. Nogle SPS-modtagere ansøger om støtte, inden evt. udfordringer hober sig op, mens andre kommer, når det brænder på for dem. Hvem der tager initiativ til at starte støtten op, efter at støtten er bevilget, afhænger af støttetype og uddannelsens organisering af støtten. Dette fremgår af beskrivelser fra de SPS-medarbejdere, støttegivere og SPS-modtagere, som vi har talt med.

For studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelser starter studiestøtten i forbindelse med afklaringsforløbet, mens praksis varierer for faglig støtte og studiementorstøtte i forhold til, hvem der tager initiativ til at starte støtten op. For studerende med psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser på de lange videregående uddannelser starter støtten, ved at studiestøtten indkalder til et opstartsmøde evt. med andre støttegivere og SPS-modtager. Opstarten af støtten for de resterende SPS-modtagere kan afhænge af praksis på den konkrete uddannelse eller hos den konkrete leverandør. For faglig støtte har vi beskrivelser af, at en SPS-vejleder eller SPS-ansvarlig på nogle uddannelser indkalder til et opstartsmøde og hjælper med at finde en faglig støttegiver og sætte støtteforløbet i gang, mens det på andre uddannelser er SPS-modtagerens ansvar at finde og tage kontakt til en faglig støttegiver, som denne gerne vil bruge. Nogle SPS-modtagere er

glade for selv at kunne vælge, tager hurtigt kontakt til en faglig støttegiver og oplever, at støttegiver er fleksibel i forhold til at finde tid til et møde, men der er også erfaringer med, at kontakten udebliver. En SPS-vejleder beskriver, at de er begyndt at tage kontakt til SPS-modtagere, der ikke gør brug af de bevilgede timer, for at høre, hvor vedkommende er i forhold til at finde en støttegiver. Når det er relevant, hjælper de SPS-modtageren med at tage kontakt til en faglig støttegiver.

5.1.2 Studiestøtte og faglig støtte kan bidrage med flere typer af hjælp

Studiestøtten og den faglige støtte kan samlet set bidrage med forskellige typer af hjælp ifølge de SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere på tværs af de tre sektorer. Hvilken type af hjælp der fylder mest i det konkrete støtteforløb, afhænger af SPS-modtagerens behov, men kan også afhænge af, hvem der varetager støtten.

Indholdet af studiestøttetimer og faglige støttetimer beskrives i det følgende samlet, da den faglige støtte på de korte og mellemlange videregående uddannelser skal kompensere for samme støttebehov, som studiestøtte og faglig støtte tilsammen kompenserer for på de lange videregående uddannelser, når det angår studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelser.

I det følgende uddybes, hvordan studiestøtte og faglig støtte kan hjælpe SPS-modtagere med:

- Planlægning af studietiden
- Konkrete studieteknikker til fx forberedelse, læsning eller skrivning
- Forståelse og håndtering af egne udfordringer
- Håndtering af samarbejde
- Fastholdelse af studieaktiviteten
- Andre praktisk ting.

Studiestøtte og faglig støtte kan hjælpe med teknikker til at planlægge studietiden

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere bidrage med studieteknikker til at skabe og opretholde struktur og overblik såsom forberedelsesstrategier, læsestrategier, stilladsering af opgaver og udarbejdelse af uge- eller periodeplaner. Her kan indgå hjælp til prioritering af SPS-modtagerens tid både i forhold til håndtering af studie på skiftevis fuldtid og deltid, tilrettelæggelse studietiden med de rette pauser og overvejelser om balance mellem studie- og privatliv i forbindelse med dødsfald, flytning, kærestesorger osv.

Studiestøtten og nogle faglige støttegivere lægger vægt på generelle studieteknikker i forhold til at arbejde med tidsplaner ud fra en gennemgang af semesterplaner og prioritering af opgaver. En faglig støttegiver beskriver fx, at en ugeplan kan være mange forskellige ting og skal tilpasses den enkelte studerendes behov. Det kan fx være en farvekoordineret plan på et stykke papir, en app eller et dokument på Google-drev. Mens andre faglige støttegivere lægger mere vægt på hjælp med prioritering af pensum ud fra et fagfagligt kendskab. Dette kan være en hjælp til at skelne mellem, hvad der er vigtigt at prioritere først i forhold til at kunne følge med i det videre

undervisningsforløb, og hvad der er et afgrænset område, som SPS-modtageren kan vende tilbage til senere eller evt. fravælge.

Blandt SPS-modtagerne er flere glade for netop hjælp med at skabe struktur og overblik. Flere beskriver erfaringer med at få hjælp til at bruge studieteknikker som fx ugeplaner og andre redskaber til at strukturere og disponere studietiden bedst muligt i forhold til egne ressourcer, herunder håndtering af studie på skiftevis fuldtid og deltid. En studerende beskriver sine erfaringer med at få hjælp til planlægning og prioritering af opgaver ved hjælp af skemaer:

”Jeg kan komme med et eksempel. Her til eksamensperioden ved jeg ikke helt, hvornår jeg skal sidde og lave hvad. Jeg er ikke så god til det der med at stå op og så bare vide, at jeg har en masse at lave, og så gå i gang med det. Så der satte vi os og skrev hver eneste dag ned og lavede perioder med overordnede overskrifter. Pointen var, at jeg skulle have noget specifikt ud af hver periode, så hvis jeg havde en dag, hvor jeg blev nødt til at ligge i sengen og slappe af, så havde jeg en mulighed for at gå tilbage og have fokus på det.

STUDERENDE, SOM MODTAGER STUDIESTØTTE GRUNDET PSYKISK FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

Studiestøtte og faglig støtte kan hjælpe med konkrete studieteknikker til arbejdet på studiet

Studiestøtten og den faglige støtte kan også bestå i strategier til, hvordan man går til det faglige stof på en relevant måde. Herunder forberedelsesstrategier, læsestrategier og skrivestrategier såsom processkrivning og stilladsering af opgaver, fx ved at dele opgaven op i relevante bidder. Blandt støttegivere er erfaringen, at mange SPS-modtagere efterspørger hjælp til, hvordan de kan bryde opgaver op og disponere deres opgaver. Her beskrives gode erfaringer med at give generelle teknikker til, hvordan de kan få overblik over en opgave og disponere deres tekster. Blandt støttegiverne beskrives også erfaringer med at vejlede i relevant brug af kunstig intelligens fx i forhold til at prompte ChatGPT som skriveassistent eller idégenerering. Den faglige støtte må dog ikke få karakter af lektiehjælp, og det skal både støttegiver og SPS-modtagere være klar over.

Blandt SPS-modtagerne er der beskrivelser af, hvordan de får hjælp til at skabe overblik over opgaver ved fx at dele dem op eller pensum ved at prioritere læsningen. I nedenstående eksempel om Rasmus ses erfaringer med at få hjælp til at gøre brug af studieteknikker både i forhold til at strukturere sin tid og i forhold til konkrete læseteknikker.

Rasmus’ historie: Den faglige støtte har givet ro til at studere

Rasmus er på tredje år af en mellemlang videregående uddannelse og har siden tredje semester modtaget faglige støttetimer grundet en psykisk funktionsnedsættelse. Rasmus oplever, at støtten har gjort en stor forskel for hans studieforløb ved at rammesætte studiet og give ham ro til at studere.

Hjælp til struktur, forventningsafstemning og konkrete læseteknikker

Den faglige støtte startede som hjælp til at komme igennem praktikken. Den faglige støttegiver hjalp Rasmus med at stole på sig selv ift. at kunne holde til at være afsted hver dag uden at få tilbagefald i

forhold til hans psykiske udfordringer. Hjælpen bestod både i samtaler med støttegiveren, at høre udvalgte meditationspodcast på opfordring fra støttegiveren og introduktion til en række redskaber til at skabe struktur i forhold til at bruge sin energi hensigtsmæssigt og sikre, at han koblede fra, når han havde fri.

Efter praktikken fortsatte Rasmus med at få faglige støttetimer hos den samme støttegiver. Her handler støtten især om at prioritere sine ressourcer bedst muligt og strukturere hverdagen ved at holde de rette pauser, hvor han kommer væk fra bøger og skærme fx ved at tage opvasken eller gå en tur. Sammen med sin støtte er han blevet opmærksom på dels ikke at overskride grænsen for sin koncentrationsevne, så "hans hoved kokser", dels at stille de rette forventninger til sig selv, så han ikke bliver stresset og får tilbagefald i lighed med en tidligere sygdomsperiode fra studiet.

Endelig har den faglige støttegiver givet Rasmus studieteknikker i forhold til at læse og tage noter på en smart måde. Han bruger blandt andet et skema over, hvordan man griber en tekst an på en god måde.

Studiestøtte og faglig støtte kan hjælpe med forståelse og håndtering af egne udfordringer

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere bidrage med forståelse og håndtering af egne udfordringer. Det kan være samtaler om erfaringer med, hvordan deres diagnose kommer til udtryk i en studiemæssig sammenhæng; hvilke hensigtsmæssige strategier de kan bruge til at håndtere deres udfordringer, og hvilken kommunikation det er relevant at have med undervisere og medstuderende om deres udfordringer. Blandt støttegivere for studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelser blev der lagt vægt på, at støtten ikke er behandling.

Blandt studiestøttegivere er der en oplevelse af, at det for mange SPS-modtagere fylder meget, at de føler sig forkerte, når de oplever vanskeligheder på studiet, og at de i støttetimerne kan hjælpe de studerende med at håndtere følelser af at være forkerte eller ikke gode nok, men at dette også er noget, som man på studiet med fordel kan arbejdede med generelt.

Blandt de faglige støttegivere blev der beskrevet gode erfaringer med at have dialog med SPS-modtageren om dennes oplevelse af egne udfordringer og erfaringer med at håndtere dem og støtte op om SPS-modtagerens selvtillid i forhold til egne studieevner og faglige kompetencer. Det varierer dog, hvor meget de faglige støtter går ind i samtaler med SPS-modtagere om deres udfordringer og diagnose. Nogle støttegivere fortæller, at de altid starter et forløb med at tale om dette med SPS-modtageren, mens andre lader det være op til SPS-modtageren, hvorvidt, hvornår og hvordan det skal vendes. Enkelte støttegivere beskriver, at de anser emnet for at være privat og ikke noget, som de skal blande sig i, og de vil i stedet fokusere på at tale om, hvad de gerne vil have dennes hjælp til.

Blandt SPS-modtagerne, som vi har talt med, er der oplevelser med, at studiestøtten eller den faglige støtte har hjulpet dem til at forstå deres tanker og følelser og håndtere disse på studiet. Herunder negative følelser og selvværd i forbindelse med deres studie såsom depressive tanker, social angst og nervøsitet mv.

Studiestøttegiver og den faglige støttegiver kan desuden tale med SPS-modtageren om dennes erfaringer med at være åben om sin funktionsnedsættelse. En studiestøttegiver beskriver fx drøftelser af, hvornår det giver mening at være åben over for medstuderende og undervisere, og hvordan SPS-modtagerne kan beskrive deres udfordringer med eller uden inddragelse af deres diagnosebetegnelse. Derudover beskrev nogle faglige støttegivere positive erfaringer med at hjælpe SPS-modtageren med at kontakte sine undervisere og vende konkrete udfordringer og behov i forbindelse med undervisningen.

Trines historie: Studiestøtten har været en afgørende hjælp

Trine læser på en lang videregående uddannelse og har fra studiestart modtaget studiestøttetimer grundet en psykisk funktionsnedsættelse. Hun har nu gennemført sin bachelor og er i gang med kandidaten, men hun har studeret skiftevis på deltid og fuldtid samt haft en sygdomsperiode undervejs. Hun vurderer, at hun ikke ville have gennemført studiet uden at have modtaget SPS: "Jeg er rimelig sikker på, at jeg ikke ville have gennemført bacheloren, hvis jeg ikke havde SPS, fordi det havde jeg ikke kunnet. Så det har helt klart gjort en god forskel."

Hjælp til struktur og at håndtere nervøsitet og gruppearbejde

Hun bruger sin vejleder til at strukturere sin dagligdag ved hjælp af en ugeplan. De har også vendt det at studere på deltid, og hvor mange ECTS-point det giver mening for hende at have. Derudover har hun brugt sin vejleder til at øve mundtlige præsentationer både i forbindelse med undervisningen og ved eksaminer for på den måde at tage "toppen af nerverne". Det hjælper på nervøsitet og angst op til fremlæggelsen. Selvom studiestøtten ikke kan give faglig feedback, hjælper det at få positiv feedback på sine fremlæggelser. De har haft denne praksis sammen i et par år.

Studiestøtten har også hjulpet Trine med at indgå i gruppearbejde. Da hun startede på studiet, var hun ikke særligt motiveret for at arbejde sammen med andre og satte spørgsmålstejn ved, om det overhovedet "gav mening" at snakke med nogen. Studiestøtten motiverede hende til at tage kontakt til andre, og nu oplever hun, at "det er virkelig svært at arbejde alene gennem hele uddannelsen". Det er stadig relevant for hende at snakke om gruppedannelse og gruppearbejde. Som en del af sin sociale angst har hun nemt ved at komme til at trække sig og arbejde alene, men de har i studiestøttetimerne haft fokus på, hvordan hun kan "eksponere" sig socialt, fx i forhold til hvor hun placerer sig i lokalet, for at skabe bedst sandsynlighed for at komme til at arbejde sammen med nogen.

Studiestøtte og faglig støtte kan hjælpe med håndtering af udfordringer med samarbejde

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere bidrage med håndtering af udfordringer med samarbejde med medstuderende såsom samtaler om tolkning og håndtering af interaktioner og relevant forventningsafstemning. En studiestøttegiver beskriver fx, at det kan handle om behov for en tydelig dagsorden og sluttidspunkt: *"SPS-studerende med psykiske diagnoser har brug for at lære at være gode studerende hurtigt, fordi de ikke kan holde til at være i kaos over længere tid – og det kan have en god og afsmittende effekt på gruppen."*

Erfaringer med at få hjælp til at håndtere gruppearbejde fremgik også i beretninger fra SPS-modtagere. I det ovenstående eksempel om Trine ses erfaringer med at få hjælp til at komme i gang med at indgå i samarbejder med medstuderende. En anden SPS-modtager, som modtager studiestøtte

på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse, fortæller om gode erfaringer med at vende sin måde at kommunikere i gruppearbejdet på med sin studiestøttegiver:

”Hvis der er meget gruppearbejde, så bruger jeg [studiestøtten] til at få snakket nogle situationer igennem for at finde ud af, hvordan jeg håndterer det bedst, og hvordan jeg snakker bedst med min gruppe rent socialt [...] Jeg har fx en gruppe lige nu, hvor vi er fire mennesker. Det, synes jeg, er en stor gruppe. Det er mange mennesker for mig at skulle sidde og blive enig med. Det synes jeg er lidt forvirrende og jeg kommer ikke rigtig igennem til dem [med mine synspunkter]. Der er en i gruppen, der har en tendens til at styre lidt meget. Og så snakker jeg med hende [studiestøttegiveren] om, hvordan jeg så kan tage en samtale med dem om det på en måde, så jeg får sagt det, jeg gerne vil sige, på den bedst mulige måde.

STUDERENDE, SOM MODTAGER STUDIESTØTTE GRUNDET PSYKISK FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

Studiestøtte og faglig støtte kan bidrage til at fastholde studieaktivitet

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere bidrage til at fastholde studieaktivitet og tilknytning ved at være opmærksom på og opfølgende i forhold til den studerendes fremmøde og trivsel. Flere faglige støttegivere beskriver desuden, at de, når de som undervisere er en del af SPS-modtagerens hverdag på studiet, er opmærksomme på SPS-modtagerens fremmøde og deltagelse samt forholder sig med jævne mellemrum og særligt ved fravær hos SPS-modtager om, hvordan det går.

Oplevelsen af at blive set eller holdt øje med kan ifølge en SPS-vejleder og faglig støttegiver for flere SPS-modtagere give en tryghed og tilknytning til uddannelsen. En SPS-modtager, som modtager faglige støttetimer på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse, beskriver, at hun bliver motiveret til at møde op til undervisningen, ved at den faglige støttegiver holder øje med hende og kontakter hende, hvis hun ikke dukker op: ”[Faglig støttegiver] kunne holde mig lidt i ørerne og skrev til mig, hvis ikke jeg kom i skole: ”Hvor er du henne-agtigt”. Det var rart, fordi det gjorde, at jeg vidste, at der er nogen, der ser, hvis ikke jeg kommer. Det fik mig til at blive motiveret til at komme og være der.”

Studiestøtte og faglig støtte kan bidrage med anden praktisk hjælp

Studiestøtten og den faglige støtte kan ifølge SPS-vejledere, støttegivere og SPS-modtagere bidrage med støtte i forhold til mere praktiske forhold omkring støttemodtagerens studiesituation og øvrige støttemuligheder uden for SPS. Dette kan eksempelvis være at hjælpe støttemodtageren videre med ansøgninger om dispensation på studiet eller handicaptillæg til SU.

En studiestøttegiver oplever, at hun fungerer som en blæksprutte eller et samlingspunkt for den studerende, der kan gå ind og hjælpe denne videre med en række praktiske forhold, som har betydning for dennes studieevne:

”Vores udgangspunkt er, at der er rigtig mange parametre, der spiller ind på studieevnen. Så lad os fx sige, at SU ramler fuldstændig, så håndterer vi det sammen med dem eller hjælper dem med kontakt til SU-kontoret. Eller en

studerende fortæller, at det ikke fungerer med vedkommendes medicin. Så spørger vi, om den studerende kan kontakte sin læge eller psykiater, og hjælper dem evt. med at rette henvendelse [...] Så er der noget med studiekort, der bøvler. Så er der noget med det faglige, der bøvler. [...] På den måde tænker jeg, at vi egentlig har en blækspruttefunktion eller er et samlingspunkt.

STUDIESTØTTEGIVER FOR STUDERENDE MED PSYKISKE ELLER NEUROLOGISKE FUNKTIONSNEDSÆTTELSE PÅ EN VIDERE GÅENDE UDDANNELSE

En SPS-modtager, som modtager studiestøtte på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse, oplever, at dette er en stor hjælp: "Støtten betyder, at jeg får gjort noget, som jeg ellers ikke ville få gjort, såsom at søge om ekstra tid til eksamen eller lave skema over min eksamensperiode."

Blandt de faglige støttegivere bliver der desuden beskrevet erfaringer med at hjælpe i forbindelse med praktik, og flere SPS-modtagere nævner, at de har fået hjælp til at afklare betydningen af deres funktionsnedsættelse i forhold til blandt andet valg af praktiksted, og hvad de skal skrive i deres praktikansøgning.

5.1.3 Studiementorstøtte kan bidrage med tre former for hjælp

En studiementor er en person, der er lige så langt eller længere i sit studie end SPS-modtageren, og som kan fungere som studiementor for SPS-modtageren.

Vi har i denne undersøgelse ikke talt med studiementorer, men vi har talt med medarbejdere, der samarbejder med studiementorerne, og studerende, som har erfaringer med at have en studiementor. I deres beskrivelser fremgår det, at støtten kan bestå i hjælp til:

- **Eksplicitere og oversætte studiekulturen.** SPS-modtagere kan have brug for hjælp til at forstå studiekulturen og alt det implicitte og usagte. Studiementorer kan lave "kulturelt oversættelsesarbejde" og være en "guide i kulturen" ved at dele deres egne erfaringer på studiet. Det kan handle om forventninger til, hvordan man studerer og forbereder sig til undervisningen og eksaminer fx i forhold til at afkode, hvad der er vigtigst at prioritere for at kunne følge med og leve op til kravene i et fag. At man ikke behøver læse alt på pensumlisten, selvom underviseren siger det. En SPS-modtager med en psykisk funktionsnedsættelse fortæller om gode erfaringer med at have en studiementor at sparre med i forhold til, hvordan han skal gå til og prioritere i nogle fag.
- **Vise rundt og være gatekeeper.** Studiementoren kan også vise rundt både på studiets fysiske faciliteter og online platforme. En studiementor kan fx hjælpe med at finde den nødvendige information om forelæsninger, lektier, eksaminer, tekster m.m. samt undervisningslokaler og lokaliteter for faglige såvel som sociale tilbud.
- **Give relaterbar opbakning.** Studiementorer kan give en særlig støtte ved at være relaterbare og troværdige, når de siger, at det kan være svært og overvældende at starte på et studie, og at det er ok. Særligt hvis de kan trække på deres egne erfaringer og bruge sig selv som eksempler, særligt når de har erfaringer med udfordringer, som de deler med SPS-modtageren.

5.1.4 Kompetent, kontinuerlig, fleksibel og koordineret støtte øger udbyttet af støttetimer

Udbyttet af støttetimer bliver af flere SPS-medarbejdere og SPS-modtagere beskrevet som øget gennemførelse og trivsel. En SPS-vejleder beskriver fx støtten som en succes, når modtageren oplever at have tilknytning til studiet, fastholdes på studiet og gradvist bliver i stand til selv at klare studiet med de redskaber, som vedkommende har tilegnet sig vha. SPS. De SPS-modtagere, som vi har talt med, understregede alle, at de er glade for henholdsvis studiestøtte og faglig støtte, og at støtten er afgørende for, at de vedbliver med at være på studiet. I beskrivelserne fra SPS-modtagerne fremgår det, at fleksibilitet, kontinuitet, koordinering og støttegivers kompetencer har været vigtigt for deres udbytte af støtten.

Fleksibilitet og kontinuitet er vigtigt for udbytte af SPS

Flere SPS-modtagere fortæller, at fleksibilitet og kontinuitet er afgørende for deres udbytte af støtten. Flexibilitet i tilrettelæggelsen kan fx handle om fleksibilitet i mødefrekvens, mødetidspunkt, og hvilke temaer der tages op. Her beskriver SPS-modtagere, at det er afgørende for deres udbytte, at støtten tager udgangspunkt i og tilpasses deres behov både i omfang og indhold. Kontinuitet handler om, hvem der varetager støtten, hvilket er vigtigt for flere SPS-modtagere, da de oplever, at det tager tid at lære hinanden at kende og opbygge tryghed og forståelse, så de kan åbne sig over for den faglige støttegiver. Kontinuitet i relationen kan være særligt vigtigt for nogle grupper af studerende med funktionsnedsættelser. I undersøgelsen har vi fx talt med SPS-modtagere, som fortæller, at det for dem på grund af autisme eller socialangst tager tid at lære andre at godt nok at kende til at kunne tale med dem.

Koordinering ved flere typer af støtte er vigtig for udbyttet af SPS

Undersøgelsen viser, at der ved bevilling af flere typer af støttetimer er behov for, at støtten koordineres både indholdsmæssigt ved at afklare, hvem der hjælper med hvad, og tidsmæssigt ved at sikre, at støtten ikke placeres samtidigt eller samlet udgør et større omfang, end den studerende har tid til ved siden af studiet.

Bevilling af flere typer af støttetimer

De tre typer af støttetimer – studiestøtte, faglig støtte og studiementorstøtte – kan både tildeles sideløbende og enkeltvist. Kombinationer af flere typer af støttetimer kan gives til studerende med en eller flere funktionsnedsættelser, og det kan se ud på forskellige måder og optræde i forskellige situationer:

- **Studiestøtte sammen med andre støttetimer på lange videregående uddannelser:** Eksempelvis når en studerende med psykisk eller neurologisk funktionsnedsættelse på en lang videregående uddannelse vurderes at have brug for faglige støttetimer eller studiementorstøtte. Her vil det altid være i kombination med studiestøttetimer, da studiestøtten tildeles sammen med afklarings-samtalen og står for tovholderfunktionen i forløb med andre typer af støttetimer.
- **Studiestøtte sammen med andre støttetimer ved ordblindhed i kombination med anden funktionsnedsættelse:** Eksempelvis når en studerende på en videregående uddannelse med ordblindhed vurderes at have brug for faglige støttetimer, studiementorstøtte eller anden studiestøtte

grundet anden funktionsnedsættelse. Studiestøtten og studiementorstøtte kan bevilges på baggrund af en psykisk eller neurologisk funktionsnedsættelse, mens de faglige støttetimer også kan bevilges på grund af udfordringer knyttet til hørehandicap, synshandicap og/eller talblindhed.

- **Faglig støtte sammen med studiementorstøtte:** Eksempelvis når en studerende får bevilget en kombination af faglige støttetimer og studiementorstøtte. Studiementorstøtte bevilges på baggrund af udfordringer grundet psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser, mens faglige støttetimer også kan bevilges på grund af udfordringer knyttet til hørehandicap, synshandicap og/eller talblindhed.

Undersøgelsen viser, at begge typer af koordinering er vigtige. SPS-modtagere kan ifølge flere støttegivere opleve, at det er for meget med flere typer støttetimer. Det kan være svært for SPS-modtageren at overskue flere støttegivere på en gang både i forhold til at finde og prioritere tid til det samt rumme og omsætte hjælp fra flere støttegivere. Vi har også talt med SPS-modtagere, der har fået bevilget flere typer af støttetimer, men som har fravalgt noget af det, da det blev for meget for dem. Fx en studerende, som fravalgte studiementorstøtte og beholdt studiestøtte.

Lauras historie: Nødvendigt at prioritere mellem forskellige typer af støtte

Laura går på en lang videregående uddannelse og har på grund af sin psykiske funktionsnedsættelse fået bevilget flere typer af SPS, samtidig med at hun ved siden af studiet går hos en psykolog. Det har vist sig at blive mere, end Laura har tid til og glæde af. Laura valgte at holde fast i den bevilgede studiestøtte, da denne er en stor hjælp for hende, mens hun vurderede, at hun bedre kunne undvære sin studiementor, nu hvor hun ikke havde tid til det hele.

Laura havde desuden et møde med sin studiestøttegiver og psykolog, hvor de kunne afklare rollefordelingen og kendskab til, hvilken hjælp Laura får fra hver af dem, så de sikrer, at de hjælper med forskelligt, og at dette supplerer hinanden.

Undersøgelsen viser, at varetagelsen af denne koordinering varierer, og at det for SPS-modtagere, som ikke modtager studiestøtte, kan ende med at være SPS-modtageren selv, der står for koordineringen. Fx beskrev en SPS-vejleder, at denne ikke kender arbejdsdelingen mellem faglig støtte og studiementorstøtte og lader det være op til SPS-modtageren at vurdere, om denne ønsker det ene eller det andet samt koordinering ved bevilling af begge dele. Men det kan være en udfordring for SPS-modtageren at stå for koordineringen, da denne kan have svært ved at navigere mellem forskellige støttegivere og -former, og arbejdet med at koordinere støtten kan være en ekstra arbejdsbyrde, som SPS-modtageren ikke har overskud til. Vi har i denne undersøgelse ikke hørt om nogen erfaringer på korte eller mellemlange videregående uddannelser med en systematisk indsats med at koordinere støtten ved bevilling af flere typer af støtte til en SPS-modtager. Vi fik dog beskrevet gode erfaringer med at starte forløb med faglig støtte op med, at SPS-vejlederne indkalder til et opstartsmøde og her står for at beskrive, hvad de faglige støttetimer kan bruges til, og hvor SPS-modtageren har mulighed for at fortælle om sine støttebehov, så de på den baggrund kan lave en forventningsafstemning for støtteforløbet alle tre.

Koordinering af flere typer af støttetimer

For studerende med psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser på lange videregående uddannelser er studiestøtten tovholder for det samlede støtteforløb og står for at indkalde til obligatoriske opstarts- og evalueringsmøder med inddragelse af faglig støttegiver og studiementor, når disse typer af støtte er bevilget.

Studerende med andre typer af funktionsnedsættelser står til gengæld selv for at koordinere den samlede SPS-støtte, hvilket også er tilfældet på de korte og mellemlange uddannelser. Hvis ikke uddannelsen prioriterer, at fx en SPS-vejleder tager sig af det, da der ikke bevilges støttetimer til koordinering med kollegaer uden SPS-modtagerens deltagelse, og koordinering af støtten ikke indgår i beskrivelsen af opgaver knyttet til faglig støtte eller studiementorstøtte.

I forhold til at koordinere flere typer af støtte spiller forståelsen af tavshedspligten ind, idet flere støttegivere oplever, at de på grund af tavshedspligten ikke kan dele personoplysninger om fx støttebehov, bevilget støtte, udfordringer og diagnose uden SPS-modtagerens samtykke. Desuden har nogle støttegivere gode erfaringer med som et fast punkt fra start at spørge SPS-modtageren om samtykke til, at de må dele oplysninger om den SPS, som de giver til denne, med kollegaer på uddannelsen i forhold til blandt andet koordinering af støtten. Et samtykke skal opfylde kravene fremsat i henhold til GDPR, og det skal gives på oplyst grundlag, dvs. at det skal være specifikt, informeret, frivilligt, utvetydigt og udtrykkeligt.

Vægtning mellem specialpædagogisk og fagfagligt kendskab er tilrettelagt forskelligt og har betydning for udbyttet af SPS

Blandt SPS-modtagerne er der forskellige holdninger til, om støtten skal være en integreret del af deres studiemiljø eller adskilt fra det. Det er også forskelligt, om SPS-modtagerne lægger vægt på, at støttegiverne har specialpædagogiske kompetencer eller fagfagligt kendskab. En SPS-modtager, som modtager studiestøtte på baggrund af en psykisk funktionsnedsættelse, fremhæver, at hun ønsker en støttegiver, som hun ikke risikerer at møde på studiet, da hun foretrækker at holde støtten og studiet hver for sig. Hertil kommer, at hun har brug for hjælp til generelle studieteknikker med blik for de udfordringer, som hun står med. Mens en anden SPS-modtager, som får faglige støttetimer grundet en psykisk funktionsnedsættelse, sætter pris på, at den faglige støttegiver er en del af hendes studiehverdag, da det øger hendes motivation for at dukke op, at støttepersonen lægger mærke til, om hun møder og deltager i undervisningen. Derudover fremgår det tydeligt, at denne SPS-modtager sætter pris på, at den faglige støttegiver har indgående fagfagligt kendskab til det faglige indhold og krav på hendes studie, og at dette har været afgørende for, at hun har fået den hjælp, som hun efterspørger.

Der er med andre ord forskellige kompetencer hos de personer, der yder støttetimer. Studiestøtte til studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelse kan varetages af psykologer eller personer med lignende faglighed, og studiementorer er studerende, der ansættes i kraft af deres egne erfaringer som studerende. Faglig støtte varetages af personer med forskellige kompetencer.

På de lange videregående uddannelser skal faglige støttetimer varetages af en underviser på uddannelsesstedet, og for studerende med psykiske og neurologiske funktionsnedsættelser gives de faglige støttetimer som et supplement til studiestøtten. På de lange videregående uddannelser er der en arbejdsdeling mellem de to støtteformer, hvor der lægges vægt på studiestøttens specialpædagogiske kompetencer og det fagfaglige kendskab hos den faglige støttegiver.⁷

På de korte og mellemlange videregående uddannelser, hvor ovenstående arbejdsdeling ikke gør sig gældende,⁸ varierer varetagelsen af faglige støttetimer mellem:

- **Faglige støttetimer varetages af undervisere på uddannelsen.** Her lægges der vægt på det fagfaglige kendskab til den studiespecifikke kontekst og muligheden for, at hjælpen kan være en integreret del af studiemiljøet. Støttegiverne beskriver her gode erfaringer med at kunne konkretisere brugen af studieteknikker til studiet og fremme studiedeltagelse ved at følge op på manglende fremmøde. De beskriver desuden, at de ved at trække på personlige kompetencer kan vise sympati og forståelse for SPS-modtagerens udfordringer og indtage en rolle som en ekstra forælder eller voksen ven uden specialpædagogiske eller psykologiske kompetencer.
- **Faglige støttetimer varetages af medarbejdere ansat til at være støttegivere.** Her lægges der vægt på de specialpædagogiske kompetencer, at kunne trække på et generelt kendskab til opgaven og muligheder for fleksibilitet i varetagelsen. Støttegiverne beskriver her gode erfaringer med, at de med deres kendskab til opgaven og målgruppen kan introducere studieteknikker, som egner sig for den enkelte, og hjælpe SPS-modtageren med at forstå og håndtere betydningen af egne udfordringer med henblik på mestringsstrategier. De beskriver desuden, at de blandt andet via organisering af støtten kan opnå et vist kendskab til uddannelsen. Se erfaringer hermed i nedenstående beskrivelse fra UCL.
- **Faglige støttetimer varetages af både undervisere og medarbejdere ansat til at være støttegivere.** Her lægges der vægt på, at den faglige støttegiver har særlige specialpædagogiske kompetencer eller et stort fagfagligt kendskab, som modsvarer den konkrete SPS-modtagers behov. Intentionen er her, at de faglige støttegivere tildeles efter, hvilket behov for støtte SPS-modtageren har. Ved mere komplekse eller sammensatte udfordringer tildeles en faglig støttegiver med specialpædagogiske kompetencer, mens studerende med mindre komplekse udfordringer og behov for fagfaglig støtte får en faglig støttegiver, der er underviser på uddannelsesstedet. Dette kræver dog et stort kendskab til de studerende, som søger om SPS, hvorfor der også vil være mulighed for at skifte støttegiver undervejs efter behov. Se erfaringer hermed i beskrivelsen fra UCN på næste side.

7 I beskrivelser af formålet med hhv. studiestøtte og faglig støtte til studerende med psykisk og neurologisk funktionsnedsættelse på lange videregående uddannelser fremgår det, at den faglige støtte er et supplement til studiestøtten og skal bidrage med faglige vejledning og sparring, mens studiestøtten skal hjælpe SPS-modtageren med at håndtere udfordringer inden for tre dimensioner: den kognitive, følelsesmæssige og sociale dimension. Læs mere herom på spsu.dk/for-sps-ansvarlige.

8 I beskrivelser af formålet med faglig støtte til studerende med psykisk og neurologisk funktionsnedsættelse på korte og mellemlange videregående uddannelser fremgår det, at den faglige støtte ud over den faglige vejledning og sparring skal favne de tre dimensioner, som studiestøtten på de lange videregående uddannelser tager sig af: den kognitive, følelsesmæssige og sociale dimension. Læs mere herom på spsu.dk/for-sps-ansvarlige.

Dilemmaer i forhold til ansvar og roller, når faglig støttegiver er underviser

Der kan være dilemmaer knyttet til både at være underviser, eksaminator og støttegiver for den samme studerende. Dette dukker op i flere interview, og der er to positioner i forhold til håndteringen af dette dilemma. Enten sørger uddannelsesinstitutionen for helt at undgå sammenfald eller også vurdere og håndtere betydningen af sammenfald fra gang til gang. På en lang videregående uddannelse, hvor sammenfald mellem rollen som støttegiver og underviser ikke er tilladt, skal støttegiver i forbindelse med forespørgsel om at blive støttegiver redegøre for, at denne ikke er underviser og eksaminator for den aktuelle studerende. På en mellemlang videregående uddannelse anså de det som en fordel ved at ansætte medarbejdere til at varetage de faglige støttetimer, som ikke samtidig er undervisere på uddannelsen, at de herved undgår, at disse har en dobbeltrolle i forhold til støttemodtageren. Modsat oplevede de på en kort videregående uddannelse, at sammenfaldet mellem underviserrollen og rollen som støttegiver er en styrke i kraft af det store fagfaglige kendskab hos den faglige støttegiver samt dennes tilstedeværelse i SPS-modtagerens hverdag på studiet. Her fremhæver underviserne, at de skelner mellem de to roller, således de er undervisere og ikke støttegivere i undervisningslokalet både af hensyn til diskretion og af hensyn til ikke at forskelsbehandle til fordel for deres SPS-modtager. Derudover undgår de sammenfald mellem støttegiver og eksaminator grundet habilitetsproblemer ved at lade en anden underviser eksaminere de studerende. Dette kunne lade sig gøre på store uddannelser med mange undervisere og særligt i fag, hvor de har to undervisere på holdene.

På UCL har faglige støttegivere specialpædagogiske kompetencer og mulighed for at yde fagfaglig sparring

UCL har på uddannelserne til socialrådgiver, lærer og pædagog et specialiseret team af støttegivere, der alene arbejder med SPS-vejledning. Tidligere blev de faglige støttetimer varetaget af undervisere på uddannelserne, og det gør sig fortsat gældende på de fleste uddannelser på UCL.

Faglige støtter har en specialiseret vejledningskompetence

Fordelen ved denne model er ifølge UCL specialisering ift. vejledningskompetence. SPS-vejlederne har et indgående kendskab til, hvordan man kan arbejde med konkrete studieteknikker med udgangspunkt i den enkeltes udfordringer og med blik på øget mestring over tid. SPS-modtagerne er forskellige steder i forhold til at være forberedt til undervisningen, og de skal som støttegivere møde dem, der hvor de er, og understøtte, at de udvikler sig. En anden fordel ved deres organisering er fleksibilitet og kontinuitet. Dette skyldes blandt andet, at de faglige støttetimer ikke skal indpasses i undervisningsplanlægningen.

Fagfagligt kendskab sikres ved organisering og sparring

Teamet er opdelt, så SPS-vejlederne som udgangspunkt har studerende fra alle tre uddannelser i tæt samarbejde med studievejledere og undervisere. De er fordelt på tre matrikler, og de studerende fordeles efter lokalitet og kapacitet hos vejlederne. Det understøtter, at den faglige støttegiver kan opbygge et kendskab til uddannelsen, som deres SPS-modtagere går på.

De har gode erfaringer med, at faglige støttegivere og undervisere har fælles ledelse og placering med kontorer og kantine mv. samme sted. Det giver gode rammer for kollegial sparring mellem faglige støttegivere og undervisere på uddannelsen. De mener ikke, at de mister noget ved deres model, da de kender en del til uddannelsen på grund af erfaring fra flere støtteforløb og kontakt med undervisere på studiet.

På UCN vil de have både specialiserede faglige støttegivere og fagfaglige støttegivere

På UCN varierer det fra campus til campus, hvem den faglige støttelærer kan være. Størstedelen af de faglige støttelærere er undervisere fra uddannelserne. På nogle uddannelsesområder er der dog ansat personer med støttelærerfunktion som den primære opgave. I de tilfælde, hvor en underviser varetager opgaven, varierer det, hvor mange studerende de er faglige støttelærere for. De fleste faglige støttelærere rekrutteres med baggrund i deres interesse for opgaven. Grundet stigningen i antallet af studerende med SPS har flere uddannelser det seneste år ansat personer, hvor varetagelsen af de faglige støttetimer er den primære opgave.

Støttegiver skal matche støttebehovet hos SPS-modtageren

Fra september 2024 er der på UCN Teknologi sket en udvikling den anden vej, da de er overgået fra at have tre specialiserede støttegivere, til at undervisere på uddannelserne sammen med én specialiseret støttegiver skal være faglige støttegivere. Grunden til denne ændring er blandt andet, at nogle studerende havde brug for, at støtten var tættere på uddannelsen fx ift. vejledning om at kunne prioritere i læsestoffet. Mens andre modtagere fortsat vurderes at have behov for en generel støtte, enten fordi denne foretrækker, at det ikke er en støtte, der er på studiet, eller fordi denne har en kompleks diagnose eller flere diagnoser, hvor det er bedre med en specialist. Så nu er der begge muligheder på UCN Teknologi – og for nogle SPS-modtagere giver det tryghed, at støtten ikke er i studiemiljøet, mens det for andre er mere trygt at have en støtte, man kender i forvejen. Der er desuden mulighed for at skifte støtteperson undervejs, hvis det viser sig at give mere mening med fx en underviser frem for en specialist eller omvendt.

Undviserne skal klædes på til opgaven som faglig støtte

Det er undvisernes ledere, som vurderer, om undviserne besidder nogen kompetencer i forhold til opgaven som faglig støttelærer, og som spørger undviserne, om de har lyst til at påtage sig opgaven. Lederne er samtidig opmærksomme på, at undviserne skal klædes på til opgaven som faglig støttegiver fx med viden om diagnoser.

På alle videregående uddannelser kan den faglig støttegiver til studerende med psykiske eller neurologiske funktionsnedsættelser i lighed med studiementorer få opkvalificering til at varetage opgaven via workshops og individuel supervision. Der oplyses om mulighederne, men det er begrænset, hvor meget opkvalificering de faglige støttegivere gør brug af.

5.1.5 Forskellige rammer og fokus på opkvalificering af støttegiver

Opkvalificering af studiestøtten er helt op til leverandøren af studiestøtten, mens der er fastsat muligheder for opkvalificering af henholdsvis studiementor og faglig støttegiver for SPS-modtagere med psykisk og neurologisk funktionsnedsættelse.

Opkvalificering af faglig støttegiver og studiementor

Faglige støttegivere og studiementorer for SPS-modtagere med psykisk eller neurologisk funktionsnedsættelse har mulighed for at deltage i workshops og få individuel supervision.

Der bliver løbende udbudt introworkshops for nye faglige støttegivere og studiementorer. Formålet med introworkshoppen er, at støttegiveren får et basiskendskab til psykiske og neurologiske vanskeligheder, at støttegiveren bliver introduceret til redskaber, der kan støtte ham eller hende i at udføre opgaven som støttegiver, og at støttegiver får afklaret sin rolle og opgaver som støttegiver. Deltagelse i denne workshop er obligatorisk for studiementorer på alle videregående uddannelser og for faglige støttegivere på lange videregående uddannelser, men hvor studiementorer skal deltage det første halvår af ansættelsen, er placeringen ikke fastsat for faglige støttegivere. Denne workshop er ikke obligatorisk for faglige støttegivere på korte og mellemlange videregående uddannelser.

Mere erfarne faglige støttegivere og studiementorer kan deltage i temaworkshops med forskellige emner, som tilrettelægges af STUK's leverandører. Der bevilges timer til støttegivers deltagelse i én temaworkshop pr. semester. Nye støttelærere eller studiementorer kan også deltage i en temaworkshop i løbet af det første semester, hvis det er relevant. I de tilfælde, hvor støttegiveren har flere studerende, kan støttegiveren i særlige tilfælde deltage i op til to workshops pr. semester. Det kan desuden være relevant for støttegiveren at deltage i flere temaworkshops, hvis de studerende har forskellige studiemæssige udfordringer som følge af deres funktionsnedsættelse. Hvis en studerende har flere faglige støttelærere, kan man bevilge opkvalificering til begge støttelærere.

Faglige støttelærere har mulighed for at få individuel supervision i op til tre timer pr. semester. Hvis støttegiveren er faglig støttegiver eller studiementor for flere studerende, kan støttegiveren få supervision i op til tre timer for hver enkelt studerende. Individuel supervision afholdes af STUK's leverandører. Hvis en studerende har flere faglige støttelærere, kan der gives supervision for op til to faglige støttelærere pr. semester, såfremt der er et behov for supervision. På korte og mellemlange videregående uddannelser skal den faglige støttelærer selv tage kontakt til leverandøren med henblik på at lave en aftale om individuel supervision.

Leverandører af faglige støttetimer på de lange videregående uddannelser og de medarbejdere, der står for administrationen af SPS på de korte og mellemlange videregående uddannelser, som vi har besøgt, kender til mulighederne for opkvalificering af faglige støttegivere og oplyser de faglige støttegivere herom.

En studiestøtte, som yder supervision til faglige støttegivere, oplever, at supervision er en mulighed for et tjek-ind på, hvordan det går, og for at få faglig sparring på konkrete problemstillinger, der viser sig i støtteforløbet. Studiestøtten oplever, at hun i sin supervision ofte giver sparring på konkrete spørgsmål til, hvad rollen som faglig støttegiver indbefatter. Herunder fylder tre emner meget:

- **At forstå værdien af støtten:** Nogle gange kan de faglige støttegivere være i tvivl om, hvad de kan hjælpe SPS-modtageren med, og om det, de gør, er en hjælp for SPS-modtageren. Her kan studiestøtten pointere brugbarheden af støttens hjælp: "De siger også nogle gange: 'Jeg gør jo bare, eller vi gør jo bare.' Og hvor jeg siger: 'Ja, men det er faktisk ikke sikkert, det er 'bare' for SPS-modtageren, fordi det er måske lige præcis det, der er svært. *"Det her med at gå ind og finde studieordningen og finde ud af, hvilke faglige krav der er. Hvordan skal man forstå det? Det er måske 'bare' for dig, fordi det er meget intuitivt, men det er måske rigtig svært for denne her studerende, der har svært ved at omdanne det til praksis."*
- **At sætte grænser og passe på sig selv som støttegiver:** Hvordan den faglige støttegiver i sin rammesætning af støtten kan sætte grænser for rollen som støttegiver og passe på sig selv i

situationer, hvor man kommer tæt på SPS-modtageren og dennes udfordringer. De studerende kan have store udfordringer, og det er her vigtigt at være klar over, hvad der handler om noget, som den faglige støttegiver kan hjælpe med, og hvornår vedkommende skal sende SPS-modtageren videre til fx studiestøtten.

- **At undgå at overkompensere:** Hvordan den faglige støttegiver kan navigere i forhold til, hvornår der er tale om ekstra undervisning eller lektiehjælp, som de faglige støttetimer ikke må bruges til: *"De faglige støttelærere og de studerende kan nogle gange synes, at det er lidt svært, hvornår er hvad hvad. Hvordan hjælper du mig med at finde den røde tråd uden at finde den for mig eller uden at lave undervisning på det?"*

På de korte og mellemlange videregående uddannelser, som vi har besøgt, og hvor al opkvalificering af faglige støttegivere er valgfri, er der begrænsede erfaringer med kompetenceudvikling blandt de faglige støttegivere, som vi har talt med. Men vi ser følgende overordnede overvejelser om opkvalificering af faglig støtte:

- **Fokus på intern sparring.** Ekstern kompetenceudvikling er et tilbud, som det er op til støttegiverne at beslutte, om de vil gøre brug af. I forhold til at klæde nye støttegivere på til opgaven er der her fokus på information og sparring med SPS-vejlederen, oplysninger på STUK's hjemmeside og sparring med kollegaer, der er faglige støttegivere, samt oplysning om muligheden for valgfri ekstern kompetenceudvikling. Derudover kan alle faglige støttegivere sparre med SPS-vejlederen, og de har et erfaringsmøde med alle faglige støttegivere en gang hvert semester. På erfaringsmøderne fortæller de hinanden, hvad man gør som faglig støttegiver og forskellige tips/tricks. En SPS-vejleder samler nogle gange støttegiverne for at afklare lavpraktiske spørgsmål, men også drøfte udvalgte temaer.
- **Systematisering af både intern og ekstern opkvalificering.** På nogle uddannelser fortæller de, at de er i gang med at systematisere opkvalificeringen af de faglige støttegivere i form af et ramme-papir og fast brug af introduktionsworkshop og supervision hos ekstern leverandør. Derudover fortæller en uddannelse, at de har oprettet et netværk for SPS-ansvarlige og faglige støttegivere, som mødes cirka hver sjette uge, samt et Teams-rum, hvor SPS-ansvarlige lægger materialer ud og kommunikerer om SPS og hvor der er Teams-møder om fx udfyldelse af forløbsbeskrivelse og håndtering af GDPR/samtykke.
- **Opkvalificering af faglige støttegivere med høj grad af specialpædagogiske kompetencer.** På en uddannelse, hvor de faglige støttetimer varetages af medarbejdere, der er ansat specifikt til at varetage disse timer, og som besidder specialpædagogiske kompetencer, er de ved at afklare muligheder for specialiseret opkvalificering hos ekstern leverandør, både hvad angår workshops og supervision. De mener ikke, at de kan bruge leverandørens nuværende tilbud til opkvalificering af undervisere.

5.2 Erfaringer med hjælpemidler

Der kan fx bevilges følgende hjælpemidler:

- Ergonomiske hjælpemidler som kontorstol, hæve-sænke-bord, diktafon og/eller talegenkendelsesprogrammer til studerende med bevægelseshandicaps.
- Digitale hjælpemidler til studerende, hvis bevægelseshandicap betyder, at de ikke selv kan skrive.
- Høretekniske hjælpemidler til studerende med hørehandicap.
- Kompenserende hjælpemidler til studerende med kronisk eller alvorlig sygdom.
- Kompenserende læse-skrive-teknologi såsom IntoWords og Nota til studerende med ordblindhed.

Den SPS-ansvarlige på uddannelsesinstitutionen kan bestille hjælpemidler til den studerende, når STUK har bevilget støtten. STUK bevilger støtte til enten hele uddannelsen (f.eks. programpakker, it-startpakker, fysiske hjælpemidler m.m.), men hvad angår studiematerialer fra NOTA⁹ skal uddannelsen genbestille abonnementet hvert halve år, men dette er ligeledes bevilget for hele uddannelsen. Hvis den studerende, der ansøger om SPS på den videregående uddannelse, har modtaget et hjælpemiddel på et tidligere uddannelsesforløb, er det muligt at ansøge om overflytning af bevillingen hos STUK, hvis dette sker inden for en overgangsperiode på tre måneder. Læs mere herom på STUK's hjemmeside.

5.2.1 Gode erfaringer med samarbejdet med leverandører af hjælpemidler

Den SPS-ansvarlige på uddannelsen får leveret de bevilgede hjælpemidler af eksterne leverandører, som herefter fakturerer uddannelsesinstitutionen for leveret hjælpemiddel, hvorefter uddannelsesinstitutionen får refusion for sine udgifter fra STUK. Der er en bred vifte af leverandører af hjælpemidler. Disse fremgår af EVA's kortlægning i 2023 (2023a). I denne undersøgelse fremgår der kun positive erfaringer med samarbejdet med eksterne leverandører af hjælpemidler blandt de SPS-ansvarlige. Undersøgelsen omfatter ikke interviews med eksterne leverandører af hjælpemidler, så deres oplevelse af samarbejde indgår ikke i undersøgelsen.

Erfaringer med instruktion til brugen af hjælpemidler til ordblinde

Når den studerende bevilges et hjælpemiddel, følger bevilling af instruktion heri med. Til instruktionen får SPS-modtagere seks timer som ramme. Erfaringen hos en medarbejder, der står for instruktion i hjælpemidler til ordblinde, er, at nogle SPS-modtagere bruger ned til to timer, mens andre vender tilbage efter instruktionen med flere spørgsmål og behov. Denne medarbejder giver altid instruktionen individuelt, da det giver den bedste mulighed for fleksibilitet i forhold til

⁹ Nota er et videncenter og et digitalt bibliotek med lyd-, punkt- og e-bøger. Nota er for ordblinde, synshandicappede og andre med et handicap, der gør, at de ikke kan læse almindelig trykt tekst.

tidspunkt, og at instruktionen skræddersys til den enkelte i forhold til, hvordan hjælpemidlet kan tilpasses individuelle behov. Medarbejderen giver typisk instruktionen virtuelt vha. skærmdeling. Her gennemgår han ordblindeprogrammet IntoWords, som kan læse tekst op og give ordforslag. Der har været enkelte SPS-modtagere, der syntes, at instruktionen af IntoWords fungerer dårligt online, og der er han så kommet ud på uddannelsesstedet og har instrueret i brugen af programmet. Men hans erfaring er, at SPS-modtagerne er mere åbne og tør stille flere spørgsmål, når instruktionen foregår virtuelt. Samtidigt fortæller en SPS-modtager, at rejsetiden hen til en ekstern støttegiver kan være en udfordring og betyde, at støtten ikke bliver brugt.

En SPS-modtager med ordblindhed er rigtig glad for det program, som han har haft på sin ungdomsuddannelse, og har derfor valgt fortsat at bruge det på den videregående uddannelse. Programmet læser hans tekster højt for ham og hjælper med stavning i forbindelse med skriftlige opgaver. Han har ikke fået yderligere hjælp til at bruge det på sin videregående uddannelse, da der her kan vejledes i et andet program, som han ikke ønsker at skifte til. Han har desuden mellem studier selv anskaffet sig følgende, hvilket han også anbefaler til andre med ordblindhed:

- En computer med stor kapacitet, der kan drive oplæsningsprogrammet samtidigt med andre programmer.
- En mus, der er særlig god i forhold til hans oplæsningsprogram.
- Et headset med støjreduktion, der hjælper ham til at kunne få oplæst tekster uden at blive forstyrret af andre.

Han har desuden også en ekstra skærm på sit studie, så han kan køre to ting på en gang. Det er en fordel med oplæsningsprogrammet.

5.2.2 Forudsætninger og udfordringer forbundet med hjælpemidler

I interviews med SPS-modtagere, som gør brug af hjælpemidler, og SPS-ansvarlige, der ansøger om dem, er der beskrivelser af en række forudsætninger forbundet med brugen af hjælpemidler:

- **Hjælpemidlet er bevilget og udleveret**, når undervisningen starter. Der er ventetid i forbindelse med ansøgning om hjælpemidler, som du kan læse om i næste kapitel.
- **Undervisningen finder sted, hvor hjælpemidlet er placeret**. Hvis en SPS-modtager fx har ergonomiske hjælpemidler, der ikke let kan flyttes rundt med SPS-modtageren, fx ergonomiske hjælpemidler som et hæve-sænke-bord, ekstra skærme eller en særlig stol, kræver det, at undervisningen finder sted i lokalet, hvor hjælpemidlet er placeret, og at den studerende fast har den rette plads i lokalet.
- **At hjælpemidlet fungerer sammen med uddannelsesspecifikke redskaber**. Det kan være en computer med tilstrækkelig kapacitet til at køre it-hjælpemidler. Oplæsningsprogrammer til SPS-modtagere med ordblindhed er tunge at køre, særligt sammen med andre programmer såsom tegneprogrammer. Det vil sige, at de forudsætter en computer med relativ høj kapacitet.

- **Teksterne er tilgængelige før undervisningen.** Undervisernes PowerPoint og egne tekster, såsom beskrivelse af undervisning, opgaver m.m., skal være OCR-behandlede¹⁰, for at oplæsningsprogrammer kan tilgå dem. Dette forudsætter, at underviserne husker at OCR-scanne alle pdf-filer og PowerPoints til undervisning og lægge dem op i god tid inden undervisningen. Du kan læse mere herom i kapitel om undervisning. Derudover skal fagtekster med patentrettigheder downloades i et låst format hos Nota på de videregående uddannelser. Dette for at beskytte mod ureglementeret spredning. Men det har gjort it-værktøjerne tungere og sværere at bruge. Dette står i modsætning til på ungdomsuddannelser, hvor man gerne må udlevere OCR-scannede fagtekster.

Hjælpe midlet kan tages i brug i undervisningen. Det kan fx være at bruge en mikrofon. SPS-modtagere kan have vidt forskellige oplevelser hermed. Det kan også handle om, at underviseren samtykker til, at undervisningen bliver optaget. Dette er der meget forskellige holdninger til blandt underviserne, og det er ikke alle uddannelser, der har en generel politik herom, hvilket lader det være op til den enkelte underviser. Du kan læse herom i kapitel 5 om SPS og det almene studiemiljø.

10 OCR står for Optical Character Recognition (på dansk: optisk tegnenkendelse). En OCR-behandling af en ikke-læsbar pdf bevirker at pdf'en bliver læsbar. Det betyder, at ord i pdf'en nu kan highlightes, kopieres og læses op af oplæsningsværktøjer.

Appendiks A – Litteraturliste

EVA. (2023a). *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser*. Kortlægning af rammer og organisering. Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2023b). *Førsteårsstuderendes oplevelse af specialpædagogisk støtte*. Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. (2022). *Bedre vilkår for studerende med funktionsnedsættelser*. København: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen.

Wulf-Andersen, T., Larsen, L., Jensen, A. A., Krogh, L., Stigemo, A. B., & Kristiansen, M. H. (2023). *Students' Experiences of Psychosocial Problems in Higher Education: Battling and Belonging*. Oxford: Routledge.

Appendiks B – Metode

Vi har gennemført et kvalitativt casestudie på seks videregående uddannelsesinstitutioner for at opnå viden om erfaringer med SPS blandt medarbejdere, der arbejder med hhv. administration, vejledning eller varetagelse af støtten, undervisere og studerende, som modtager SPS. Undersøgelsen vedrører både kvaliteten af SPS, koblingen mellem den individuelle SPS og det almene faglige og sociale studiemiljø samt betydningen af forskellige måder at organisere arbejdet med SPS på.

Formålet med casestudierne

Formålet med undersøgelsen er at opnå viden om oplevede udfordringer og potentialer med de forskellige måder at varetage SPS på og betydningen af den kontekst, som SPS indgår i, på de videregående uddannelser.

De spørgsmål, som vi ønsker at besvare med studiet, er:

- Hvordan bruger SPS-modtagerne støtten, og hvordan oplever de betydningen af støtten for at kunne deltage i det faglige og sociale studiemiljø?
- Hvordan er samspillet mellem den individuelle SPS og den undervisning, som SPS-modtageren skal indgå i? Og hvordan er forskellige aktørers forståelse af og forventninger til undervisernes rolle i forhold til studerende, der modtager SPS?
- Hvordan oplever undervisere og SPS-medarbejdere, at de organisatoriske rammer på institutionen understøtter eller begrænser deres SPS-arbejde og indbyrdes samarbejde på området?

I denne undersøgelse har vi valgt at fokusere på studerende, der modtager SPS, og således afgrænset os fra at sige noget om studerende, der ikke modtager SPS, men kunne være i målgruppen herfor, eller som har udfordringer, der minder om målgruppen for SPS.

Resultaterne fra denne undersøgelse bygger videre på og supplerer den viden, vi har fra EVA's tidligere udgivelser *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser, Kortlægning af rammer og organisering* (2023a) og *Førsteårsstuderendes oplevelse af specialpædagogisk støtte* (2023b).

Vi har valgt at udforme undersøgelsen som et kvalitativt casestudie, da vi ønsker at være eksplorative i vores tilgang. Det eksplorative består i at afsøge forskellige perspektiver på et bestemt

fænomen med det formål at afklare begreber og identificere mønstre og sammenhænge inden for og på tværs af forskellige kontekster.

Fænomenet for denne undersøgelse er SPS-ordningen, som vi via casestudiet belyser fra både SPS-modtageres, SPS-medarbejderes og underviseres perspektiver og inden for forskellige uddannelsesmæssige kontekster. Dertil kan tilføjes variation i forhold til forskellige typer af funktionsnedsættelser og støtteformer. Der er således tale om et casestudie med maksimal variation, idet samme fænomen, SPS, udforskes i forskellige cases, som udgør forskellige uddannelsesinstitutioner.

Uddannelsesinstitutionerne er udvalgt på baggrund af maksimal varians i forhold til forskellig organisering af arbejdet med SPS, tilhører til forskellige uddannelsessektorer og inden for forskellige hovedområder samt placeret forskellige steder i landet (uddybes i afsnit om caseudvælgelse). Ved at udforske SPS på uddannelsesinstitutioner, der befinder sig i forskellige kontekster, er formålet at afgøre, hvor forskellige forholdene for SPS kan fremtræde samt at afdække mønstre på tværs af kontekster og praksis, herunder belyse problematiske eller positive aspekter af forskellige måder at arbejde med SPS på. Med andre ord ønsker man at se elastikken af fænomenet, eller hvor det typiske inden for et fænomen slutter, og hvor det specifikke starter.

Samlet casebesøg

Dataindsamlingen for hver case tilrettelægges så vidt muligt som et samlet casebesøg, så vi kan kvalificere såvel interviews som analyser med førstehåndskendskab til den lokale kontekst, de fysiske rammer mv.

For hver case har vi:

- Observeret en undervisningstime (så vidt muligt inden interviews med undervisere og studerende).
- Gruppeinterview med SPS-ansvarlige og støttegivere (faglig støttelærer og studiestøtte) af halvdelen times varighed. Vi har af hensyn til undersøgelsens omfang og ressourcer ikke inddraget studiementorer eller medarbejder, der hhv. yder tolkebistand, sekretærhjælp, praktisk hjælp eller giver instruktion i hjælpemidler.
- Gruppeinterview med undervisere af en-halvdelen times varighed.
- Rundvisning af en studerende, som modtager SPS, og som har sagt ja til at vise rundt inden deltagelse i et interview, eller alternativt en medarbejder, der arbejder med SPS på den aktuelle uddannelse.
- Enkeltinterviews med studerende, der modtager SPS, på op til en times varighed. Interview med studerende tilbydes både som fysiske interview i forbindelse med casebesøget eller som online-interview for at øge tilgængeligheden for de studerende. I forhold til de interviewede studerende har vi så vidt muligt ønsket en spredning på forskellige funktionsnedsættelser, samt hvor langt de studerende er på uddannelsen. Da det ikke er lykkedes os at få den spredning, som vi

ønskede samlet set for de seks cases, har vi suppleret med to enkeltinterviews med studerende med fysiske handicaps fra andre studier end de seks cases. Disse to studerende havde syns- og/eller hørenedsættelse.

EVA har afholdt interviews med i alt 11 studerende, 21 SPS-medarbejdere og 22 undervisere fordelt på tre-fem interviews på hver af de seks institutioner, der indgår i casestudierne, og suppleret med to interviews med studerende fra to andre studier (se overblik under rekruttering). Interviewene blev afholdt i perioden oktober 2024 til januar 2025.

Caseudvælgelse

Der er tale om et casestudie med maksimal variation, hvor de seks uddannelser, som indgår i casestudierne, er udvalgt ud fra ønsker om at:

- Medtage to cases fra hver af de store sektorer – universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier.
- Medtage forskellige måder at organisere SPS-arbejdet på. Denne udvælgelse sker på baggrund af den viden, vi har fra *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser, Kortlægning af rammer og organisering* (EVA, 2023a).
- Medtage uddannelser placeret forskellige steder i Danmark og af forskellig størrelse, men dog med et optag på mindst 50 pr. årgang med henblik på, at der skal være et vist antal studerende, som modtager SPS.
- Medtage uddannelser tilhørende forskellige faglige hovedområder – naturvidenskab, sundhedsvidenskab, teknisk videnskab, humaniora, teologi og samfundsvidenskab.

De to universiteter, som indgår i casestudierne, er:

- **Fysik på Aarhus Universitet (AU).** Fysik optog 91 studerende i 2024 (kvote 1-kvotienten i 2024 var alle optagne), hører til det naturvidenskabelige fagområde og er placeret i Region Midtjylland. AU er Danmarks næststørste universitet og har en SPS-enhed, der står for administration af SPS og vejledning om SPS til de studerende. Dertil kommer, at AU har etableret sit eget rådgivnings- og støttecenter, som er leverandør af støttetimer.
- **HA Markeds- og Kulturanalyse på Copenhagen Business School (CBS).** HA Markeds- og Kulturanalyse optog 100 (kvote 1-kvotienten i 2024 var 9,9), hører under det humanistiske fagområde og er placeret i Region Hovedstaden. CBS har et SPS-team, der arbejder med at øge kendskab til og vejledning om SPS blandt de studerende, mens det er eksterne leverandører, der står for støttetimer.

De to professionshøjskoler, som indgår i casestudierne, er:

- **Socialrådgiveruddannelsen på University College Lillebælt (UCL).** Socialrådgiveruddannelsen i Odense optog 130 studerende i 2024 (kvote 1-kvotienten i 2024 var 2,4), hører under det

samfundsvidenskabelige fagområde og er placeret i Region Syddanmark. UCL har administration og vejledning om SPS fordelt ud på medarbejdere ude på de seks campusser alle i Region Syddanmark. På blandt andet socialrådgiveruddannelserne er SPS-støtten samlet og systematiseret, og de har et korps af faglige støttegivere, mens en ekstern leverandør står for studiementorer.

- **Bygningskonstruktør på University College Nordjylland (UCN).** Bygningskonstruktøruddannelsen optog 55 studerende i 2024 (alle blev optaget under kvote 1 i 2024), hører under det tekniske fagområde og er placeret i Region Nordjylland. UCN har SPS-medarbejdere på 5 campus, som arbejder med hver sin målgruppe, samt en tværgående koordinator. På bygningskonstruktøruddannelsen er der en koordinator, som står for at rekruttere faglige støttelærere kombineret med et korps af faglige støttegivere, mens en ekstern leverandør står for studiementorer.

De to erhvervsakademier, som indgår i casestudierne, er:

- **Multimediedesign på Københavns Erhvervsakademi (KEA).** Multimediedesignuddannelsen optog 236 studerende i 2024 (kvote 1-kvotienten i 2024 var 7,6), er en digital designuddannelse og er placeret i Region Hovedstaden. KEA's SPS-vejledning er forankret under den administrative enhed for optag, hvor andre funktioner såsom studievejledningen også er placeret. SPS-administrationen er ansvarlig for drift, vejledning og udbredelse af information vedrørende SPS på KEA's fire campusområder (for fuldtidsuddannelser). En ekstern leverandør står for studiementorer, mens uddannelsen selv står for faglige støttegivere.
- **Finansøkonomi på Sjællands Erhvervsakademi (Zealand).** Finansøkonomuddannelsen optog 37 studerende i 2024 (kvote 1-kvotienten i 2024 var 4,4) i Holbæk. Zealand tilbyder desuden uddannelsen i Næstved og Køge. SPS-enheden på Zealand dækker Zealands seks campusområder og er opdelt i en SPS-administration, som er en del af Frontservice, og en SPS-vejledning, som ligger i forlængelse af studievejledningen. I Holbæk, som er den mindste campus på Zealand, er SPS-vejledningen kun til stede efter aftale. Begge dele af SPS-enheden sidder med andre administrative eller studievejledningsrelaterede opgaver end SPS, men som noget nyt er Zealand i gang med at omstrukturere SPS-enheden, så nogle medarbejdere bliver mere specialiseret i SPS. En ekstern leverandør står for studiementorer, mens uddannelsen selv står for faglige støttegivere.

Rekruttering

Vi tog kontakt til såvel studieledelsen på de valgte uddannelser som de nøglepersoner på de udvalgte uddannelsesinstitutioner, som indgik i *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser, Kortlægning af rammer og organisering* (EVA, 2023a). Flere af disse deltog i interviews i kraft af deres rolle som SPS-ansvarlige og var ellers gatekeepere i forhold til at få kontakt til henholdsvis støttegivere, undervisere, studerende, som modtager SPS, og SPS-ansvarlige, når de ikke selv havde den rolle.

Appendiks-tabel B.1
Deltagere i interview – titel/funktion

Sektor	Institution	Antal studerende, som modtager SPS	Antal medarbejdere	Antal undervisere
Universiteter				
	Aarhus Universitet	2	3	6
	Copenhagen Business School	1	2	1
Professionshøjskolerne				
	University College Lillebælt	3	5	6
	University College Nordjylland	3	5	3
Erhvervsakademier				
	Københavns Erhvervsakademi	1	1	5
	Sjællands Erhvervsakademi	1	5	2
Supplerende interviews med studerende, der modtager SPS på baggrund af syns- og hørehandicap		2		
I alt		13	21	22

Vores interviews med SPS-ansvarlige og -vejledere dækker i princippet alle typer af SPS-støtte og hele målgruppen for SPS, mens vores interviews blandt støttegivere og modtagere særligt dækker hjælpemidler, studiestøtte og faglig støtte. Vi har af hensyn til undersøgelsens omfang og ressourcer ikke inddraget studiementorer eller medarbejdere, der hhv. yder tolkebistand, sekretærhjælp, praktisk hjælp eller giver instruktion i hjælpemidler. Blandt SPS-modtagerne har vi talt med to, som bruger studiementor, hvis pointer fremgår sammen med pointer fra SPS-medarbejdere, som samarbejder med studiementorer.

I forhold til målgruppen for SPS har vi talt med SPS-modtagere med hørehandicap, synshandicap, ordblindhed eller psykiske og neurologiske handicap. Det har desværre ikke været muligt for os at komme i kontakt med SPS-modtagere, der repræsenterer resten af målgruppen for SPS.

Analysestrategi

Alle interviews er blevet transskriberet, organiseret og kondenseret i et framework, hvilket har gjort det muligt at få et systematisk overblik over datamaterialet og behandle data opdelt og samlet. Vi har i vores analyse fx både set på hver case enkeltvis, på tværs af grupper af informanter såsom støttegivere og støttemodtagere samt behandlet grupper af informanter enkeltvis såsom støttegivere og støttemodtagere på tværs af cases.

I vores analyse har vi arbejdet ud fra følgende overordnede emner, hvor hvert havde en række underemner:

- Baggrundsoplysninger om interviewpersoner inkl. hhv. deres jobfunktion eller studieforløb og SPS.
- Hvordan bruges støtten – herunder rolle, indhold, form og organisering opdelt på forskellige typer af SPS samt betydningen af bevilling af flere typer SPS til en modtager.
- Kritiske tidspunkter i SPS-forløbet – herunder opstart af SPS, praktik, eksamen/prøver og endt studie.
- Studiemiljø – herunder blandt andet oplysninger om studenterpopulation, undervisningsformer, underviserens rolle og kendskab til SPS og SPS-modtagere samt rammer for gruppearbejde og sociale arrangementer på studiet.
- Organisering og kultur (tværgående emner) – herunder blandt andet uddannelseskultur, åbenhed og forestillinger om SPS samt kapacitet, administration og ledelse i forbindelse med SPS.

Generaliserbarhed

Da vi har arbejdet systematisk med udvælgelsen på baggrund af vores viden fra *Specialpædagogisk støtte på de videregående uddannelser, Kortlægning af rammer og organisering* (EVA, 2023a), arbejder vi i denne kvalitative caseundersøgelse med en analytisk generaliserbarhed med henblik på at opnå viden om så mange som muligt af de forskellige perspektiver, som de studerende, underviserne og SPS-medarbejderne har på forskellige måder at arbejde med SPS på, samt den kontekst, som SPS indgår i. Vi undersøger altså ikke *antallet* af studerende, undervisere og SPS-medarbejdere, som har en bestemt holdning, vurdering eller oplevelse, men derimod, *hvilke* holdninger, vurderinger og oplevelser af forskellige måder at arbejde med SPS på samt den kontekst, som SPS indgår i på de seks udvalgte cases. Den kvalitative dataindsamling bidrager således med billeder af bredden og forskelligheden af erfaringer med SPS-arbejdet på tværs af forskellige måder at organisere arbejdet på. Undersøgelsen giver ikke viden om, hvor udbredte disse erfaringer er på videregående uddannelsesinstitutioner.

Kvalitetssikring

For at kvalificere indholdet af rapporten har vi sendt relevante afsnit til faglig kommentering hos de uddannelsesinstitutioner, som har indgået som cases i undersøgelsen.

Derudover har vi indledningsvist inddraget relevante interessenter på området med henblik på at kvalificere både undersøgelsens fokus og vores caseudvælgelse. Dette er blandt andet sket via indledende dialogmøder med sektor-, studenter- og underviserorganisationer og de relevante kontorer hos Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) samt Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet (STUK).

Videregående uddannelsers arbejde med specialpædagogisk støtte

© 2025 EVA (Danmarks Evalueringsinstitut)

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: iStock

ISBN (www) 978-87-7182-810-8

EVA – analyser, redskaber og udvikling, der styrker uddannelser og dagtilbud.

EVA

+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk